

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVEŠĆE O RADU 2023

Bosna i Hercegovina
**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠĆE O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2023. GODINI**

Tuzla, prosinac 2023. godine

Izvešće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvješćivanja regulatornih tijela u Europskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, s prilagođavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

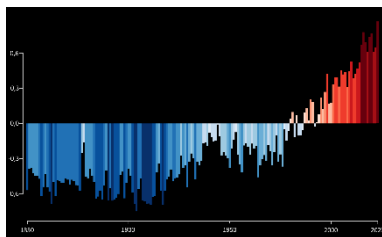
Mole se korisnici Izvešća da prilikom upotrebe podataka obvezno navedu izvor.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI	7
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	7
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK	17
3.3	Postupci licenciranja	27
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata	29
3.5	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava	31
3.6	Postupci određivanja tarifa.....	36
3.7	Tržište električne energije	39
3.8	Energetska statistika.....	52
3.9	Sudski i drugi sporovi	55
3.10	Ostale ključne aktivnosti	55
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	61
4.1	Energetska zajednica.....	61
4.2	Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA	67
4.3	Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG.....	68
4.4	Vijeće europskih energetske regulatora – CEER.....	69
4.5	Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER	70
4.6	Balkanska energetska škola – BES	71
4.7	Međuregionalna suradnja	72
5.	REVIZIJSKO IZVJEŠĆE.....	73
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2024. GODINI	75
PRILOZI		
A:	Osnovni podatci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine	79
B:	Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine	81
C:	Bilančne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine	83
D:	Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine	85
E:	<i>Acquis</i> Energetske zajednice	87

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je neovisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu s načelima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sustava i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i opskrbom električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i financira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

*Promjena globalne temperature u odnosu na prosjek 1971.-2000. (°C)
Izvor: showyourstripes.info*

1. UVOD

Ove se godine navršilo dvadeset godina od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju (DERK). Kao nova državna institucija strpljivo je prolazila put od upoznavanja javnosti o svojoj poziciji i ulozi do ozbiljnog shvaćanja struke ali i politike o važnosti pravilne i funkcionalne regulacije i neovisnosti regulatora od kojeg se očekuje praktična provedba europskih pravila. U okolnostima u kojima je djelovala, u društvu od kojeg se ne može odvojiti i čiju sudbinu je svih ovih godina dijelila, Komisija je postizala koliko je bilo moguće. Do sada izgrađen status, ugrađena načela objektivnosti, transparentnosti, jednakopravnosti, te neovisnost, stručnost ljudskih i solidnost financijskih i tehničkih resursa, garancija su da će u budućnosti pružati i više i bolje.

Svijet i izazovi desetljeća u kojem živimo donose velike geopolitičke, ekonomske, društvene, demografske, sigurnosne, okolišne i tehnološke promjene. Ukratko, uspostavljaju se konture novog globalnog poretka, pripremaju nove strategije, preispituju nacionalna i regionalna pravila, napadaju i brane općeprihvaćena načela i ciljevi, i što je jednako važno, zajednički definirana ograničenja u načinima i modelima djelovanja.

Svjetska meteorološka organizacija službeno je potvrdila 2023. kao najtopliju godinu zabilježenu u povijesti. Brojna izvješća navode da je čovječanstvo tijekom prethodnih 12 mjeseci proživjelo najviše temperature u najmanje 125 tisuća godina. Klimatske promjene, tijesno povezane s načinima korišćenja energije, nužno nameću dekarbonizaciju, prelazak na zelenu, održivu energetska budućnost, upotrebu obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti. Ipak, tranzicija sektora treba osigurati da energetska rješenja budu ne samo učinkovita, nego i pravedna i dostupna svim društvenim skupinama.

Pred energetskektorom Bosne i Hercegovine (BiH) i dalje stoje brojni, višestruko složeni i često uzajamno povezani izazovi, koji traže značajne promjene u brzini i načinu dosadašnjeg djelovanja. Na svim administrativnim razinama, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom razdoblju neophodan je nastavak usklađivanja i provođenja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Europske unije i Energetske zajednice.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastavila je svoju misiju regulatora u sektoru, razvijajući uvjete za slobodnu trgovinu i pouzdanu opskrbu električnom energijom. DERK je i u protekloj godini surađivao s velikim brojem institucija Bosne i Hercegovine, njenih entiteta i Distrikta, kao i brojnim međunarodnim institucijama čiji rad utječe ili se odnosi na reguliranje tržišta električne energije.

Elektroenergetski sustav BiH je tijekom 2023. godine radio stabilno, uz povoljne hidrološke uvjete. Svim korisnicima sustava

je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

Realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata, čime se povećava sigurnost opskrbe kupaca električne energije. U pogon su puštene nove trafostanice TS 110/x kilovolti (kV) Jelah i TS 110/20 kV Petnjik, a u probni rad solarna elektrana Petnjik instalirane snage 29,9 megavata (MW). U Bosni i Hercegovini ovo je prva fotonaponska elektrana priključena na prijenosnu mrežu, te jedna od prvih na Zapadnom Balkanu.

U protekloj godini proizvedeno je 15.822 gigavatsati (GWh) električne energije, što je 786 GWh, odnosno 5,2% više nego u 2022. godini. Hidrološki uvjeti su bili znatno bolji nego u prethodnoj godini, te je proizvodnja u hidroelektranama povećana za 1.825 GWh, odnosno 40,9%, i iznosila je 6.284 GWh. S druge strane, proizvodnja u termoelektranama je smanjena 12,7%, odnosno za 1.224 GWh, i iznosila je 8.405 GWh.

U solarnoj elektrani Petnjik proizvedeno je 14,4 GWh, a u vjetroelektranama priključenim na prijenosni sustav 356 GWh, što je za 34 GWh ili 8,8% manje nego prethodne godine. Proizvodnja u manjim obnovljivim izvorima (male hidroelektrane, vjetroelektrane, solarne i elektrane na biogoriva priključene na distribucijski sustav) povećana je 38,4% i iznosila je 742,87 GWh. U elektranama industrijskih proizvođača proizvedeno je 19,22 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije iznosila je 11.635 GWh, što je 3,5% manje nego prethodne godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav smanjena je čak za 36,2% i iznosila je 718 GWh, dok je distribucijska potrošnja povećana samo 2 GWh i iznosila je 10.548 GWh.

Maksimalno satno opterećenje elektroenergetskog sustava u protekloj godini od 1.851 MW zabilježeno je 9. veljače 2023. godine u devetnaestom satu, što je manje od povijesnog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. prosinca 2014. godine. Minimalno satno opterećenje od 597 MW zabilježeno je u četvrtom satu 12. lipnja 2023. godine, što je najmanja vrijednost u nekoliko prethodnih decenija.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 18.695,2 GWh, što je 2,53% više nego u 2022. godini. Prijenosni gubici iznosili su 334 GWh, odnosno 1,79% od ukupne energije u prijenosnom sustavu. U 2023. godini distribucijski gubici su iznosili 909,7 GWh ili 8,62% u odnosu na ukupnu distribucijsku potrošnju, što je najniža razina u povijesti elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.

U 2023. godini izvezeno je 5.148 GWh električne energije, što je 30,4% više nego u prethodnoj godini. Povećan je i uvoz električne energije za 6,1% i iznosio je 917 GWh.

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Suad Zeljković, s mandatom od pet godina (od 11. lipnja 2016. godine), i
- Nikola Pejić, s drugim mandatom od pet godina (od 11. lipnja 2016. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Branislava Milekić, s mandatom od pet godina (od 5. kolovoza 2020. godine).

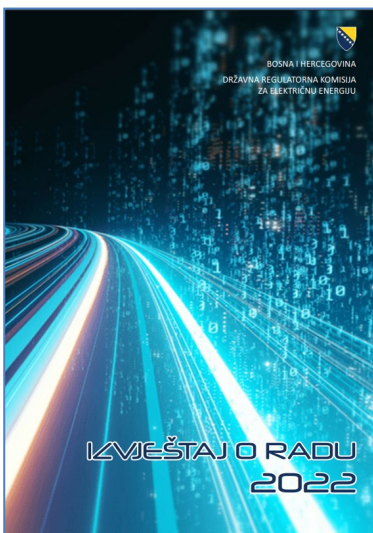
Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, Suad Zeljković i Nikola Pejić i dalje obavljaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje članova Komisije iz Federacije BiH.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnoj osnovi rotiraju na funkciji predsjedatelja svake godine. Ovu funkciju do 30. lipnja 2023. godine je obavljao Suad Zeljković. Nikola Pejić aktualni je predsjedatelj Komisije do 30. lipnja 2024. godine.

DERK je Zakonom uspostavljen kao neovisna i neprofitna institucija Bosne i Hercegovine, uz obvezu djelovanja u skladu s načelima objektivnosti, transparentnosti i jednakopravnosti. Navedena načela ugrađena su u sva akta DERK-a i provode se u svim postupcima. Takav način rada uvažava međunarodne primjere dobre prakse i sadržaj *Smjernica Tajništva Energetske zajednice o neovisnosti nacionalnih regulatornih tijela*. Ugrađena u pravila i permanentno praktično primjenjivana, neovisnost DERK-a pokazuje se i dokazuje u svim sferama, uključujući političku, pravnu, sociološku i financijsku dimenziju.

Energetski propisi Europske unije, koji putem mehanizama uspostavljenih prema *Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju* i *Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice* postaju obvezujući za Bosnu i Hercegovinu, posebno naglašavaju korelaciju regulatorne neovisnosti i provođenja reformi, te uvode povećana ovlaštenja i pojačavaju neovisnost regulatora.

¹ U vrijeme izrade ovog Izvješća postupci izbora dva člana Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine nalaze se u proceduri u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Prethodno je Vlada Federacije BiH utvrdila svoje prijedloge koje je potvrdio Parlament Federacije BiH. U veljači 2023. godine Vijeće ministara Bosne i Hercegovine predložilo je imenovanje članova Komisije Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Izvešće o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2022. godini razmatrano je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Izvešće je usvojeno

- *na nastavku 6. sjednice Zastupničkog doma održanom 24. svibnja 2023. godine, i*
- *na 5. sjednici Doma naroda održanoj 31. svibnja 2023. godine.*

U skladu sa Zakonom, temeljne odredbe o nadležnosti, organizaciji i načinu rada, financiranju, transparentnosti rada i zaštiti povjerljivih informacija regulira *Statut Državne regulatorne komisije za električnu energiju*, donesen 2003. godine, neposredno po osnivanju DERK-a, uz izmjene iz 2004. i 2009. godine. Izmjenom Statuta 2017. godine decidirano je propisana isključiva organizacijska i protokolarna funkcija predsjedatelja Komisije, bez ikakvih dodatnih ovlaštenja u predstavljanju, zastupanju ili donošenju odluka u odnosu na druga dva člana Komisije.

Rad Državne regulatorne komisije organiziran je u četiri sektora:

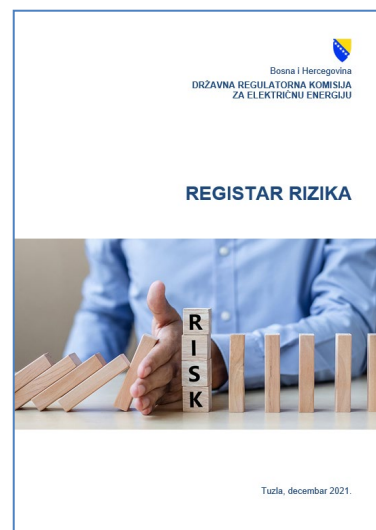
- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove, i
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji učinkovitijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu sudjeluju uposlenici iz različitih sektora.

Ciljevi ključnih poslovnih procesa iz nadležnosti svake od organizacijskih jedinica čine osnovu za razvoj sustava finansijskog upravljanja i kontrole zasnovanog na upravljanju rizicima. Uz edukaciju i upute Centralne harmonizacijske jedinice Ministarstva financija i trezora BiH (CHJ) nastavljena je provedba mjera sadržanih u strateškim dokumentima Bosne i Hercegovine iz ove oblasti. Značajan dio planiranih aktivnosti, sadržanih u *Akcijskom planu za unapređenje sustava internih finansijskih kontrola za 2023. godinu*, uspješno je realiziran. Među njima se posebno izdvaja ažuriranje *Registra rizika*, koji je prvi put formiran 2021. godine. Analizom učinaka primjene novih procedura i provedenih aktivnosti utvrđena je izloženost najznačajnijih rizika za rad DERK-a. Na temelju procjene vjerovatnoće i utjecaja, ovi rizici su svrstani u kategoriju rizika sa srednjim prioritetom.

Intenzivirana digitalna komunikacija naglasila je značaj pouzdanosti opreme i povećanja zaštite informacijsko-komunikacijskih sustava. Uz poštovanje relevantnih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH, DERK je tijekom 2023. godine funkcionalno zastarjelu i otpisanu računarsku opremu zamjenjivao novom. Pri tome se vodilo računa o energetske svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine. Pored završetka opreme, DERK je realizirao i nabavu nedostajućih sredstava za hardversku zaštitu informacijskog sustava, kao i softvera za prevenciju, detekciju i zaštitu u kibernetičkom prostoru.

Sredstva elektronske komunikacije korištena su i za nadgradnju znanja i iskustva, odnosno jačanje stručnih kapaciteta, čime DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stjecana su na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i

tematskim seminarima. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse s potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Energetske zajednice, te Europske unije kroz instrument Tehničke pomoći i razmjene informacija (TAIEX), obrazovne programe Regionalne asocijacije energetske regulatora (ERRA), Asocijacije mediteranskih energetske regulatora (MEDREG), Balkanske energetske škole (BES) i Vijeća europskih energetske regulatora (CEER), te seminare Direkcije za europske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije Bosne i Hercegovine u EU. Kao i prethodnih godina, doprinos stručnom usavršavanju dali su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) kroz regionalne inicijative i *USAID Projekt asistencije energetske sektoru* (USAID EPA).

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane, ali i kroz nove metode edukacije. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja znanja i iskustva uspješno izlažu na domaćim i međunarodnim strukovnim skupovima. Pored stručnog usavršavanja svojih uposlenika, DERK je na adekvatan način informirao i prenosio iskustva iz regulatorne prakse uposlenicima reguliranih kompanija, a sudjelovao je i u stručnom usavršavanju drugih regulatornih tijela u svijetu. Također, pružao je kvalitetne stručne informacije o energetske sektoru, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti.

Prepoznajući važnost slobodnog pristupa informacijama, kao suštinskog obilježja transparentnog i odgovornog rada bilo kojeg javnog organa, i ostajući opredijeljen da trajno djeluje u tom pravcu, DERK omogućava široj javnosti puni uvid u rad i procese odlučivanja, ne zadržavajući se samo u okvirima obveza na ovom polju koje stipulira *Zakon o slobodi pristupa informacijama na razini institucija Bosne i Hercegovine*. Ova svoja nastojanja DERK realizira pravovremenim objavljivanjem svih relevantnih informacija na zvaničnoj internet prezentaciji, ali i u pisanim medijima, kroz prezentacije nacrtu svojih akata, te obavijesti i pozive javnosti da sudjeluje u njihovom kreiranju.

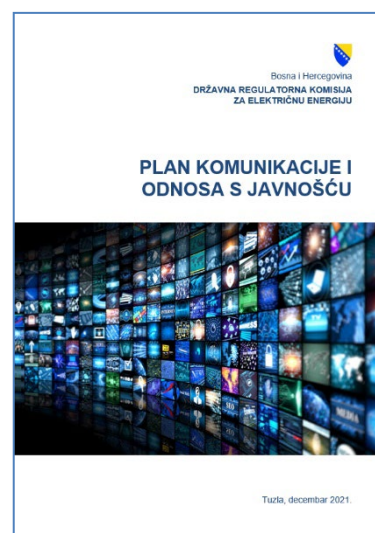
Pored proaktivnog djelovanja kao općeprihvaćenog standarda u radu, DERK djeluje i reaktivno, postupajući u zakonom predviđenim rokovima po podnijetim zahtjevima za pristup informacijama, polazeći od stava da javni interes u svakom konkretnom slučaju mora imati prevagu u odnosu na ograničenja koja predviđa navedeni Zakon i privatne interese bilo koje vrste. Tijekom 2023. godine podnesena su dva takva zahtjeva, po kojima je u propisanom roku donijet upravni akt kojim su isti odbijeni jer traženim podacima DERK ne raspolaže, odnosno ne posjeduje ih u gotovom, materijaliziranom obliku. Nakon višestrukog izjavljivanja žalbi drugostupanjskom organu – Žalbenom vijeću pri

Vijeću ministara BiH u konačnom je suštinski potvrđen stav DERK-a da sloboda pristupa informacijama podrazumijeva pravo na gotovu i postojeću informaciju, koja kao takva postoji u instituciji BiH, ali ne i njenu obvezu da sačinjava i kreira nove informacije. DERK će u narednom razdoblju ispunjavati i ostale obveze koje nalaže navedeni Zakon, poštujući propisane rokove i akte koje usvoji Vijeće ministara BiH, te nastaviti praksu izvješćivanja svih relevantnih institucija na propisan način.

Komunikacija s javnošću ima značajnu ulogu u kreiranju percepcije društva, odnosno načina razumijevanja djelovanja svih institucija od strane javnosti. Način komunikacije ima poseban značaj u vremenu reformskih procesa i strukturalnih promjena. Procesi liberalizacije i tranzicije sektora, deregulacije i otvaranja tržišta električne energije nužno zahtijevaju, kako pravovremeno informiranje javnosti o ključnim fazama, tako i kontinuiranu komunikaciju i edukaciju svih ključnih aktera o reformi i načinu funkcioniranja sektora u cjelini. Dobra je praksa regulatornih komisija da provode aktivnosti komunikacije s javnošću kako bi objasnile i pojasnile promjene u sektoru energije. Shodno tome i u Bosni i Hercegovini Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK), Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), kao nepristrasne organizacije koje, regulirajući odnose u sektoru i na tržištu energije, štite interese kupaca, imaju jednu od ključnih uloga u podizanju svijesti javnosti o promjenama u sektoru i aktivnostima regulatora u procesu liberalizacije. U tom smislu, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je postupala u skladu s *Planom komunikacije i odnosa s javnošću*, čineći dodatni iskorak da se na jednostavan i razumljiv način svim zainteresiranim stranama objasne vrlo kompleksne teme energetskog sektora.

U radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registratorske građe DERK, kao njen stvaralac, organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim načelima, znanjima i preporukama i kroz uzajamno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom razdoblju DERK je koristio mogućnost da u svom radu primijeni suvremeni način organizacije uredskog poslovanja, te je, uz poštovanje propisanih standarda i pravila Vijeća ministara BiH, nastavio vođenje elektronskog protokola. Pored učinkovitog unosa i pretraživanja, kao i pohranjivanja velikog broja dokumenata u digitalnom obliku, uvedeni sustav je stvorio pretpostavke za suvremeno upravljanje poslovnim procesima, kao i za integraciju s drugim poslovnim sustavima. Pri tome se vodi računa o dobroj praksi koju u izvješćima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tijekom 2023. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 17 redovitih sjednica, 29 internih sastanka i organizirala osam javnih rasprava, od čega je šest imalo opći, a dvije formalni karakter.

U izvještajnom razdoblju, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojim su, pored subjekata iz elektroenergetskog sektora, svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupirane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konzultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Državne regulatorne komisije za električnu energiju koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu uzajamne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila za rad mreža

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mreža prepoznato je u Trećem energetsom paketu Europske unije.² Shodno tome, države članice EU-a, kroz puno angažiranje Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER), Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) i Europske mreže operatora prijenosnog sustava za plin (ENTSO-G), provele su kompleksnu aktivnost donošenja pravila i smjernica za rad mreža (engl. *Network codes and guidelines*). Skup ovih pravila u domenu električne energije uključuje pravila o tržištu, radu sustava i priključivanju:

Pravila o tržištu

- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja.

² Uspostavljanje pravila i smjernica za rad mreža definirano je člankom 6. Uredbe (EZ) br. 714/2009, odnosno Uredbe (EZ) br. 715/2009.

Na redovitim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlašćenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne prirode.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih osoba i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću javnu raspravu.

Tehnička javna rasprava održava se u cilju rješavanja tehničkih pitanja tijekom postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na temelju kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna javna rasprava.

Redovite sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

Pravila o radu sustava

- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava, i
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava.

Pravila o priključivanju

- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu,
- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, i
- Uredba Komisije (EU) 2016/1447 od 26. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka.

Pravila i smjernice za rad mreža su tehnički propisi donijeti u cilju utvrđivanja zajedničkih pravila za siguran rad sustava, te funkcioniranje i integraciju tržišta. Ovi pravni akti dopunjuju postojeći *acquis* Europske unije o električnoj energiji i izravno se primjenjuju u njenim članicama. Oni predstavljaju ključni element za učinkovito funkcioniranje paneuropskog tržišta, koje u prvi plan stavlja kupce energije.

U Energetskoj zajednici tijekom prethodnih godina vođene su aktivnosti na donošenju odluka Stalne skupine na visokoj razini (PHLG) prema kojim ova pravila postaju dio *acquisa*. PHLG je 12. siječnja 2018. godine donio odluke kojim su u *acquisa* Energetske zajednice uključena pravila o priključivanju, odnosno Uredba Komisije (EU) 2016/631, Uredba Komisije (EU) 2016/1388 i Uredba Komisije (EU) 2016/1447. Stoga se problematika prijenosa i provedbe pravila i smjernica za rad mreža nametnula kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, uključujući DERK i NOS BiH.

U tom smislu, Državna regulatorna komisija je u lipnju 2018. godine donijela *Odluku o prijenosu pravila za rad mreža u vezi priključivanja*, kojom su za sektor električne energije u Bosni i Hercegovini definirani načini i rokovi prijenosa tri navedene uredbe Europske komisije, koje su odlukama PHLG-a prilagođene pravnom okviru Energetske zajednice. Tom prilikom ove uredbe objavljene su na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Navedenom odlukom NOS BiH pozvan je da inovira Mrežni kodeks i druga pravila kojim se osigurava primjena dijelova koji imaju skraćeni rok za provedbu, te da nakon toga osigura

usklađenost svojih pravila sa svim zahtjevima sadržanim u predmetnim uredbama. DERK je svojom odlukom pozvao Regulatornu komisiju za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske i druga nadležna tijela da osiguraju usklađenost svojih relevantnih akata sa zahtjevima sadržanim u uredbama o priključenju.

Poštujući zahtjeve Energetske zajednice u pogledu rokova za prijenos i provedbu odredaba uredbi kojim je odlukama Stalne skupine na visokoj razini dat prioritet i određena žurnost u provedbi, DERK je, koordinirajući svoje djelovanje s NOS-om BiH, nakon provođenja opće javne rasprave, u veljači 2019. godine donio *Pravilnik o radu mrežâ u vezi priključivanja*. Ovim Pravilnikom je u pravni sustav Bosne i Hercegovine preuzet dio pravila za rad mrežâ Energetske zajednice, shodno nadležnostima DERK-a utvrđenim u članku 4.2. *Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini*. U pitanju su odredbe koje je, prema relevantnim odlukama Stalne skupine na visokoj razini, potrebno provesti bez odlaganja. Na istoj sjednici odobren je *Mrežni kodeks*, kojim je izvršen prijenos pravila o priključenju koja su u nadležnosti NOS-a BiH, a koja se, također, provode bez odlaganja.

Među odredbama za koje je određena hitnost u provedbi su one prema kojim svako regulatorno tijelo, nakon savjetovanja s nadležnim operatorima sustava, proizvođačima, vlasnicima postrojenja kupca i drugim zainteresiranim tijelima, određuje kriterije za odobravanje odstupanja. Slijedom toga, u skladu s *Pravilnikom o radu mrežâ u vezi priključivanja*, na sjednici DERK-a koja je održana 27. ožujka 2019. godine, donijete su:

- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za proizvodne module,*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za postrojenja kupca, i*
- *Odluka o Kriterijima za odobravanje odstupanja za visokonaponske istosmjernne sustave i istosmjerno priključene module elektroenergetskog parka.*

Utvrđene kriterije DERK je objavio na svojoj zvaničnoj internet prezentaciji i o njima obavijestio Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Tajništvo Energetske zajednice 10. travnja 2019. godine, kao jedini regulator u regiji koji je svoj dio obveza završio u definiranom roku. Time je završena transpozicija odredbi koje su u nadležnosti DERK-a, a čije provođenje je potrebno vršiti bez odlaganja.

Uvažavajući da se predmetnim pravilima normira materija koja je u nadležnosti i drugih tijela, u nastavku prijenosa pravila o radu mrežâ u vezi priključivanja bilo je potrebno osigurati usklađenost djelovanja svih nadležnih institucija, uključujući entitetske regulatorne komisije i sve operatore distribucijskog sustava,

pored NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH. Dodatno, kompleksnost sadržaja pravila o radu mreža u vezi priključivanja, kao i složena administrativna struktura u energetske sektoru BiH nametale su potrebu aktivne uloge i konkretne pomoći resornog državnog i entitetskih ministarstava, kao i Direkcije za europske integracije Vijeća ministara BiH tijekom aktivnosti na potpunom i učinkovitom provođenju obveza Bosne i Hercegovine prije 12. srpnja 2021. godine, odnosno datuma do kojeg je bilo potrebno osigurati potpunu primjenu pravila o priključivanju.

U ovom smislu posebno se ističe tehnička pomoć koja je pružena u okviru *USAID Projekta asistencije energetske sektoru*, izradom *Analize usklađenosti sa smjernicama za izmjene i dopune distribucijskih mrežnih pravila i pratećih pravilnika – Zbirni pregled*, čime je okončana izrada smjernica za izmjene i dopune mrežnih pravila.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je sredinom prosinca 2021. godine, prilikom odobravanja novog Mrežnog kodeksa, kojeg je uz korištenje navedene Analize pripremio NOS BiH, obaviještena da su inoviranim tekstom provedeni svi zahtjevi pravila za rad mreža u vezi priključivanja, prilagođenih pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno prilagođenih Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca i Uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka. *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa* DERK je donio 15. prosinca 2021. godine (vidjeti dio 3.2).

Ministarsko vijeće je 15. prosinca 2022. godine svojom odlukom u *acquis* (pravni okvir, pravna stečevina) Energetske zajednice, uz potrebna prilagođenja, uključilo preostali dio pravila i smjernica za rad mreža, odnosno *Pravila o tržištu* – tri uredbe Komisije i *Pravila o radu sustava* – dvije uredbe Komisije (vidjeti dio 4.1). Opći rok za prijenos i provedbu ovih uredbi je 31. prosinca 2023. godine.

Pravila o pomoćnim i sustavnim uslugama i uravnoteženju elektroenergetskog sustava BiH

Državna regulatorna komisija za električnu energiju u svom radu kontinuirano prati i podupire proces razvoja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Siguran i pouzdan rad elektroenergetskog sustava, uz postojanje funkcionalnog načina pružanja pomoćnih usluga, osnovni je preduvjet za daljnji razvoj tržišta i kvalitetnu opskrbu kupaca električne energije. Učinkovito tržište uravnoteženja mora se zasnivati na transparentnim odnosima između svih sudionika na tržištu električne energije.

Tržišni način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine DERK je ustanovio u suradnji s Neovisnim operatorom sustava u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, korištenjem temeljnih rješenja koja su definirana u ožujku 2014. godine utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za uravnoteženje elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine*.

Brojne aktivnosti DERK-a i NOS-a BiH, detaljno opisane u prethodnim izvješćima o radu regulatorne komisije, rezultirale su skupom pravila i odluka kojim su tržišna načela od 1. siječnja 2016. godine uvedena u ranije potpuno regulirani način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH. Time je povećana svrhovitost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH (vidjeti dio 3.7).

Tržište uravnoteženja električne energije u Bosni i Hercegovini je od tada uspješno funkcioniralo i primjer je uspješnog modela u jugoistočnoj Europi. Ipak, analizirajući njegov prethodni rad, te razvoj energetske propisa Europske unije koji putem mehanizama Energetske zajednice postaju obvezujući i za BiH, DERK je prepoznao potrebu inoviranja *Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*, koordinirajući svoje djelovanje s aktivnostima NOS-a BiH, koji u razvoju svojih akata postupaju u skladu s djelovanjem Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

Tijekom 2021. godine, NOS BiH je pripremio nova Tržišna pravila (vidjeti dio 3.2), čime je, kao član ENTSO-E-a, postupio u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinkronom području kontinentalne Europe, što je definirano *Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava*, te u pogledu mehanizma uravnoteženja i rada tržišta uravnoteženja koji su definirani *Uredbom Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja*.

U Bosni i Hercegovini je, na svim administrativnim razinama, a prema ustavnim nadležnostima, u narednom razdoblju neophodan nastavak usklađivanja zakonodavstva o energiji s pravnom stečevinom Europske unije, integrirani razvoj energetske i klimatske politike, te provođenje reforme sektora energije. Zahtjevi Europske unije u području energetske politike u najvećoj mjeri su sadržani u odredbama *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice*.

Uvažavajući obveze koje za NOS BiH proizlaze iz članstva u ENTSO-E-u, ali i međunarodne obveze Bosne i Hercegovine, a time i svih institucija energetske politike u kreiranju stabilnog i jedinstvenog normativnog okvira kroz postupno preuzimanje pravne stečevine Europske unije, kao i već tada izvjesnog nastavka uključivanja ostalih pravila o radu mreža, među kojim

su pomenute uredbe, u pravni sustav Energetske zajednice, te, posljedično, i obveze njihovog preuzimanja u pravni sustav Bosne i Hercegovine, DERK je u listopadu 2021. godine donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*.

Uzimajući u obzir da se značajan dio izmjena Metodologije odnosi na terminologiju usluga uravnoteženja, kroz izvršene izmjene su, uz nove termine, zadržani i termini koji su korišteni u dosadašnjoj praksi (npr. primarna, sekundarna i tercijarna regulacija). Na ovaj način se izbjegavaju mogući nesporazumi između sudionika na tržištu uravnoteženja, te omogućava nedvosmislena primjena pravila, kao i tranzicijsko razdoblje do donošenja novih izmjena Metodologije, kada će ranije korišteni termini biti uklonjeni. U cilju njene lakše primjene, Državna regulatorna komisija za električnu energiju pripremila je i objavila je Drugi pročišćeni tekst Metodologije.

Za sve svoje obveze navedene u Metodologiji, NOS BiH razvija procedure kako bi osigurao neometano i pravovremeno odvijanje aktivnosti koje se odnose na pružanje pomoćnih usluga. U prethodnom razdoblju, NOS BiH je u više navrata doručivao svoje dokumente, uključujući *Procedure za pomoćne usluge* i *Pravilnik o radu dnevnog tržišta energije uravnoteženja*, čime se dodatno animiraju pružatelji pomoćnih usluga u nominiranju svojih ponuda.

U skladu s Metodologijom DERK određuje koeficijente i granične cijene pomoćnih usluga. Tijekom primjene tržišnog modela uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu s ponašanjem sudionika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba inoviranja određenih koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge. *Odluku o izmjenama Odluke o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge* DERK je donio 13. prosinca 2022. godine.

Uvažavajući opredjeljenje da kontinuirano radi na poboljšanju propisa i procedura iz svojih nadležnosti, DERK će i u narednom razdoblju nastaviti aktivnosti u razvoju organizacije funkcioniranja tržišta uravnoteženja i daljnjem povećanju učinkovitosti, ekonomičnosti i stabilnosti rada elektroenergetskog sustava BiH. Pri tome, DERK će tijesno surađivati s NOS-om BiH, kako bi harmonizirano bile izvršene potrebne izmjene akata iz nadležnosti jedne i druge institucije koji definiraju mehanizam uravnoteženja.

Uspješnim razvojem tržišta uravnoteženja značajno je povećana ponuda usluga, te su na godišnjim tenderima koje je u prosincu 2023. godine organizirao NOS BiH, potrebe za pomoćnim uslugama u 2024. godini u većoj mjeri osigurane.

Nabava pričuve za održavanje frekvencije – FCR (ranije korišteni termin: primarna regulacija) je izvršena za sve sate u drugoj

polovici godine u potrebnoj količini 13 MW/h, a u prvoj polovici godine u količini 8 MW/h, uz prosječnu cijenu 7,05 KM/MW/h, što je 3,6% više od prosječne nabavne cijene za 2023. godinu.

Pričuva za automatsku obnovu frekvencije – aFRR (ranije korišteni termin: sekundarna regulacija) u vršnom razdoblju je nabavljena za sve sate u godini u potrebnim količinama, izuzev količine od 3 MW/h za rujanj i 2 MW/h za studeni. U nevršnom razdoblju, nabavljene su sve potrebne količine, a za siječanj, veljaču i lipanj manji dio potrebnih količina nije nabavljen zbog manjka ponuda.

Pričuva za ručnu obnovu frekvencije – mFRR (ranije korišteni termin: tercijarna regulacija) za smjer ‘nagore’ nabavljena je u potrebnom opsegu 196 MW/h za sve mjesece. Pričuva mFRR u smjeru ‘nadolje’ nabavljena je za cjelokupno godišnje razdoblje u potrebnom fizičkom opsegu 68 MW/h. Nabave svih nedostajućih količina pričuva organiziraju se na mjesečnoj razini.

Pričuvni kapaciteti (snaga) za automatsku obnovu frekvencije (aFRR) su nabavljeni po cijenama koje su nešto veće nego prilikom prethodne godišnje tržišne nabave ove usluge. Pri tome je za nevršno razdoblje (od 0 do 6 sati) ostvarena cijena bila 42,89 KM/MW/h (povećanje 0,3%) i vrlo je bliska graničnoj cijeni od 43 KM/MW/h, dok je za vršno razdoblje (od 6 do 24 sata) prosječna cijena iznosila 38,81 KM/MW/h (povećanje 3,3%).

Pričuvni kapaciteti (snaga) za ručnu obnovu frekvencije (mFRR) su nabavljeni po cijeni koja je manja u odnosu na prethodnu godišnju tržišnu nabavu ove usluge. Prosječna cijena je umanjena 3,3% za smjer ‘nagore’ (sa 5,16 KM/MW/h na 4,99 KM/MW/h) i 13,0% za smjer ‘nadolje’ (sa 1,61 KM/MW/h na iznos od 1,40 KM/MW/h).

Nabava energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu koji su za 2024. godinu planirani u iznosu 347 GWh, nije rezultirala odgovarajućim ponudama. Ponuđene cijene bile su iznad okvira od 200 KM/MWh za prva četiri mjeseca 2024. godine, koji je NOS BiH odredio u postupku javne nabave. U takvim okolnostima nastavlja se regulirani način nabave ove energije, prema kojoj NOS BiH primjenjuje *Proceduru za regulirani postupak nabave energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu*. Pri tome je cijena energije za gubitke određena na razini posljednje prihvaćene ponude (postupak javne nabave za 2021. godinu iz prosinca 2020. godine) kada je prosječno ponderirana cijena iznosila 109,94 KM/MWh.

Ipak, uvažavajući opadajući trend veleprodajnih cijena električne energije u regiji, može se zaključiti da se stvaraju preduvjeti da u 2024. godini Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini nabavu energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu ponovo realizira na tržišni način.

Cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta

Električna energija, proizvedena u elektranama, prije nego što bude isporučena krajnjem kupcu, često se kupuje i prodaje više puta na veleprodajnom tržištu. Te transakcije električne energije se uobičajeno odvijaju u velikim količinama i uključuju proizvođače energije, trgovce, opskrbljivače, velike kupce energije, pa čak i investicijske banke. Na sličan način se trguje i prirodnim plinom. U Europi je nekoliko stotina kompanija uključeno u trgovinu na veliko električnom energijom i plinom, koje na tržištu svakodnevno obavljaju preko deset tisuća transakcija.

Veleprodajne cijene su vrlo osjetljive na raspoložive mogućnosti proizvodnje i prijenosa, jer se energija mora proizvesti kad je to potrebno. Na cijene može utjecati širenje lažnih podataka o raspoloživosti tih mogućnosti ili smanjenje proizvodnje.

Budući da se velikim količinama energije trguje i preko granica, tradicionalno je teško otkriti eventualne manipulacije cijenama ove vrste, jer nacionalni regulatori nisu imali pristup prekograničnim podacima. Kao odgovor na ove činjenice, u Europskoj uniji donesena je *Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT)*. Ova Uredba uvodi jedinstveni europski okvir na veleprodajnim tržištima za:

- definiranje zloupotrebe tržišta u pogledu manipulacije tržištem, pokušaja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija,
- uvođenje eksplicitne zabrane zloupotrebe tržišta,
- osnivanje novog okvira za nadzor veleprodajnih tržišta u cilju otkrivanja i sprečavanja manipulacije tržištem i trgovanja na temelju povlaštenih informacija, i
- definiranje zabrana i provođenja kažnjavanja na nacionalnoj razini u slučaju otkrivanja zloupotrebe tržišta.

REMIT uredba se odnosi na sve tržišne sudionike čije aktivnosti utječu na veleprodajna tržišta energije, odnosno na sve fizičke ili pravne osobe (uključujući i operatore prijenosnih sustava) koje obavljaju ili provode trgovačke transakcije na jednom ili više veleprodajnih tržišta energije. Ovoj Uredbi podliježu svi sudionici na tržištu koji imaju sjedište u bilo kojoj zemlji Europske unije, kao i sudionici koji imaju sjedište u zemljama izvan EU-a, ako trguju ili daju naloge za trgovinu na jednom ili više tržišta unutar EU-a.

Odlukom Ministarskog vijeća od 29. studenog 2018. godine, u *acquis* Energetske zajednice je uključena *Uredba (EU) o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije*, uz potrebna prilagođenja i definiranje obveze da ista bude provedena do 29. svibnja 2020. godine.

Povodom obveza koje za nacionalna regulatorna tijela definira REMIT uredba, ističe se da nadležnosti DERK-a, shodno članku

*“Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) ostaje jedini regulator u Energetskoj zajednici čiji okvir nije u skladu sa zahtjevom Trećeg energetske paketa za jedinstveno regulatorno tijelo za električnu energiju i plin. Dužnosti i ovlasti DERK-a su ograničene na reguliranje prijenosa električne energije i praćenje veleprodajnog tržišta električne energije... U izvještajnom razdoblju DERK je nastavio nastojanja u provedbi *acquisa* u granicama ovlasti koje su regulatoru date zakonodavstvom na državnoj razini.”*

(Iz Godišnjeg izvješća o provedbi Tajništva Energetske zajednice, Beč, 1. studenog 2023.)

4.2. točka k) *Zakona o prijenosu, regulatoru i operateru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini*, uključuju stvaranje i održavanje konkurentnih tržišta, te prevenciju i kažnjavanje pohlepnog, odnosno protukonkurentnog ponašanja. Polazeći od obveza nacionalnih regulatornih tijela statuiranih ovom Uredbom, a na temelju navedenih zakonskih ovlaštenja, DERK je pravovremeno proveo brojne aktivnosti na njenom prijenosu i provođenju u oblasti električne energije. U tom smislu usvojene su *Odluka o prijenosu Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, Pravilnik o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije, te Odluka o Registru sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije* s pripadajućim obrascima koji su dostupni u okviru internet prezentacije DERK-a.

Posebna pozornost u domenu primjene REMIT Uredbe posvećena je edukaciji predstavnika svih relevantnih institucija i sudionika na tržištu.

DERK je prvi regulator u Energetskoj zajednici koji je uspostavom *Registra sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije* uspješno realizirao aktivnosti na prijenosu i provedbi prilagođene REMIT Uredbe u sektoru električne energije. Tijekom 2023. godine ovaj Registar je redovito ažuriran i na kraju godine sadrži sve potrebne podatke o 28 sudionika na veleprodajnom tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini.

Dodatni iskorak u razvoju transparentnosti tržišta donosi primjena *Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća (Uredba o transparentnosti)*. DERK je s posebnom pozornošću pratio aktivnosti Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini u tom domenu.

NOS BiH prikuplja i obrađuje temeljne elektroenergetske i tržišne podatke bosanskohercegovačkog regulacijskog područja radi njihove dostave Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E), koja vrši prikupljanje i objavljivanje podataka i informacija o proizvodnji, transportu i potrošnji električne energije za paneuropsko tržište. Svi podatci objavljuju se na *Središnjoj informacijskoj platformi za transparentnu objavu podataka* (engl. *ENTSO-E Transparency Platform*) u skladu s obvezama koje proizlaze iz Uredbe Komisije (EU) br. 543/2013.

U Bosni i Hercegovini dostignuta je visoka razina usklađenosti sa zahtjevima ove Uredbe. Ipak, u narednom razdoblju predstoji daljnja digitalizacija poslovnih procesa i razvoj odgovarajućih softverskih rješenja. Također, potrebno je uspostaviti određene procedure koje se odnose na tjednu i mjesečnu prognozu opterećenja, te ponovnu otpremu (*redispatching*) radi ublažavanja fizičkog zagušenja, a zatim objavljivati podatke koji se generiraju.

Kybersigurnost

Sigurnost opskrbe je jedan od osnovnih domena djelovanja regulatorâ u elektroenergetskom sektoru i imperativ je prilikom kreiranja, usvajanja i primjene regulatornih pravila i propisa. Kybersigurnost (engl. *cybersecurity*) je u uzročno-posljedičnoj vezi sa sigurnošću opskrbe, te svaka kibernetička prijetnja i rizik predstavljaju bitan utjecajni faktor na sigurnost opskrbe. Prepoznavanje potrebe pravovremenog provođenja odgovarajućih mjera za prevenciju, detekciju i odgovor na sigurnosne izazove iz kibernetičkog prostora ima ključnu važnost za pouzdan rad sustava i zaštitu podataka u elektroenergetskom sektoru. Odsustvo strateškog okvira i sustavnog normiranja ovog pitanja regulatore ne oslobađa obveze da donošenjem svojih pravila i poduzimanjem odgovarajućih mjera rade na zaštiti elektroenergetske infrastrukture, a time i sigurnosti opskrbe.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u prethodnom razdoblju dala značajan doprinos u pripremi više dokumenata iz ove oblasti, uključujući *Pregled kapaciteta kybersigurnosti u BiH i Smjernice za strateški okvir kybersigurnosti u Bosni i Hercegovini*.

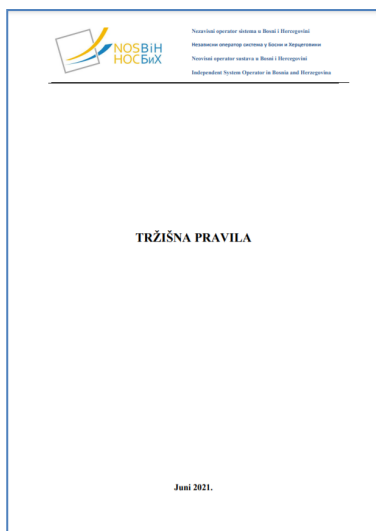
Od 2019. godine DERK je aktivno sudjelovao u regionalnim projektima Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora Sjedinjenih Američkih Država (NARUC) *Učinkovito reguliranje kybersigurnosti*, kao i *Digitalizacija i kybersigurnost*, aktivnostima Radne skupine za kybersigurnost USAID EPA projekta, radu Radne skupine Energetske zajednice za kybersigurnost i podržavao rad Tima za odgovor na računarske incidente za institucije BiH (CERT). Sudjelovanjem u navedenim aktivnostima i u više radionica koje su obrađivale razne aspekte kybersigurnosti, stekle su se pretpostavke da DERK pripremi *Smjernice za strateški okvir regulatornog djelovanja za kybersigurnost u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine*.

DERK je, uz tehničku asistenciju USAID-a i NARUC-a, posebnu pozornost posvetio tretmanu investicija u kybersigurnost, te dao značajan doprinos u pripremi *Nacrta mape puta za sigurnost mrežnih i informacijskih sustava u energetsom sektoru BiH*. Ovaj dokument, pripremljen u okviru USAID EPA projekta, identificira okvirne korake za unaprijeđenje kybersigurnosti u sektoru i daje upute za prijenos i provedbu relevantnih direktiva Europske unije (direktive NIS 1 i NIS 2).

U studenom 2023. godine, u okviru Energetskog mosta SAD – Europa, NARUC je u suradnji s USAID-ovim Projektom asistencije energetsom sektoru u BiH, organizirao edukaciju za tri regulatorne komisije i relevantne dionike u sektoru radi pripreme za eventualne slučajeve kibernetičkih napada. Pripremljen je *Protokol za koordinaciju djelovanja tijekom kibernetičkih incidenata*, koji sadrži praktične i detaljne naputke o tome kako

**ENERGY
BRIDGE**

*Energetski most
SAD – Europa poboljšava
energetsku sigurnost
povezujući partnere sa dva
kontinenta.*

odgovoriti na ovakav incident, kao i smjernice za komunikaciju s drugim komisijama i dionicima u sektoru energije.

Uz uvažavanje složene strukture elektroenergetskog sektora i specifičnog regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini, neophodnim se nameće daljnje koordinirano djelovanje državne s entitetskim regulatornim komisijama u uspostavljanju učinkovitog regulatornog pristupa u oblasti kibersigurnosti. Cilj je zaštititi informacijsko-komunikacijske sustave subjekata u sektoru i održavati kibersigurnost u regulatornim tijelima.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju prati aktivnosti institucija Europske unije i Europske mreže operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) u pripremi Mrežnog kodeksa za aspekte kibernetičke sigurnosti prekograničnih tokova električne energije. Dokument uključuje pravila za procjenu kibernetičkog rizika, zajedničke minimalne zahtjeve, certificiranje kibernetičke sigurnosti proizvoda i usluga, praćenje, izvješćivanje i upravljanje kriznim situacijama, uz jasnu definiciju uloga i odgovornosti različitih dionika za svaku aktivnost.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih sudionika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sustava BiH, uključujući učinkovitu nabavu pomoćnih usluga i pružanje sustavne usluge, uravnoteženje sustava BiH uz što manje troškove, te učinkovito funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Tržišna pravila su izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept dizajniranja tržišta, normativno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojim se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među sudionicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. Od siječnja 2016. godine, kada je ustanovljen tržišni način pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine, u primjeni su bila Tržišna pravila odobrena u svibnju 2015. godine. U 2021. godini NOS BiH pokrenuo je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tijekom kojeg su pribavljani i komentari sudionika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. U njihovoj pripremi NOS BiH je, kao član ENTSO-E-a, postupao u skladu s djelovanjem ove organizacije u pogledu operativnog rada u sinkronom području kontinentalne Europe (vidjeti dio 3.1).

Tržišna pravila dostavljena DERK-u u srpnju 2021. godine, odobrena su 13. listopada 2021. godine, nakon što je na istoj sjednici

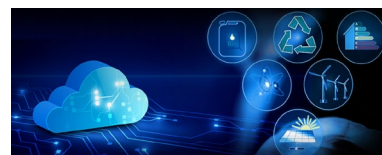
DERK donio *Odluku o izmjenama i dopuni Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, neovisnog operatora sustava i pomoćne usluge*. Ova Tržišna pravila se efektivno primjenjuju od 1. siječnja 2022. godine. NOS BiH ima obvezu pripreme pratećih akata uz Tržišna pravila i neophodnih softverskih alata.

U tom smislu se posebno izdvaja *Odluka o privremenom modelu kojim se omogućuje nediskriminatoran i slobodan pristup jedinstvenom tržištu električne energije u BiH elektranama priključenim na distribucijsku mrežu*, koju je donio NOS BiH. Sastavni element ove Odluke je *Instrukcija za provedbu privremenog modela pristupa 'virtualne elektrane' tržištu električne energije u BiH*, koja je u prethodnom razdoblju u nekoliko navrata inovirana.

Kako je uspostavljanje koncepta 'virtualne elektrane' iznimno kompleksan proces i iziskuje sudjelovanje većeg broja komponenti elektroenergetskog sustava, predstavnici DERK-a su sudjelovali u nizu sastanaka koji su prethodili uspostavi ovog privremenog modela. Naime, model pristupa elektrana priključenih na distribucijsku mrežu (u BiH: nazivni naponi do 35 kV) tržištu električne energije je formiran u okviru aktivnosti u kojim su zajednički sudjelovali svi relevantni subjekti koji su involvirani u rad tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, i to u njegovim različitim segmentima: veleprodajnom, maloprodajnom i tržištu uravnoteženja. Dakle, sudionici u formiranju navedenog modela su tri regulatorne komisije u Bosni i Hercegovini (DERK, FERK i RERS), NOS BiH, mali proizvođači, opskrbljivači električnom energijom, te operatori distribucijskog sustava, odnosno elektroprivrede. Svi ovi subjekti su aktivno sudjelovali u kreiranju modela putem svojih predstavnika na sastancima namjenski formirane radne skupine.

Model pristupa 'virtualne elektrane' tržištu električne energije je uspostavljen zbog njegovog značaja za poticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, poboljšanje usluga na veleprodajnom i lokalnom distribucijskom tržištu, optimizacije proizvodnje iz obnovljivih izvora s potrebama elektroenergetskog sustava, ali i zakonom ustanovljenog prava proizvođača na slobodan pristup tržištu električne energije. Također, ovdje se radi o postupnom prihvatanju koncepta otkupa električne energije iz obnovljivih izvora koji je tržišno orijentiran, umjesto dosadašnjeg koncepta zasnovanog na shemama poticaja i garantiranom otkupu koji gubi na značaju zbog smanjenja cijena proizvodne tehnologije, a time i većoj konkurentnosti obnovljivih izvora u odnosu na izvore koji koriste fosilna goriva.

Od 16. svibnja 2022. godine, kada se u elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine pojavila prva 'virtualna elektrana' sa svega nekoliko megavata agregiranih proizvodnih kapaciteta, njihov broj je značajno povećan. U prosincu 2023. godine ukupna

instalirana snaga svih proizvodnih pogona koji imaju pristup tržištu električne energije u BiH kroz sedam ‘virtualnih elektrana’ iznosila je 214,02 MW (od čega je u fotonaponskim elektranama 107,32 MW, malim hidroelektranama 104,24 MW, i elektranama na biomasu i bioplin 2,46 MW).

Mrežni kodeks

Mrežni kodeks je jedan od ključnih dokumenata za funkcioniranje elektroenergetskog sustava i tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Njime se uređuje način planiranja i razvoja prijenosnog sustava, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sustava nakon potpunog ili djelimičnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sustavu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sustava.

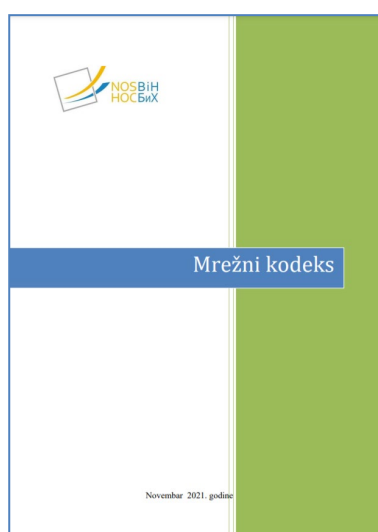
Cilj Mrežnog kodeksa je da definiše elemente za sigurno i pouzdano funkcioniranje elektroenergetskog sustava BiH, te da omogućiti razvoj, održavanje i upravljanje prijenosnom mrežom u skladu s primjenjivim pravilima i dobrom europskom praksom.

Mrežni kodeks, koji je tijekom 2021. godine pripremio NOS BiH, uz pribavljanje komentara sudinika na tržištu putem odgovarajuće Tehničke komisije, dostavljen je DERK-u na odobrenje 23. studenog 2021. godine. DERK je 15. prosinca 2021. godine donio *Odluku o odobravanju i primjeni Mrežnog kodeksa*.

Ovaj Mrežni kodeks primjenjuje se od 1. siječnja 2022. godine. Dokument predstavlja kvalitativni iskorak u strukturalnom i normativnom smislu, normira pripremu planskih dokumenata i procedure priključenja. Prilikom odobravanja Mrežnog kodeksa, DERK je obaviješten da su provedeni svi zahtjevi pravila EU-a za rad mreža u vezi priključivanja, prilagođeni pravnom okviru Energetske zajednice, odnosno odlukama Stalne skupine na visokoj razini prilagođenih uredbi Komisije (EU) 2016/631, 2016/1388 i 2016/1447 (vidjeti dio 3.1).

Tijekom 2023. godine prepoznata je potreba za inoviranjem Mrežnog kodeksa, posebno u svjetlu interesa i potrebe investicija u obnovljive izvore, te u korelaciji s *Odlukom o odobravanju ukidanja maksimalno moguće snage prihvata iz neupravljivih izvora električne energije*, koju je DERK donio u 2022. godini (vidjeti prethodno Izvješće o radu, dio 3.2).

Novi Mrežni kodeks NOS BiH je dostavio na odobrenje 24. srpnja 2023. godine. DERK je 7. kolovoza 2023. godine saopćio reguliranoj kompaniji da podržava aktivnosti na iznalaženju rješenja za problem bilansiranja proizvodnih objekata na

prijenosnoj mreži koji se želi urediti dostavljenim dokumentom, a aktualan je već duže vrijeme u elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine. Međutim, uočavajući određene nedostatke i nedorečenosti, odnosno nepreciznosti u dokumentu, a koje su detaljno obrazložene, NOS BiH je pozvan da ih u pripremi inoviranog teksta otkloni, uz obavljanje dodatnih konzultacija, prije svega sa nadležnim ministarstvima, te sa Elektroprijenosom Bosne i Hercegovine. Do kraja 2023. godine, i pored više podsjećanja, Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini nije dostavio inovirani Mrežni kodeks na odobrenje.

Indikativni plan razvoja proizvodnje

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnje razdoblje. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sustava o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istodobno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* u Bosni i Hercegovini, koji se, obuhvatajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, izrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnje razdoblje.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilance snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E).

Neovisni operator sustava u BiH, kao i svi drugi operatori sustava udruženi u ENTSO-E, ima obvezu da da svoj doprinos u izradi *Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu s Uredbom (EU) 2019/943 o unutarnjem tržištu električne energije, priprema svake druge godine.³ U tom smislu, NOS BiH ima obvezu dostavljanja planova razvoja elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine baziranih na potrošnji i proizvodnji koja uključuje i nove izvore, kao i planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnoj razini, uz analizu mogućih zagušenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

NOS BiH je 27. travnja 2023. godine DERK-u na odobrenje dostavio *Indikativni plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2024. – 2033. godina*, prije čega je 19. travnja 2023. godine organizirao javnu raspravu o Nacrtu dokumenta. Krajem svibnja 2023. godine

³ Agencija za suradnju energetskih regulatora (ACER) je 4. travnja 2023. godine usvojila Mišljenje o metodološkim aspektima dokumenta TYNDP 2022 i Mišljenje o elektroenergetskim projektima u istom dokumentu i u nacionalnim razvojnim planovima, u kojima je ukazala na nedostatke i potrebna poboljšanja, te dala preporuke za izradu narednog Dugoročnog plana (TYNDP 2024).

DERK je ukazao na određene nedostatke ovog Plana i ukazao na potrebu analitičnog pristupa u obradi podataka koje dostavljaju investitori, a u cilju utvrđivanja realne dinamike izgradnje i ulaska u pogon proizvodnih objekata, kao i na razmatranje uvođenja dodatnih kriterija za bilansiranje, u skladu sa sadržajem Mrežnog kodeksa. NOS BiH je 4. rujna 2023. godine dostavio inovirani tekst Indikativnog plana za naredno desetogodišnje razdoblje.

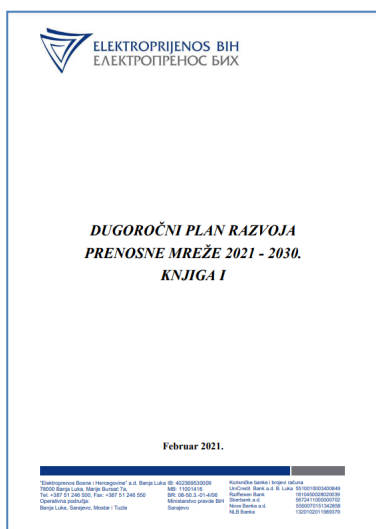
Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 13. rujna 2023. godine donijela *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2024. – 2033. godina*. Tom prilikom konstatirano je da je sadržaj dokumenta unaprijeđen u poređenju s prethodno dostavljenom verzijom, jer prezentira značajno realnije planove ulaska u pogon proizvodnih objekata. Istodobno, razmatrajući dostavljeni dokument, s namjerom predupređenja i otklanjanja svih prepreka za usvajanje drugih planskih dokumenta i realizaciju investicija, donijet je Zaključak kojim se i tom prilikom istakla potreba intenziviranja aktivnosti na izradi inoviranog Mrežnog kodeksa.

DERK očekuje da će naredni Indikativni plan, čija izrada je otpočela u studenom 2023. godine, biti inoviran sa svim aktualnim i relevantnim podacima i informacijama koje budu dostupne tijekom njegove izrade.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredno desetogodišnje razdoblje. Dugoročni plan treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja listopada. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprijenos BiH na temelju ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja studenog za narednu godinu. Izradom Dugoročnog plana omogućava se i kvalitetnije ispunjavanje obveza prema Europskoj mreži operatora prijenosnog sustava za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu doprinosa izradi Europskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina.

Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže treba definirati potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prijenosne mreže kako bi se pravovremeno pokrenule aktivnosti na projektiranju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuiranu opskrbu i pouzdan i stabilan rad prijenosnog sustava. Prijenosna mreža planirana na ovaj način osigurava jednake uvjete za već priključene korisnike i one koji će se priključiti na prijenosnu mrežu. To podrazumijeva ujednačene uvjete vezane za stanje prijenosne mreže po pitanju starosti i obnavljanja opreme, izgradnje novih objekata i pogonske spremnosti objekata u funkciji prijenosa električne energije.

Krajem prosinca 2020. godine, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine dostavio je *Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2021. – 2030. godina* Neovisnom operatoru sustava u Bosni i Hercegovini na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

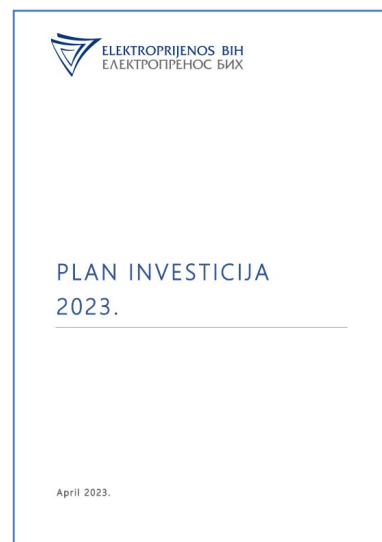
Prepoznajući značaj ovog dokumenta, *Uvjetima za korištenje Licence za obavljanje djelatnosti neovisnog operatora sustava DERK* je propisao obvezu organiziranja javne rasprave o revidiranom Dugoročnom planu, čime se zainteresiranoj javnosti omogućava uvid i iznošenje komentara i primjedbi na pripremljeni materijal. Prva rasprava ove vrste, održana 29. ožujka 2021. godine, privukla je značajnu pažnju sudionika u sektoru i pokazala svoju punu opravdanost. NOS BiH je 27. travnja 2021. godine DERK-u na odobrenje dostavio konačan Dugoročni plan.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 18. svibnja 2021. godine donijela *Odluku o odobravanju Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2021. – 2030. godina*. Tom prilikom Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je obavezan da, u cilju rješavanja problema previsokih napona u elektroenergetskom sustavu BiH, odredi sve neophodne parametre potrebne za realizaciju investicija u prigušnice iz odobrenog Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže.

I pored više podsjećanja, tijekom 2023. godine Elektroprijenos Bosne i Hercegovine nije dostavio novi Dugoročni plan razvoja prijenosne mreže NOS-u BiH na pregled, reviziju i odobrenje koje prethodi konačnom odobrenju DERK-a.

Elektroprijenos BiH je svoj *Plan investicija za 2023. godinu* dostavio DERK-u na odobrenje 11. svibnja 2023. godine. DERK je 7. lipnja 2023. godine donio *Odluku o odobravanju Plana investicija Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine za 2023. godinu*, uz konstatacije da je Plan dostavljen uz zakašnjenje od pet mjeseci i da je razina realiziranih investicija izrazito niska, te da je u konkretnom slučaju izostala prethodna izrada i dostava na odobrenje Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za razdoblje 2023. – 2032. godina, kao osnove i okvira za planiranje i realizaciju pojedinačnih investicijskih projekata. Dinamika razvoja elektroenergetskog sektora nameće potrebu permanentne analize i godišnje aktualizacije kriterija za opredjeljivanje strukture investiranja kroz dugoročni plan, kako bi se pojedinačne investicije predviđene investicijskim planovima usmjerile i konkretizirale na identificirane prioritete.

Polazeći od ranije identificiranih i od DERK-a više puta naglašavanih problema koji utječu na sigurnost opskrbe, prvenstveno višegodišnji problem previsokih napona u prijenosnoj mreži, DERK je, odobravajući dostavljeni dokument, nastojao omogućiti Kompaniji konačno rješavanje navedenog problema, ali i provedbu drugih projekata od prioritarnog značaja za stabilnost elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine.

DERK je tom prilikom izložio stav da su primarni ciljevi sigurnost opskrbe električnom energijom, stvaranje preduvjeta za priključenje novih proizvodnih objekata, odnosno razvoj i optimizacija prijenosne mreže, te da, odobravanjem dostavljenog dokumenta doprinosi i daje potporu Elektroprijenosu BiH u njihovom ostvarivanju.

Pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. ožujka 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. studenog 2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama Bosne i Hercegovine s Crnom Gorom i Hrvatskom.

Tijekom 2023. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu s pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta koja su svojim pojedinačnim odlukama odobrili nadležni regulatori u regiji, uključujući DERK. Ova pravila uključuju:

- Usklađena pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa shodno članku 51. Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, sa izmjenama i dopunama iz 2022. godine,
- Posebni aneks Usklađenih pravila za dodjelu dugoročnih prava prijenosa na granicama zone trgovanja koje opslužuje Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO), sa izmjenama i dopunama iz 2022. godine,
- Pravila za eksplicitnu dnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granicama zone trgovanja koje opslužuje SEE CAO, sa izmjenama i dopunama iz 2022. godine,
- Sporazum o sudjelovanju, između Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi d.o.o. Podgorica (Platforma za dodjelu) i registriranog sudionika,
- Financijski uvjeti za sudjelovanje u postupcima koje organizira Platforma za dodjelu u skladu sa Sporazumom o sudjelovanju,
- Pravila nominacije SEE CAO, i
- Pravila o informacijskom sustavu SEE CAO.

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, izražavao svoju potporu uspješnom radu SEE CAO, uz očekivanje da će u geografski obuhvat biti uključeni operatori iz svih zemalja jugoistočne Europe.

S obzirom na to da Srbija ne sudjeluje u radu ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjoj, mjesečnoj i dnevnoj razini. U tom smislu primjenjuju se

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS*

AD Beograd (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH), koja je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, odobrio 29. studenog 2023. godine, i

- *Pravila za dnevne aukcije za raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja EMS AD Beograd (EMS) i Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH), koja je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, odobrio 17. studenog 2021. godine.*

Kako rad SEE CAO ne pokriva unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjeve NOS-a BiH odlukama koje je DERK donio 4. studenog 2020. godine i 17. studenog 2021. godine odobrena:

- *Pravila za unutardnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektro-prenosnog sistema AD (CGES),*
- *Pravila za unutardnevnu raspodjelu prijenosnih kapaciteta na granici između zona trgovanja Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i EMS AD Beograd (EMS), i*
- *Pravila za unutardnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta između regulacijskih područja / Hrvatski operator prijenosnog sustava (HOPS) i Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini (NOS BiH).*

Raspodjelu prijenosnih kapaciteta i u 2024. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih, mjesečnih i dnevnih aukcija provodit će Elektromreža Srbije (EMS), a unutardnevne aukcije NOS BiH. Unutardnevne aukcije na granici s Hrvatskom provodit će HOPS, a na granici s Crnom Gorom NOS BiH.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 9. studenog 2021. godine donijela *Odluku o odobrenju zaključenja Operativnog sporazuma SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*, između operatora prijenosnih sustava Slovenije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, u tekstu o kojem su se strane složile, na odobrenje dostavljen 26. listopada 2021. godine.

Regulacijski blok frekvencije i snage razmjene (LFC blok – engl. *Load Frequency Control Block*) je dio sinkronog područja, koje se sastoji od jednog ili više LFC područja, s mjernim mjestima na fizičkim interkonekcijama s drugim LFC blokovima, kojim upravlja jedan ili više operatora sustava, unutar kojeg se vrši regulacija frekvencije i snage razmjene. Sporazum definira rad tri operatora sustava (ELES – Sustavni operator prijenosne mreže

Slovenije, HOPS – Hrvatski operator prijenosnog sustava i NOS BiH – Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini), u dijelu koji se odnosi na rad relevantnog LFC bloka.

Operativni sporazum SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene (LFC blok SHB), koji je usklađen s Uredbom Komisije (EU) 2017/1485 o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava, potpisan je u siječnju 2022. godine. Tijekom 2023. godine NOS BiH je postupao u skladu s odredbama Sporazuma, uz objavljivanje potrebnih informacija.

Prekogranična razmjena energije za ručnu obnovu frekvencije

Tijekom 2017. godine NOS BiH je sa susjednim operatorima sustava pokrenuo aktivnosti na uspostavi modela koji omogućava prekograničnu razmjenu tercijarne regulacijske električne energije (novi termin: *energija za ručnu obnovu frekvencije*). Nakon što je u tom smislu registriran virtualni prekogranični dalekovod, NOS BiH je podnio DERK-u na odobrenje *Ugovor o uzajamnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sustavnih usluga iz inozemstva za elektroenergetske sustave Bosne i Hercegovine i Srbije*. Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je ovaj Ugovor 11. listopada 2017. godine. Početkom 2018. godine pripremljen je *Ugovor o uzajamnoj isporuci prekogranične tercijarne regulacijske električne energije radi osiguravanja sustavnih usluga iz inozemstva za elektroenergetske sustave Bosne i Hercegovine i Crne Gore*, koji je DERK odobrio 13. ožujka 2018. godine.

Predmet ovih ugovora je pružanje pomoći u vidu uzajamne isporuke prekogranične energije za ručnu obnovu frekvencije u cilju povećanja sigurnosti i pouzdanosti rada susjednih elektroenergetskih sustava. Na ovaj način se formalizira prekogranična razmjena jednog od proizvoda na tržištu uravnoteženja za koji je prema ranijoj terminologiji korišten naziv ‘tercijarna energija’.

Za obračun transakcija koristi se virtualni dalekovod registriran na SCADA sustavima dva operatora sustava preko kojeg se simulira razmjena, što je u skladu s odredbama *Operativnog priručnika ENTSO-E-a za kontinentalnu Europu*. Za potrebe razmjene energije u fizičkom smislu koristi se preostali raspoloživi prekogranični kapacitet, nakon završetka unutardnevne alokacije kapaciteta. Primjenom ovih ugovora ispunjava se dio obveza Bosne i Hercegovine iz *Mape puta za provedbu inicijative ‘Zapadni Balkan 6’* (tzv. *WB6 inicijativa*), koji se odnosi na prekograničnu razmjenu usluga uravnoteženja.

DERK je tijekom 2023. godine pratio prekograničnu razmjenu energije za ručnu obnovu frekvencije. U skladu s potpisanim dokumentima Crnogorskom elektroprenosnom sistemom (CGES) isporučeno je 165 MWh, a Elektromreži Srbije (EMS) 366 MWh

pozitivne energije uravnoteženja (energije regulacije ‘nagore’). Hrvatskom operatoru prijenosnog sustava (HOPS) isporučeno je 194 MWh, a Sustavnom operatoru prijenosne mreže Slovenije (ELES) 2 MWh negativne energije uravnoteženja po negativnoj cijeni, što se evidentira kao prihod NOS-a BiH. Ukupna vrijednost ovih isporuka je 501.119 KM, od čega je vrijednost isporučene energije CGES-u 112.809 KM, EMS-u 326.079 KM, HOPS-u 62.001 KM i ELES-u 230 KM.

NOS BiH je nabavio pozitivnu regulacijsku energiju od Crnogorskog elektroprenosnog sistema u količini 73 MWh i vrijednosti 5.476 KM. Time je u saldu prekogranične razmjene regulacijske energije zabilježen izvoz u vrijednosti od 495.643 KM.

Prekogranična razmjena električne energije za ručnu obnovu frekvencije s HOPS-om i ELES-om se odvijala u skladu s *Operativnim sporazumom SHB regulacijskog bloka frekvencije i snage razmjene*.

Ostala akta reguliranih subjekata dostavljena na odobrenje

Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini je 5. rujna 2023. godine na odobrenje dostavio *Pravila za obustavu i ponovno pokretanje tržišnih aktivnosti*. DERK je sa posebnom pozornošću analizirao dostavljena Pravila, uvažavajući da potrebu njihove izrade, između ostalog, normira *Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava*, koja je Odlukom Ministarskog vijeća Energetske zajednice 2022/03/MC-EnC od 15. prosinca 2022. godine prilagođena i uključena u pravni okvir Energetske zajednice.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u svom obraćanju 17. listopada 2023. godine, podržala aktivnosti NOS-a BiH, te ukazala na tehničke i proceduralne nedostatke i potrebna poboljšanja, te dala preporuke za izradu kako pravila koja se odnose na obustavu i ponovno pokretanje tržišnih aktivnosti, tako akata i pravila koja se odnose na obračun odstupanja i obračun energije uravnoteženja, plan testiranja, kao i ostalih akata iz članka 4. stavak 2. prilagođene Uredbe.

JP Komunalno Brčko je 20. rujna 2023. godine na odobrenje dostavilo radnu verziju *Pravilnika o uvjetima za priključenje elektrana na elektrodistribucijsku mrežu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine*. Dostavljeni tekst DERK je pažljivo analizirao, uvažavajući činjenicu da je *Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu*, odlukom Stalne skupine na visokoj razini (PHLG) 2018/03/PHLG-EnC 12. siječnja 2018. godine prilagođena i uključena u pravni okvir Energetske zajednice. Ova pravila su aktima koje su donijeli DERK i NOS BiH prenijeta i provedena u dijelu koji se tiče priključenja na prijenosni sustav (vidjeti dio 3.1).

DERK je konstatirao da dostavljeni tekst Pravilnika na sveobuhvatan i aktualan način normira priključenje elektrana na elektrodistribucijsku mrežu. Ističući dobru regulatornu praksu pri odobravanju dokumenata, naglašavajući da donošenje novih pravila treba vršiti na transparentan način, DERK je 14. studenog 2023. godine pozvao regulirani subjekt da održi javnu raspravu o Pravilniku na kojoj je potrebno predstaviti njegov sadržaj i omogućiti zainteresiranoj javnosti da izloži svoje komentare u cilju poboljšanja konačnog teksta.

Do kraja 2023. godine DERK nije dobio povratne informacije o aktivnostima navedenih reguliranih subjekata u vezi Pravila za obustavu i ponovno pokretanje tržišnih aktivnosti, te Pravilnika o uvjetima za priključenje elektrana na elektrodistribucijsku mrežu Brčko Distrikta BiH.

3.3 Postupci licenciranja

Tijekom 2023. godine DERK je izdao više licenci, a u vrijeme izrade ovog Izvješća radi na rješavanju zahtjeva za izdavanje licence za djelatnost međunarodne trgovine koji je na kraju godine podnijela Hifa-Oil d.o.o., Tešanj.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdatih licenci za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence s razdobljem važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- Energy Financing Team d.o.o., Bileća (travanj 2023. godine), i
- Winter Wind d.o.o., Tomislavgrad (rujan 2023. godine).

Privremene licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom s razdobljem važenja od jedne ili dvije godine (zavisno od duljine važenja licenci, odnosno dozvola kojim se omogućuje trgovina električne energije u Bosni i Hercegovini, a koje izdaju entitetske regulatorne komisije FERK i RERS) dodijeljene su sljedećim subjektima:

- Medoš One d.o.o., Banja Luka (veljača 2023. godine),
- Disam BH d.o.o., Sarajevo (ožujak 2023. godine),
- Renewable Energy Solutions BH d.o.o., Banja Luka (rujan 2023. godine), i
- ENNA Opskrba BH d.o.o., Sarajevo (studeni 2023. godine).

Sve licence za djelatnost međunarodne trgovine koriste se u skladu sa *Standardnim uvjetima za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*. Donošenjem ovih uvjeta, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obvezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pisane izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), DERK je dodatno pojednostavio i ubrzao postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi

najbrojniji. Time je značajno reducirana i količina dokumenata koja je ranije iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala, kako unutar DERK-a, tako i u komunikaciji s podnositeljem zahtjeva i zainteresiranim trećim osobama.

Na zahtjev vlasnika licence, u prosincu 2023. godine donesena je Odluka o suspenziji privremene licence licence za djelatnost međunarodne trgovine za Global Ispat koksnu industriju d.o.o., Lukavac do njenog isteka.

U Registru važećih licenci, 31. prosinca 2023. godine za djelatnost međunarodne trgovine bio je registriran sljedeći 21 subjekt: Axpo BH d.o.o., Mostar; Petrol BH Oil Company d.o.o., Sarajevo; HEP Energija d.o.o., Mostar; Danske Commodities BH d.o.o., Sarajevo; Interenergo d.o.o., Sarajevo; GEN-I d.o.o., Sarajevo; Alpiq Energija BH d.o.o., Sarajevo; Hifa-Oil d.o.o., Tešanj; Vibar d.o.o., Široki Brijeg; Green Energy Trading – Trgovina zelenom energijom d.o.o., Široki Brijeg; EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o., Stanari; HSE BH Energetsko poduzeće d.o.o., Sarajevo; JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d., Mostar; JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo; MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično poduzeće, a.d., Trebinje; Medoš One d.o.o., Banja Luka; Disam BH d.o.o., Sarajevo; Energy Financing Team d.o.o., Bileća; Renewable Energy Solutions BH d.o.o., Banja Luka; Winter Wind d.o.o., Tomislavgrad; i ENNA Opskrba BH d.o.o., Sarajevo.

Licencu za aktivnosti neovisnog operatora sustava posjeduje Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d., Banja Luka. JP Komunalno Brčko d.o.o., Brčko, pored licence za obavljanje djelatnosti trgovine i opskrbe električnom energijom na teritoriju BiH, u posjedu je i licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH.

Početakom ožujka 2023. godine donesen je *Zaključak o ažuriranju prilogâ Uvjeta za korištenje Licence za djelatnost distribucije električne energije*, odnosno pregledâ objekata koji se koriste za tu djelatnost u Brčko Distriktu BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine, pa i ove, u odnosu na stanje iz prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK sredinom ožujka 2023. godine donio odgovarajuće zaključke.

3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Državna regulatorna komisija za električnu energiju kontinuirano prati usklađenost rada licenciranih subjekata s propisanim uvjetima korištenja licenci. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovitih i izvanrednih izvješća koja podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci. Vlasnici licenci podnose godišnja, polugodišnja, mjesečna i dnevna izvješća o pojedinim aktivnostima, kako onim financijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupna su i izvješća vlasnika licenci o izvanrednim pogonskim događajima u sustavu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju izravan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize financijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa, kao i uočavanje eventualnih devijacija u radu koje se ne mogu prepoznati u izvješćima.

Tijekom rujna i listopada 2023. godine obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini,
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine, i
- JP Komunalno Brčko.

Provođenje obveza Neovisnog operatora sustava u Bosni i Hercegovini koje su detaljno navedene u *Uvjetima za korištenje Licence za aktivnosti neovisnog operatora sustava* predmet su posebne pozornosti DERK-a. Kontinuirani regulatorni nadzor pokazuje da se odredbe ovih Uvjeta u velikoj mjeri poštuju. Prirodno, posebno je analizirano postupanje u slučajevima poremećaja u elektroenergetskom sustavu BiH, uključujući ispade proizvodnih objekata, beznaponska stanja sabirnica i pojavu previsokih napona u elektroenergetskom sustavu BiH.

Uvažavajući određene specifičnosti u pogledu rada ‘virtualnih elektrana’, DERK kontinuirano podržava NOS BiH u daljnjem unaprijeđenju pravila i provođenju aktivnosti kojim se omogućava pristup proizvođača priključenih na distribucijski sustav veleprodajnom tržištu električne energije i financijska održivost mehanizma. U tom smislu analiziran je mehanizam osiguranja strana odgovornih za uravnoteženje u sustavu ‘virtualnih elektrana’ (bankarske garancije).

I u okviru regulatornog nadzora prepoznata je potreba za inoviranjem Mrežnog kodeksa, posebno u svjetlu interesa i potrebe investicija u obnovljive izvore.

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pozornost posvećuje razmatranju financijskih pokazatelja rada NOS-a BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarife za rad neovisnog operatora sustava i tarifa za sustavnu i pomoćne usluge (vidjeti dio 3.6).

U okviru regulatornog nadzora prevashodno se ističu obveze Elektroprijenosa Bosne i Hercegovine u izradi dugoročnih planova razvoja prijenosne mreže za razdoblje od deset godina, kao i izradi i usvajanju godišnjih investicijskih planova. Zakonom normirana obaveza Elektroprijenosa BiH je da omogući kontinuiranu opskrbu električnom energijom po definiranim standardima kvaliteta. Posebno je istaknuta neophodnost planiranja razvoja prijenosne mreže i izgradnje novih prijenosnih vodova u oblastima gdje se očekuje intenzivna izgradnja objekata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

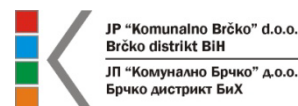

DERK već duži niz godina ukazuje da su naponske prilike u elektroenergetskom sustavu BiH često iznad propisanih vrijednosti. Ovo je jedan od najozbiljnijih problema s kojim se susreće prijenosna mreža u Bosni i Hercegovini. U tom smislu neophodan je aktivniji angažman Elektroprijenosa BiH u nabavi i ugradnji kompenzacijskih postrojenja, odnosno prigušnica. DERK od Elektroprijenosa BiH traži pravovremene i potpune informacije o svim aktivnostima u okviru ove izuzetno značajne aktivnosti.

U okviru regulatornog nadzora, DERK posebnu pozornost posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada Elektroprijenosa BiH, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifa za usluge prijenosa električne energije (vidjeti dio 3.6).

DERK kontinuirano inzistira na jačanju suradnje NOS-a BiH i Elektroprijenosa BiH i unapređenju koordinacije djelovanja, a naročito u međunarodnim aktivnostima kojim elektroenergetski sustav BiH može ostvariti benefite.

U okviru regulatornog nadzora JP Komunalno Brčko, DERK je prepoznao razvoj zakonskog okvira o električnoj energiji u Brčko Distriktu BiH. DERK podržava reguliranu kompaniju koja u okviru svojih zakonskih i drugih mogućnosti daje evidentan doprinos primjeni i provođenju usvojenih akata.

DERK kontinuirano ukazuje na izostanak reguliranja uzajamnih vlasničko-pravnih odnosa između institucija Brčko Distrikta BiH i JP Komunalno Brčko u pogledu imovine koja je u funkciji distribucije i opskrbe električnom energijom. I tijekom 2023. godine DERK je naglašavao neophodnost potpunog računovodstvenog međusobnog razdvajanja djelatnosti distribucije i opskrbe, te njihovo razdvajanje od drugih djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada).

DERK u okviru regulatornog nadzora posebnu pozornost posvećuje razmatranju finansijskih pokazatelja rada JP Komunalno Brčko, o čemu se očituje prilikom odlučivanja u postupcima određivanja tarifnih stavaka za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavaka za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH (vidjeti dio 3.6).

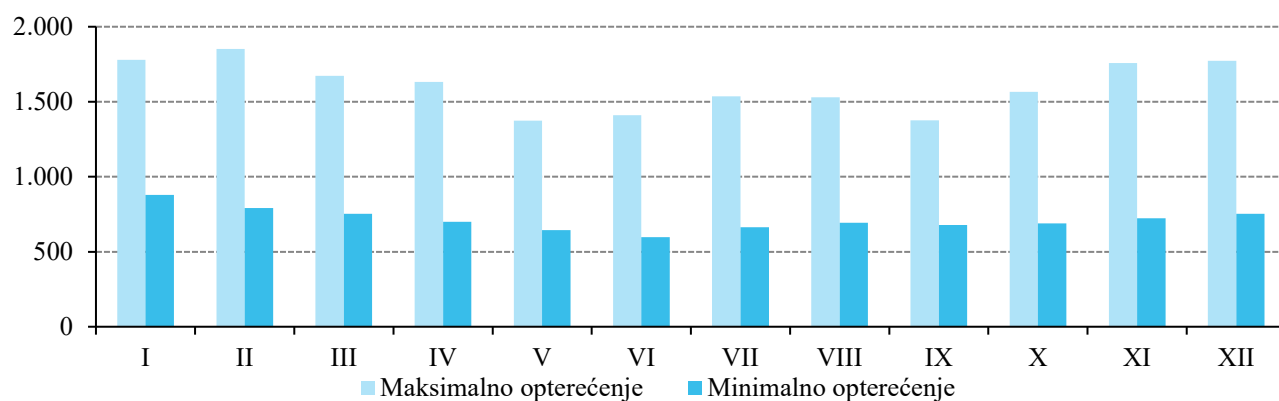
3.5 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sustava

Elektroenergetski sustav BiH je tijekom 2023. godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sustava je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji održavanja su izvršeni.

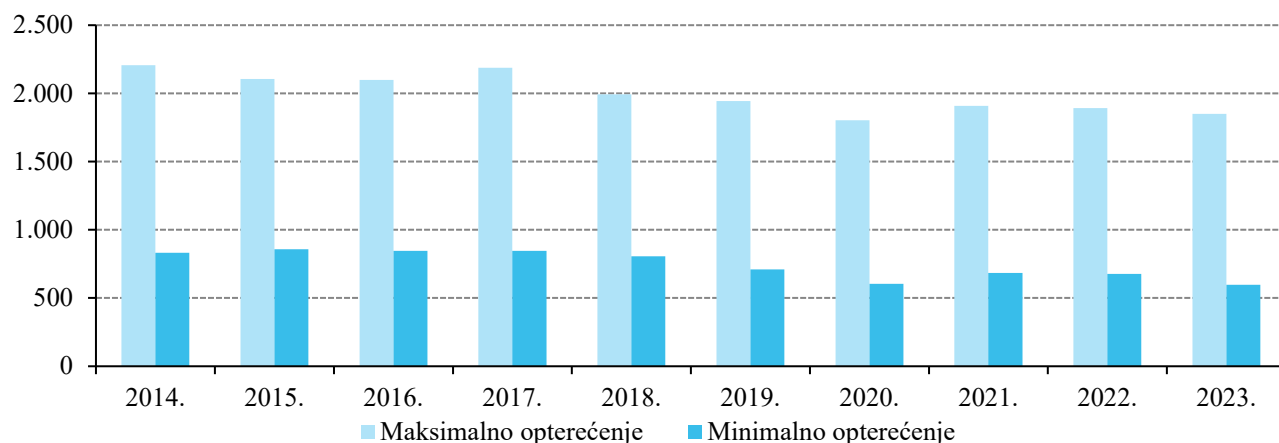
U protekloj godini maksimalno satno opterećenje elektroenergetskog sustava od 1.851 MW zabilježeno je 9. veljače 2023. godine u devetnaestom satu, što je za 42 MW manje od ovog podatka za 2022. godinu, te za 356 MW manje od povijesnog maksimuma od 2.207 MW iz osamnaestog sata 31. prosinca 2014. godine. Maksimalna dnevna potrošnja od 38.667 MWh električne energije ostvarena je 8. veljače 2023. godine. Minimalno satno opterećenje od 597 MW zabilježeno je u četvrtom satu 12. lipnja 2023. godine, što je za 8 MW manje od ranijeg najmanjeg satnog opterećenja u nekoliko prethodnih decenija, koje je ostvareno u četvrtom satu 25. svibnja 2020. godine. Minimalna dnevna potrošnja od 20.885 MWh zabilježena je 18. lipnja 2023. godine.

Maksimalno i minimalno satno opterećenje tijekom 2023. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno satno opterećenje tijekom 2023. godine, po mjesecima (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno satno opterećenje u razdoblju 2014. – 2023. godina (MW)

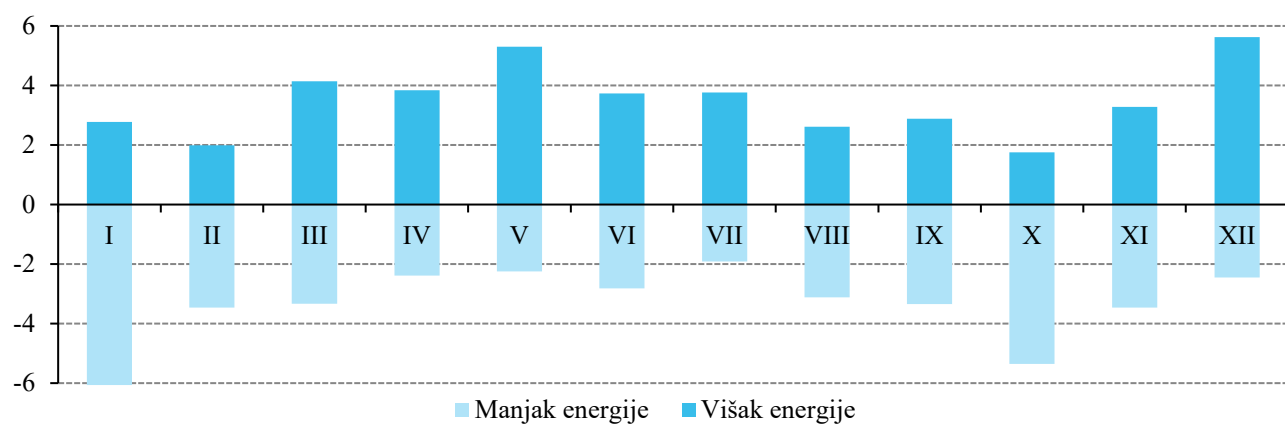
Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene sa susjednim elektroenergetskim sustavima u 2023. godini iznosila su ukupno 40 GWh za sate u kojim je registriran manjak u regulacijskom području Bosne i Hercegovine, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 42 GWh. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sustava BiH u 2023. godini prikazana su na slici 3.

U svibnju 2023. godine zabilježen je maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje ‘nadolje’) u iznosu 163 MWh/h, a maksimalni višak (odstupanje ‘nagore’) u iznosu 138 MWh/h u veljači 2023. godine.

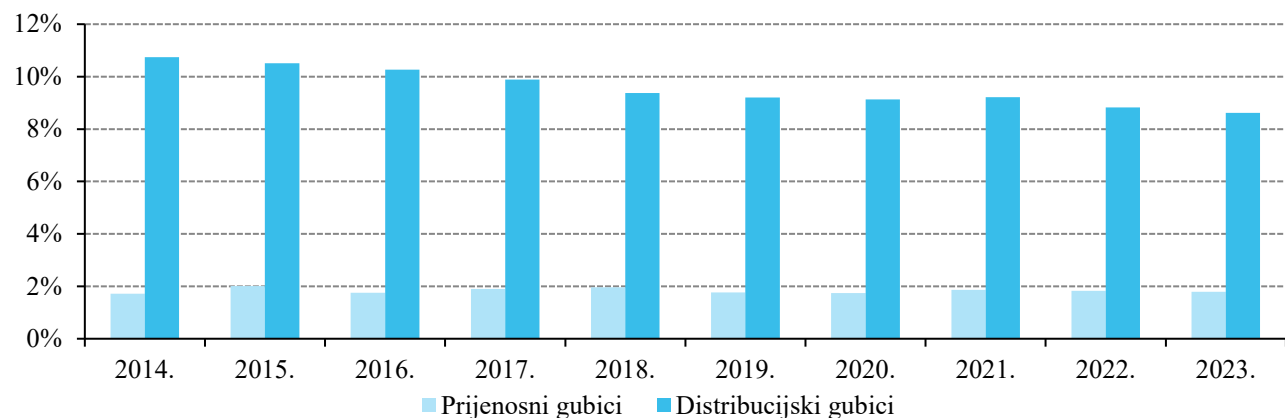
Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 18.695,2 GWh, što je 2,53% više nego u 2022. godini. Prijenosni gubici iznosili su 334 GWh, odnosno 1,79% od ukupne energije u prijenosnom sustavu. U 2023. godini distribucijski gubici su iznosili 909,7 GWh ili 8,62% u odnosu na ukupnu distribucijsku potrošnju, što je najniža razina u povijesti elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine.

Procenat prijenosnih i distribucijskih gubitaka u razdoblju 2014. – 2023. godina prikazan je na slici 4.

Slika 3. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sustava BiH u 2023. godini (GWh)

Slika 4. Prijenosni i distribucijski gubici

U 2023. godini crpna hidroelektrana PHE Čapljinina je iz prijenosnog sustava preuzela 15 GWh, a ukupna proizvodnja ove elektrane iznosila je 345 GWh električne energije.

Podatci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (engl. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih zastoja u prijenosnom sustavu (ENS_{nep1}), kao i usljed planiranih zastoja (ENS_{pl}) u prethodnih pet godina, dati su u tablici 1. Tablica 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (engl. *Average Interrupted Time*).

Tijekom 2023. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji prijenosnih objekata, čime se povećava sigurnost opskrbe kupaca električne energije. Početkom veljače 2023. godine u pogon je puštena nova trafostanica TS 110/x kV Jelah, koja je na prijenosnu mrežu priključena po sustavu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod Doboj 1 – Teslić, čime su formirana dva nova dalekovoda, DV 110 kV Doboj 1 – Jelah i DV 110 kV Jelah – Teslić.

Nova trafostanica TS 110/20 kV Petnjik u pogon je puštena, 5. rujna 2023. godine, a izgrađena je radi priključenja solarne fotonaponske elektrane Petnjik. I ova trafostanica priključena je po sustavu ulaz – izlaz na 110 kV dalekovod, u konkretnom slučaju na 110 kV dalekovod Peć Mlini – Grude, čime su formirana dva nova dalekovoda DV 110 kV Peć Mlini – Petnjik i DV 110 kV Petnjik – Grude.

Istog dana puštena je u probni rad solarna elektrana Petnjik instalirane snage 29,9 MW (vršna snaga fotonaponskih modula koji proizvode istosmjernu struju je 45 MWp). U Bosni i Hercegovini ovo je prva fotonaponska elektrana priključena na prijenosnu mrežu, te jedna od prvih na Zapadnom Balkanu.

Tablica 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2019.		2020.		2021.		2022.		2023.	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS_{nep1}	1.095,03	21.370	393,01	11.825	678,07	14.788	664,03	9.086	1.063,92	12.407
ENS_{pl}	1.100,55	17.178	543,35	9.998	690,82	9.503	1029,15	13.835	649,75	15.095
<i>Ukupno</i>	2.159,59	38.548	936,36	21.823	1.368,89	24.291	1693,18	22.921	1.713,67	27.502

Tablica 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT_{2019}	0,1233	14,0321	8,8927	10,0696	3,3278	9,0077	13,4418	3,6580	9,3859	6,2718	0,6274	0,9416
AIT_{2020}	0,5982	5,3980	1,4336	1,0986	3,6368	7,3068	4,3183	2,5052	12,0331	4,7252	3,1260	2,2014
AIT_{2021}	0,4481	0,7509	3,9080	2,1174	3,9190	5,1968	4,4001	5,9464	4,9027	5,9328	4,5592	3,7586
AIT_{2022}	0,2022	0,2739	3,7850	0,6587	17,4503	3,6111	3,6504	3,5146	0,0283	7,2689	2,1352	2,9838
AIT_{2023}	0,0000	18,7327	3,0766	2,3987	0,9050	1,2518	5,4480	0,7141	2,0729	7,7161	0,1479	0,3243

U trafostanici TS Trebinje 17. siječnja 2023. godine je, nakon završene sanacije i remonta, u pogon pušten transformator TR3 220/110 kV, 150 megavoltampera (MVA).

Novi interkonektivni dalekovod DV 110 kV Kulen Vakuf – Mazin, umjesto ranijeg interkonektivnog dalekovoda DV Kulen Vakuf – Gračac, pušten je u pogon 20. srpnja 2023. godine. Nova trafostanica TS Mazin izgrađena je u Hrvatskoj za potrebe preuzimanja električne energije proizvedene u vjetroelektrani Brvno.

Zbog vremenskih neprilika u vrijeme vršenja planiranih radova i niza posljedičnih kvarova u prijenosnoj mreži, 6. veljače 2023. godine došlo je do beznaponskog stanja 110 kV sabirnica u više trafostanica, odnosno djelimičnog raspada 110 kV mreže u regiji Banje Luke, Prijedora i okoline. Poremećeno stanje trajalo je jedan sat i deset minuta, s tim da su neke trafostanice ranije stavljene pod napon, zavisno od redoslijeda uključenja dalekovoda.

Nastavljen je postupak popravke transformatora 400/110 kV, 300 MVA, u trafostanici TS Višegrad. Očekuje se da će transformator biti pušten u pogon u 2024. godine.

Usluge sekundarne regulacije u 2023. godini su pružali JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d., Sarajevo i MH Elektroprivreda Republike Srpske – Matično poduzeće, d.d., Trebinje. Tijekom godine tercijarna regulacija angažirana je 116 puta (kao tercijarna regulacija ‘nagore’ 84 puta, od čega 19 puta u kolovozu, te kao tercijarna regulacija ‘nadolje’ 32 puta, od čega sedam puta u svibnju 2023. godine). Ipak, nominirana količina tercijarne regulacije često nije bila u potrebnom opsegu.

U 2023. godini, dogodila su se 492 ispada na 400 kV, 220 kV i 110 kV prijenosnoj mreži, od čega 74 ispada 400 kV dalekovoda, 231 ispad 220 kV dalekovoda, 187 ispada 110 kV dalekovoda, 20 ispada transformatora 400/220 kV, 400 MVA, jedan ispad transformatora 400/110 kV, 300 MVA, te 12 ispada transformatora 220/110 kV, 150 MVA.

U protekloj godini registrirano je 45 ispada termoblokova i četiri ispada hidrogeneratora. Nedostajuća energija u sustavu nadoknađivana je angažiranjem tercijarne pričuve.

Tijekom 2023. godine u elektroenergetskom sustavu BiH beznaponsko stanje sabirnica je registrirano 26 puta, od čega devet puta na 400 kV sabirnicama u trajanju od 16 sati i 57 minuta, dva puta na 220 kV sabirnicama u trajanju od 27 minuta i 15 puta na 110 kV sabirnicama u trajanju od 7 sati i 52 minuta. Njihov najveći broj dogodio se u razdoblju od srpnja do rujna, kada je i registriran dominantan broj atmosferskih pražnjenja, što je u većini slučajeva bio razlog beznaponskog stanja.

Kao i prethodnih godina, i u 2023. godini naponske prilike u elektroenergetskom sustavu su često bile iznad vrijednosti propisanih Mrežnim kodeksom, posebno u 400 kV i 220 kV mreži. Najviši napon u 400 kV mreži registriran je u trafostanici

TS Trebinje u ožujku, kada je izmjeren napon od 449,30 kV. U trafostanici TS Mostar 4 je u siječnju izmjeren najviši napon u 220 kV mreži (260,15 kV). Tijekom siječnja u trafostanici Prijedor 2 izmjeren je najviši napon na 110 kV mreži od 126,13 kV.

Glavni uzrok nastanka i trajanja previsokih napona su slabo opterećeni 400 kV dalekovodi u razdoblju niskog opterećenja konzuma, koji generiraju veliku količinu reaktivne energije. Pojava previsokih napona je problem regionalnog karaktera, te se stoga i rješenja ovog problema traže i na razini regije. U cilju doprinosa dugoročnom i kvalitetnom rješenju ovog problema DERK i dalje inzistira na provođenju investicijskih aktivnosti za ugradnju prigušnica u elektroenergetski sustav BiH, pored provođenja svih drugih mjera za održavanje napona u dozvoljenim granicama.

SAIFI (engl. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tijekom godine.

SAIDI (engl. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tijekom godine.

Kvalitet rada elektroenergetskog sustava prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sustava, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u objektima Elektroprijenosa BiH, koji su za posljedicu imali prekid opskrbe kupaca izravno priključenih na prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju duljem od tri minute.

U tablicama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tablica 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa

Tablica 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Planirani zastoji	0,64	0,42	0,47	0,51	0,57
SAIFI Neplanirani zastoji	0,99	0,53	0,74	0,75	0,86
<i>Ukupno</i>	1,63	0,95	1,21	1,26	1,43
Planirani zastoji (min/kupcu)	73,71	39,71	51,78	61,69	66,69
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	63,24	31,67	26,39	30,62	61,69
<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	136,95	71,38	78,17	92,32	128,37

Tablica 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distribucijskoj mreži

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Planirani zastoji	2,76	2,57	2,96	2,67	3,56
SAIFI Neplanirani zastoji	4,93	4,63	4,47	3,94	4,92
<i>Ukupno</i>	7,69	7,19	7,43	6,61	8,48
Planirani zastoji (min/kupcu)	239,55	189,52	205,69	316,50	287,72
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	453,10	382,64	359,62	279,45	420,95
<i>Ukupno (min/kupcu)</i>	692,68	572,16	565,31	595,95	708,67

BiH, a tablica 4 i zastoje na srednjenaponskim odvodima u transformatorskim stanicama Elektroprijenosa BiH uzrokovane poremećajima u distribucijskoj mreži, koji su znatno nepovoljniji, s obzirom na razgranatost i veličinu distribucijske mreže, kao i njenu češću podložnost različitim vrstama kvarova.

Osnovni podatci o elektroenergetskom sustavu BiH dati su u Prilogu A, a karta sustava u Prilogu B.

3.6 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Tijekom 2023. godine Elektroprijenos Bosne i Hercegovine nije podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije. U okviru kontinuiranog regulatornog nadzora i praćenja rada Elektroprijenosa BiH, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je konstatala da prihodi koje ostvaruje regulirana kompanija mogu pokriti aktualne troškove.

Nije zanemarena činjenica da je razina veleprodajnih cijena na regionalnom tržištu doveo do povećanja prihoda koje Elektroprijenos BiH ostvaruje kroz aukcije za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta. Tako je samo po osnovi godišnjih aukcija za 2023. godinu (koje su održane u prosincu 2022. godine) oprihodovano 17.166.909 KM. U 2023. godini prihodi od mjesečnih aukcija bili su 15.953.458 KM, a od dnevnih i unutar dnevnih 1.597.863 KM. Rezultat godišnje aukcije za 2024. godinu, koja je održana u prosincu 2023. godine je 14.635.393 KM. U prethodnim godinama sav prihod od aukcija je iznosio 6 do 7 milijuna KM godišnje (vidjeti dio 3.7).

Stoga i dalje važi Odluka DERK-a koja je u primjeni od 1. svibnja 2017. godine. Dakle, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh, a dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu iznosi 1,472 KM/kW (prosječna prijenosna mrežarina iznosi 0,889 feninga/kWh).

Pravila DERK-a omogućavaju Elektroprijenosu Bosne i Hercegovine da, na osnovu aktualnih finansijskih i energetske veličine, prema svojoj procjeni, dostavi novi zahtjev za odobrenje tarifa za usluge prijenosa električne energije.

Tarifa za rad neovisnog operatora sustava; tarife za sustavnu i pomoćne usluge

U skladu sa zakonom propisanom obvezom da svake godine podnosi na uvid zahtjeve za prihode i rashode za narednu godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati svojim tarifama, Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini je svojim aktom od 18. listopada 2023. godine (DERK-u dostavljen 31. listopada 2023. godine) podnio zahtjev u okviru kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2024. godinu.

Potrebni prihod za 2024. godinu zatražen je iznosu od 16.756.426 KM, tražena tarifa za rad neovisnog operatora sustava koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sustav iznosi 0,0115 feninga/kWh (povećanje 59,72%), a tarifa koju plaćaju kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosnog sustava iznosi 0,1483 feninga/kWh (povećanje 68,33%).

Predložena tarifa za sustavnu uslugu iznosi 1,0075 feninga/kWh, što je 103,78% više od tarife za sustavnu uslugu koja je određena 28. prosinca 2022. godine.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem su pored regulirane kompanije aktivno sudjelovala tri umješača, održana je 27. studenog 2023. godine u Tuzli. Sudionicima u postupku 7. prosinca 2023. godine dostavljeno je *Izvješće voditelja postupka* na komentar.

Na temelju *Izvjeshća voditelja postupka*, komentara regulirane kompanije i umješača, te nakon izvedenih analiza zahtijevanih troškova i rashoda i svih drugih dostupnih materijala, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je 20. prosinca 2023. godine donijela *Odluku o tarifi za rad neovisnog operatora sustava* i *Odluku o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge*, koje se primjenjuju od 1. siječnja 2024. godine.

Neovisnom operatoru sustava u Bosni i Hercegovini određen je potrební godišnji prihod za 2024. godinu u iznosu od 12.338.147 KM. Odlukom je definirano da tarifa za rad neovisnog operatora sustava koju plaćaju proizvođači za električnu energiju injektiranu u prijenosni sustav iznosi 0,0085 feninga/kWh (povećanje 18,06%), a kupci za električnu energiju preuzetu iz prijenosne mreže plaćaju tarifu u iznosu od 0,1092 feninga/kWh (povećanje 23,95%).

Odlukom o tarifama za sustavnu i pomoćne usluge određen je financijski opseg sustavne usluge u 2024. godini u iznosu od 88.070.921 KM. Prilikom utvrđivanja tarife za sustavnu uslugu, na temelju dostupnih podataka konstatirano je da je moguće izvršiti smanjenje tarife za sustavnu uslugu.

Imajući u vidu aktualne činjenice i poštujući načelo obazrivosti zbog utjecaja velikog broja varijabli na prihode i rashode u mehanizmu uravnoteženja, Komisija se opredijelila za zadržavanje tarife za sustavnu uslugu na postojećoj vrijednosti 0,4789 feninga/kWh, uz najavu da će se po potrebi, u odgovarajućem trenutku, pristupiti njenom podešavanju.

Tarife za kupce u Brčko Distriktu BiH

Postupak određivanja tarifnih stavaka za usluge distribucije električne energije i tarifnih stavaka za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine

pokrenut je 28. prosinca 2022. godine, po zahtjevu koji je regulirana kompanija dostavila 23. prosinca 2022. godine.

Javno poduzeće za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko, kao javni opskrbljivač na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji svu električnu energiju za opskrbu svojih kupaca nabavlja na veleprodajnom tržištu električne energije, zatražilo je povećanje tarifa koje su u primjeni od 1. siječnja 2022. godine, odnosno izmjene odluka o tarifama kojim bi se omogućilo:

- povećanje distribucijske mrežarine od 15% za sve kupce,
- povećanje prosječne cijene opskrbe u okviru univerzalne usluge za 29,14%, i to za kategoriju ‘ostala potrošnja’ za 24,89%, a za kućanstva 29,48%,
- ostvarenje dobiti u vrijednosti od 2% od troškova nabave električne energije za opskrbu u okviru univerzalne usluge,
- povećanje cijene tarifnog elementa ‘aktivna električna energija’ za prvu tarifnu skupinu u kategoriji ‘ostala potrošnja’ za dodatnih 15%,
- povećanje tarifnog elementa naknade za mjerno mjesto, i
- ukidanje diferenciranih tarifnih stavaka prema sezonama.

Regulirana kompanija kao glavni razlog zahtjeva za pokretanje tarifnog postupka navela je povećanje nabavne cijene električne energije za 2023. godinu na iznos 14,4946 feninga/kWh, što je 33,15% više u odnosu na cijenu ugovorenu za 2022. godinu. Kako je od 1. siječnja 2023. godine u primjeni bila nova tarifa za rad neovisnog operatora sustava, realno povećanje nabavne cijene električne energije iznosilo je 33,6%.

Formalna javna rasprava u ovom tarifnom postupku, u kojem nije bilo umješača, održana je 30. siječnja 2023. godine u Brčkom. *Izvješće voditelja postupka* dostavljeno je podnositelju zahtjeva 1. veljače 2023. godine, koji je 7. veljače 2023. godine saopćio da nema komentara niti primjedbi na dostavljeni dokument.

DERK je 16. veljače 2023. godine donio *Odluku o tarifama za usluge distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH*, kao i *Odluku o tarifama za opskrbu električnom energijom u okviru univerzalne usluge u Brčko Distriktu BiH*, koje se primjenjuju od 1. ožujka 2023. godine.

Prosječna cijena električne energije za kupce koji se opskrbljuju u okviru univerzalne usluge povećana je 26,36%, te za kućanstva iznosi 19,75 feninga/kWh, a za ‘ostalu potrošnju’, odnosno komercijalne kupce priključene na napon 0,4 kV i čija godišnja potrošnja ne prelazi 35.000 kWh, iznosi 21,69 feninga/kWh.

Prosječna tarifa za distribuciju električne energije povećana je 5,03% i iznosi 5,85 feninga/kWh.

Prilikom određivanju tarifnih stavaka za usluge distribucije električne energije, kao i tarifnih stavaka za opskrbu kupaca u okviru univerzalne usluge, sezonski tarifni stavci su izračunati u odnosu 1:1, umjesto dotadašnjeg odnosa 1,3:1, čime su uvaženi argumenti Komunalnog Brčko u pogledu potrebe izjednačavanja sezonskih tarifnih stavaka.

Pri donošenju odluka, DERK je imao u vidu mjere Vlade Brčko Distrikta BiH kojim se ugroženim kupcima subvencionira dio troškova za utrošenu električnu energiju, čime je obuhvaćeno preko 37% kućanstava, te mogućnosti drugih vidova pomoći u skladu sa praksom prisutnoj u zemljama regije i Europe tijekom energetske krize.

3.7 Tržište električne energije

U Bosni i Hercegovini proizvedeno je 15.822 GWh električne energije u 2023. godini, što je 786 GWh, odnosno 5,3% više u odnosu na prethodnu godinu. Hidrološki uvjeti su bili povoljni, znatno bolji nego u prethodnoj godini, te je proizvodnja u hidroelektranama povećana za 1.825 GWh, odnosno 40,9%, i iznosila je 6.284 GWh. S druge strane, zbog manje proizvodnje ugljena u rudnicima koji posluju u okviru Koncerna Elektroprivreda BiH, proizvodnja u termoelektranama je smanjena za 1.224 GWh, odnosno 12,7%, i iznosila je 8.405 GWh.

Proizvodnja u vjetroelektranama priključenim na prijenosni sustav iznosila je 356 GWh, što je za 34 GWh ili 8,8% manje nego u 2022. godini. U svim vjetroelektranama proizvodnja je smanjena.

U solarnoj elektrani Petnjik, prvoj solarnoj elektrani priključevoj na prijenosnu mrežu Bosne i Hercegovine, koja je u probni rad puštena 5. rujna 2023. godine, proizvedeno je 14,4 GWh.

Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora u elektranama priključenim na distribucijski sustav iznosila je 742,87 GWh, što je 38,4% više nego u 2022. godini. Povoljne hidrološke prilike odrazile su se na proizvodnju i u ovoj kategoriji, u kojoj dominantan udio imaju male hidroelektrane sa 485,82 GWh (406,75 GWh u 2022. godini).

Proizvodnja distribucijskih solarnih (fotonaponskih) elektrana bilježi značajno povećanje (104,1%) – u 2023. godini proizvedeno je 238,9 GWh, a u 2022. godini 117,05 GWh. Uočljiv je dinamičan rast proizvodnje solarnih elektrana, mada određeni dio kapaciteta (prema procjenama 23 MW) i proizvedenih količina energije iz ovih izvora nije moguće precizno evidentirati, zbog specifičnog statusa proizvodnje električne energije za osobne potrebe.

U četiri postojeće elektrane na biomasu i biopljin proizvedeno je 18,13 GWh (13,06 GWh u 2022. godini). Proizvodnja električne energije u vjetroelektranama priključenim na distribucijski sustav u 2023. godini, kao i prethodne godine, iznosila je 0,03 GWh.

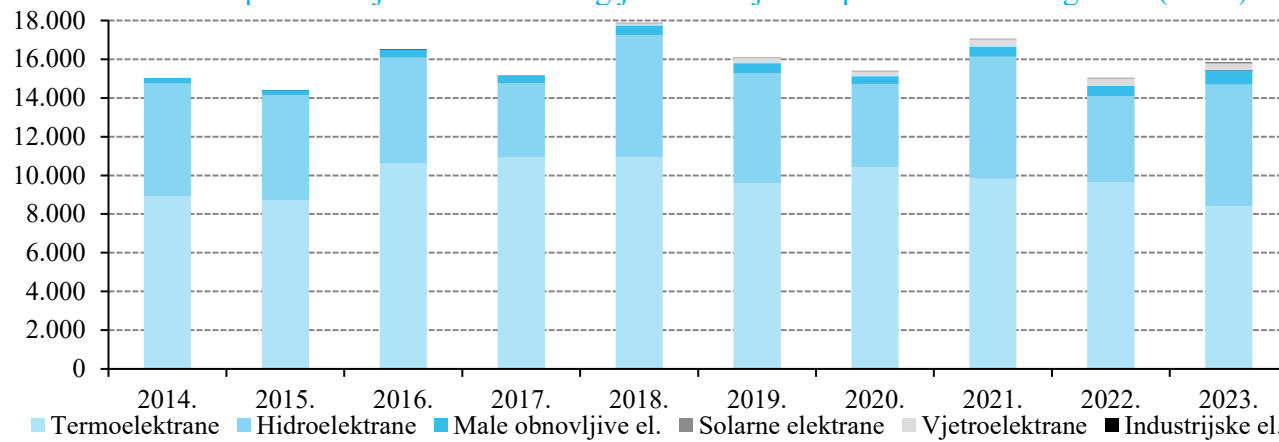
U elektranama industrijskih proizvođača ukupno je proizvedeno 19,22 GWh električne energije.

Struktura proizvodnje tijekom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5, a na slici 6 struktura potrošnje električne energije u Bosni i Hercegovini.

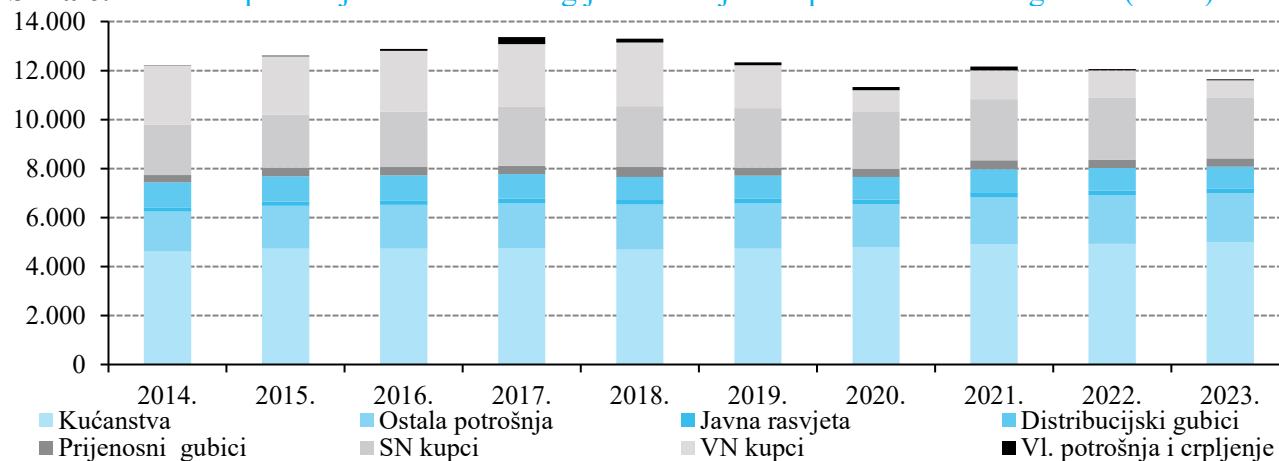
Ukupna potrošnja električne energije u BiH iznosila je 11.635 GWh i smanjena je za 423 GWh, odnosno 3,5% u odnosu na prethodnu godinu. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sustav (VN kupci) smanjena je čak za 36,2% i iznosila je 718 GWh. Zbog nepovoljnih prilika na svjetskom tržištu metala, potrošnja jednog od najvećih kupaca električne energije u Bosni i Hercegovini – Metalleghe Silicon d.o.o., Mrkonjić Grad bila je manja od desetine potrošnje iz prethodne godine. Podatci o potrošnji ostalih kupaca, iz skupine najvećih, pokazuju da je samo Heidelberg Materials Cement BiH d.d. Kakanj (bivša Tvornica cementa Kakanj) povećao potrošnju, dok su je smanjili ArcelorMittal Zenica d.o.o., Zenica i Alumina d.o.o., Zvornik.

Distribucijska potrošnja je iznosila 10.548 GWh, što je samo 2 GWh više nego prethodne godine. Porast je zabilježen kod kupaca priključenih na 35 kV napon, u kategoriji ‘ostala potrošnja’

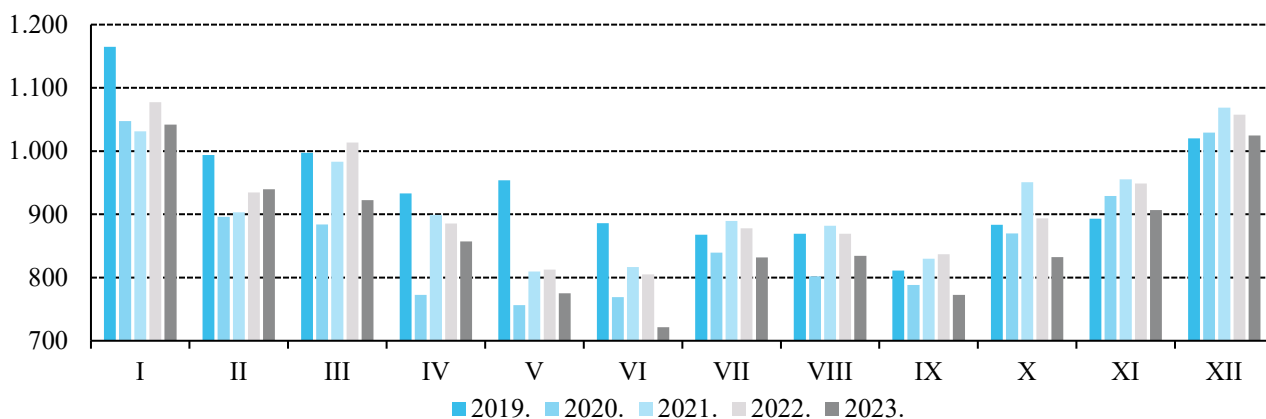
Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

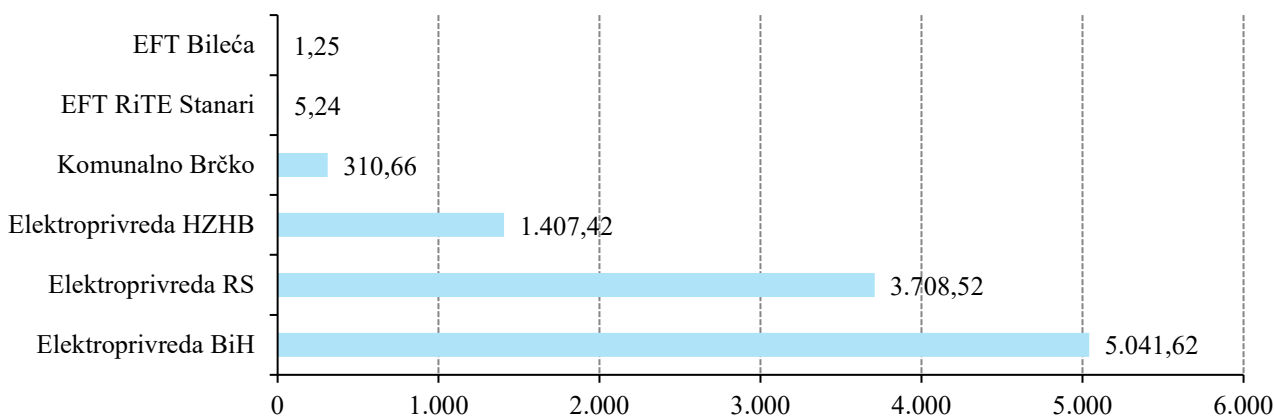
Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tijekom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 7. Energija preuzeta u BiH s prijenosne mreže – mjesečni podatci (GWh)

Slika 8. Energija preuzeta s prijenosne mreže u 2023. godini, po opskrbljivačima (GWh)

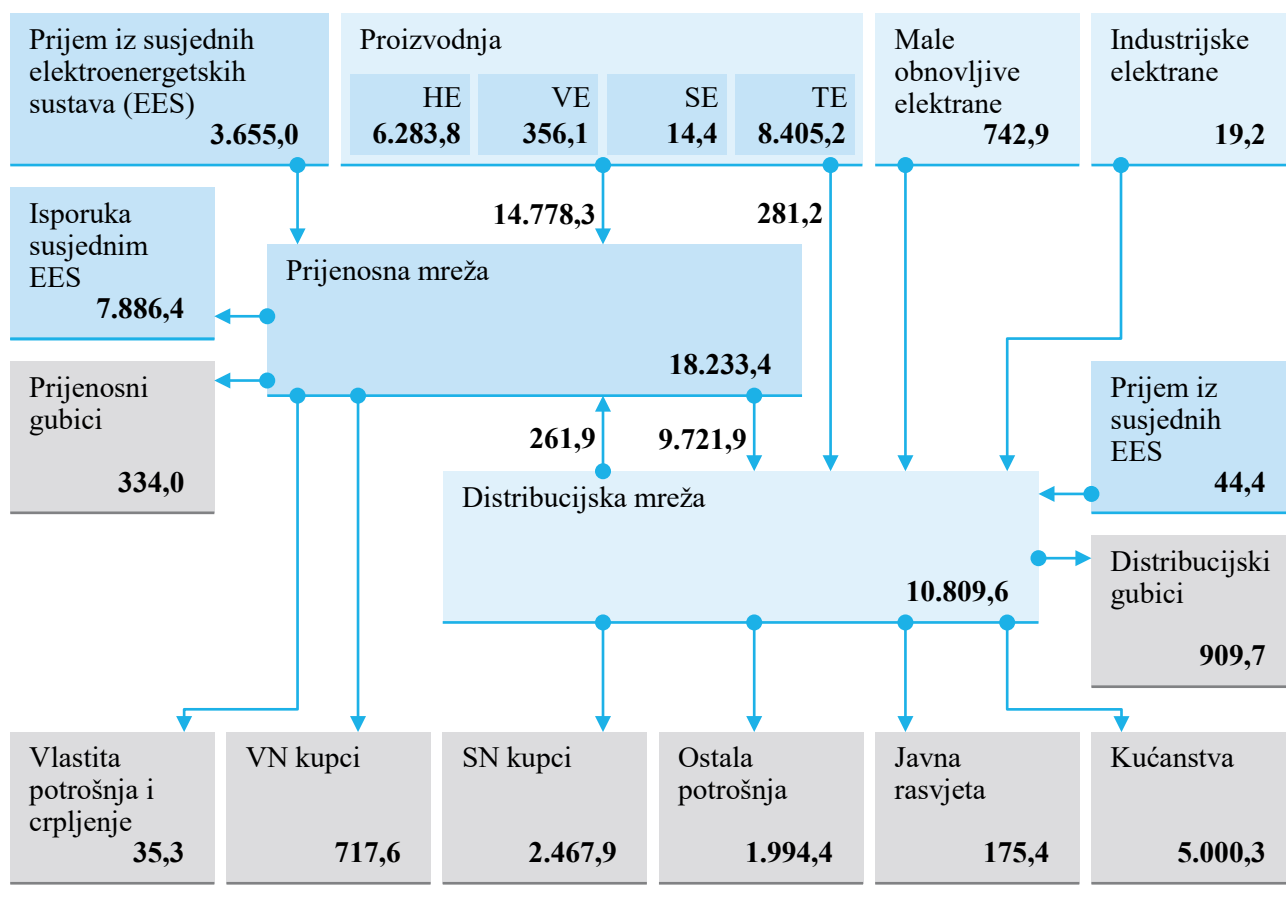
(komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV) i kod kućanstava, a smanjenje kod kupaca priključenih na 10 kV napon (1,4%) i javne rasvjete. Potrošnja kućanstava iznosila je 5.000 GWh (povećanje za 1,5%).

Ukupno preuzimanje električne energije iz prijenosnog sustava iznosilo je 10.475 GWh, što je 572 GWh, odnosno 5,2% manje u odnosu na 2022. godinu. Podatci o energiji koja je preuzeta iz prijenosnog sustava prikazani su na slici 7 po mjesecima, te na slici 8 po opskrbljivačima.

Razlika ukupne proizvodnje i potrošnje, tj. bilančni suficit u 2023. godini iznosio je 4.187 GWh, što Bosnu i Hercegovinu stavlja na prvo mjesto u jugoistočnoj Europi, ispred Bugarske koja je u dužem razdoblju bila najveći izvoznik električne energije u regiji. Rad termoelektrana u Bugarskoj je postao nerentabilan zbog smanjenja veleprodajnih cijena električne energije i primjene *Sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar EU-a*.

Pregled bilančnih elektroenergetskih veličina ostvarenih u 2023. godini dat je na slici 9. Detaljne bilančne veličine i elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u prilogima C i D.

Slika 9. Ostvarene bilančne veličine u 2023. godini (GWh)

Tržište električne energije u Europi

Opadajući trend veleprodajnih cijena električne energije na europskim burzama u razdoblju od kolovoza do kraja 2022. nastavljen je i tijekom 2023. godine. Prosječna cijena u siječnju iznosila je oko 150 €/MWh, a u prosincu je pala na 81,72 €/MWh (HUPX DAM indeks). Pri tome je prosječna godišnja cijena iznosila 106,82 €/MWh, što je 60,7% manje od prosjeka u prethodnoj godini (tablica 5).

U 2023. godini nastavljen je pad potrošnje električne energije u Europskoj uniji, za 93 teravatsati (TWh) ili 3,3%, što je posljedica smanjene ekonomske aktivnosti, toplijeg vremena, te spore elektrifikacije transportnog sektora koja bi mogla povećati potrošnju. Na strani ponude zabilježen je značajan porast, prvenstveno zbog bolje hidrologije (proizvodnja u hidroelektranama je porasla 14,8%). Pogonska spremnost francuskih nuklearnih elektrana je poboljšana, te je njihova proizvodnja povećana za 41 TWh, čime se Francuska sa 50,3 TWh vratila na poziciju najvećeg izvoznika u Europi. Dodatno, u Europskoj uniji tijekom 2023. godine izgrađene su brojne vjetroelektrane (17 GW) i solarne elektrane (56 GW), čime su njeni ukupni instalirani kapaciteti dostigli iznos 518 GW. Niži troškovi izgradnje solarnih elektrana doveli su

Tablica 5. Cijene električne energije na burzama (€/MWh)

Burzovni indeksi	Prosječna cijena	Maksimalna cijena	Minimalna cijena
EPEX Germany	95,56	202,73	-53,87
EPEX Austria	102,49	202,84	-17,32
SIPX	104,59	201,16	-6,86
HUPX DAM	106,82	206,34	-0,37
IBEX	103,72	198,28	0,00
SEEPEX	103,85	198,50	12,78
CROPEX	104,13	195,16	-4,58

EPEX Germany – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Njemačku

EPEX Austria – Indeks Europske burze za energiju (EEX) za Austriju

SIPX – Indeks Slovenačke burze

HUPX DAM – Indeks Mađarske burze električne energije za dan unaprijed

IBEX – Bugarski burzovni indeks

SEEPEX – Srbijski burzovni indeks

CROPEX – Hrvatski burzovni indeks

Tablica 6. Proizvodnja električne energije u EU (TWh)

Vrsta elektrane	2022.	2023.	Promjena (%)
Nuklearne elektrane	609	619	1,5
Plinske elektrane	535	452	-15,4
Hidroelektrane	276	317	14,8
Termoelektrane na ugljen	449	332	-25,9
Vjetroelektrane	420	474	13,0
Biomasa i bioplin	165	153	-7,5
Solarne elektrane	211	247	25,0
Ostalo	112	102	-3,9
<i>Ukupno</i>	<i>2.777</i>	<i>2.696</i>	<i>-2,9</i>

njihove instalirane kapacitete (263 GW) ispred vjetroelektrana (255 GW).

Udio fosilnih goriva u proizvodnji električne energije u Europskoj uniji po prvi put je pao ispod 30% (tablica 6). Istovremeno porasla je proizvodnja u vjetroelektranama i solarnim elektranama, tako da su vjetroelektrane zauzele drugo mjesto u proizvodnji električne energije, odmah iza nuklearnih elektrana, prestigavši plinske elektrane. U 2024. godini očekuje se povijesni preokret u kojem će zajednički udio vjetroelektrana i solarnih elektrana po prvi puta nadmašiti udio elektrana na fosilna goriva (ugljen i prirodni plin) u proizvodnji električne energije. Ovakav razvoj je u skladu s ciljevima EU o potpunoj dekarbonizaciji elektroenergetskog sektora do 2030., odnosno 2035. godine.

U narednom razdoblju veleprodajne cijene na europskim burzama najviše će ovisiti od odgovora na strani proizvodnje električne energije, gdje je ključni faktor dinamika izgradnje elektrana koje koriste obnovljive izvore, prvenstveno solarnih fotonaponskih kapaciteta koji preuzimaju primat nad ostalim tehnologijama.

Tržište električne energije u regiji

Priroda promjena na tržištu električne energije Europske unije bila je prisutna i u jugoistočnoj Europi, tržištu koje je od izravnog interesa za subjekte iz BiH. U regiji je dominantan Indeks Mađarske burze električne energije za dan unaprijed (HUPX DAM), čija je prosječna vrijednost bila 106,82 €/MWh u 2023. godini (u 2022. godini 271,95 €/MWh). Zbog prisutnog bilančnog deficita i velikog učešća fosilnih goriva u proizvodnji električne energije, veleprodajne cijene u jugoistočnoj Europi su više nego u drugim europskim regijama, te se mogu porediti samo s cijenama u Italiji. U tablici 7 je dat pregled proizvodnje i potrošnje, koji navodi da je deficit u regiji iznosio 3,2 TWh, što je zbog boljih hidroloških uvjeta za 11,9 TWh manje nego u prethodnoj godini.

Primjena *Sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar EU-a*, u uvjetima opadajućih veleprodajnih cijena, razlog je ubrzanog napuštanja korištenja ugljena u proizvodnji električne energije. Ovaj trend je bio prisutan u Rumunjskoj i Grčkoj, a

Tablica 7. Proizvodnja i potrošnja električne energije u regiji u 2023. godini (TWh)

<i>Država</i>	<i>Proizvodnja</i>	<i>Potrošnja</i>	<i>Razlika</i>
Albanija	8,9	8,0	0,9
Bosna i Hercegovina	14,9	10,7	4,2
Bugarska	39,7	36,4	3,3
Crna Gora	3,4	2,6	0,8
Grčka	38,2	43,0	-4,8
Hrvatska	15,2	17,4	-2,2
Kosovo*	5,2	6,2	-1,0
Mađarska	30,9	42,1	-11,2
Rumunjska	55,6	52,4	3,2
Sjeverna Makedonija	6,7	6,2	0,5
Slovenija	13,9	12,4	1,5
Srbija	33,4	31,8	1,6
<i>Ukupno</i>	<i>266,1</i>	<i>269,3</i>	<i>-3,2</i>

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je s Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o neovisnosti Kosova.

od 2023. godine bilježi se i u Bugarskoj, gdje je proizvodnja u termoelektranama smanjena za 10,2 TWh. Istodobno se grade brojne solarne elektrane, pa su ti kapaciteti dostigli značajne iznose u nekim državama (Grčka 7,2 GW, Mađarska 5,6 GW, Slovenija 1,1 GW). I dalje su prisutni problemi u eksploataciji ugljena i raspoloživosti termoblokova (Bosna i Hercegovina, Srbija, Sjeverna Makedonija, Kosovo*). Srbija i Sjeverna Makedonija su uvezile nedostajuće količine, dok su u Bosni i Hercegovini i Kosovu* smanjene isporuke ugljena uzrokovale 13% manju proizvodnju u termoelektranama. Za razliku od EU-a gdje instalirani kapaciteti vjetroelektrana i solarnih elektrana značajno rastu, u zemljama Zapadnog Balkana dinamika izgradnje ovih izvora ne garantira dostizanje ciljeva tranzicije prema čistoj energiji.

Osnivanje nacionalnih burzi je dovršeno u zemljama Zapadnog Balkana u 2023. godini, osim u Bosni i Hercegovini koja je sada jedina zemlja u regiji bez institucionalnog veleprodajnog tržišta. Novouspostavljene burze u Albaniji, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji još uvijek rade s malim prometom električne energije, te se u budućem razdoblju očekuje njihova integracija u jedinstveno europsko tržište za dan unaprijed i unutarodnevno tržište.

Tržište električne energije u Bosni i Hercegovini

Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2023. godini iznosila je 11.635 GWh ili 3,5% manje nego u prethodnoj godini. Kupci priključeni na prijenosni sustav su preuzeli 717 GWh ili 36,2% manje, a kupci priključeni na distribucijski sustav 10.548 GWh, bez povećanja u odnosu na prethodnu godinu. Od ovog iznosa 9.638 GWh odnosi se na preuzimanje krajnjih kupaca, a 910 GWh na gubitke u distribuciji. Ukupna prodaja krajnjim kupcima iznosila je 10.356 GWh i manja je za 3,6%.

Broj kupaca električne energije u BiH na kraju godine iznosio je 1.607.251, od toga su 1.476.602 kućanstva, a 130.649 kupci u svim ostalim kategorijama potrošnje (tablica 8).

Nadležne regulatorne komisije u BiH ne utvrđuju tarifne stavke za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema legislativi više ne mogu biti regulirane. Istekom 2014. godine prestala je

Tablica 8. Broj kupaca električne energije u BiH po kategorijama potrošnje

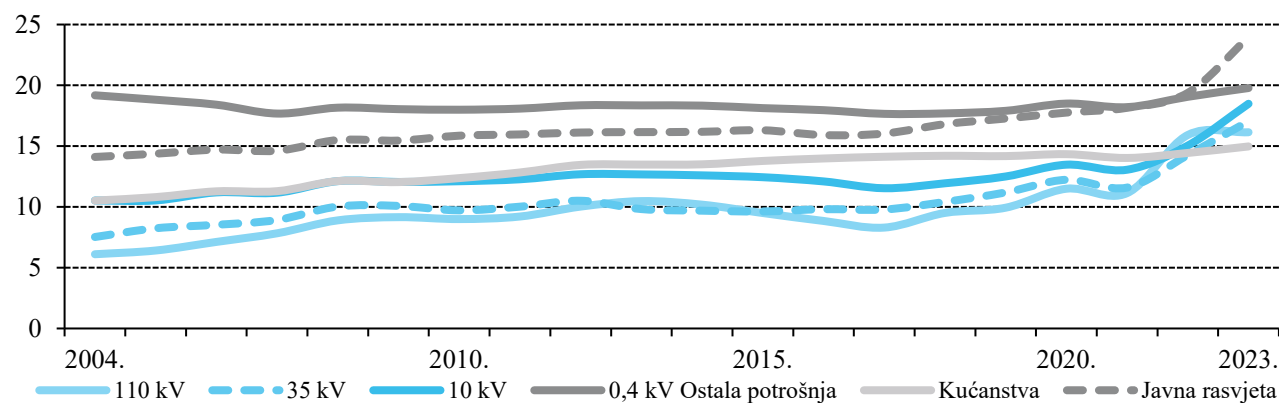
<i>Opskrbljivač</i>	<i>110 kV</i>	<i>35 kV</i>	<i>10 kV</i>	<i>Ostala potrošnja (tržišna o.)</i>	<i>Ostala potrošnja (javna o.)</i>	<i>Kućanstva</i>	<i>Javna rasvjeta</i>	<i>Ukupno</i>
Elektroprivreda BiH	11	67	961	310	67.750	731.603	5.026	805.728
Elektroprivreda RS	5	30	1.055	3.872	27.965	528.537	99	561.563
Elektroprivreda HZHB	3	1	292	2	16.762	183.729	2.145	202.934
Komunalno Brčko		1	75	309	3.449	32.733	455	37.022
Ostali opskrbljivači			1	3				4
Ukupno	19	99	2.384	4.496	115.926	1.476.602	7.725	1.607.251

regulacija tarifa za opskrbu za sve kupce, osim za kućanstva i kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ (komercijalni kupci priključeni na 0,4 kV) koji imaju status ‘malog kupca’. Od 1. siječnja 2015. godine svi kupci električne energije u BiH mogu birati svog opskrbljivača na tržištu. Kupci koji ne odaberu opskrbljivača na tržištu mogu se opskrbljivati kod javnih opskrbljivača po njihovim tržišnim cijenama, a kućanstva i mali kupci po reguliranim cijenama u okviru javne, odnosno univerzalne usluge.

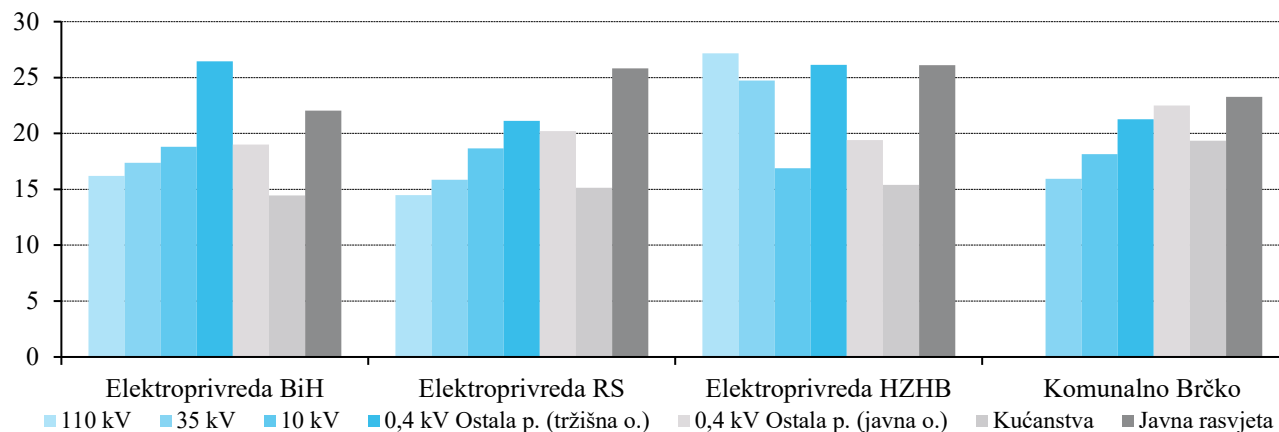
Mogućnost opskrbe u okviru ove usluge tijekom 2023. godine koristila su sva kućanstva u BiH i najveći broj malih kupaca iz kategorije ‘ostala potrošnja’. Prosječna cijena električne energije za te kupce iznosila je 15,99 feninga/kWh i veća je 1,5% nego u 2022. godini kada je iznosila 15,76 feninga/kWh. Pri tome je prosječna cijena za kućanstva iznosila 14,97 feninga/kWh (povećanje od 3,7%), dok je prosječna cijena za male kupce iz kategorije ‘ostala potrošnja’ koji se opskrbljuju putem javne, odnosno univerzalne usluge bila 19,34 feninga/kWh i veća je za 1,9% u odnosu na 2022. godinu.

Prosječne cijene za krajnje kupce u BiH prikazane su na slici 10, a na slici 11 po javnim opskrbljivačima, za 2023. godinu.

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV-a (fening/kWh)

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV-a (fening/kWh)

Regulatorne komisije u BiH djeluju na postupnom uklanjanju naslijeđenih unakrsnih subvencija između pojedinih kategorija kupaca, koje se odvija u skladu s dobrom međunarodnom regulatornom praksom, uz izbjegavanje tzv. ‘tarifnih šokova’. Trend promjene odnosa prosječnih cijena za male komercijalne kupce i kućanstva vidljiv je na slici 10. Prema podacima iz 2023. godine unakrsna subvencija između tih kategorija u prosjeku iznosi 29,2% bilježeći najmanju vrijednost u slučaju kupaca koje opskrbljuje Komunalno Brčko (16,3%), a najveću kod kupaca Elektroprivrede RS (33,4%). Jasna je potreba da se unakrsne subvencije smanjuju, čime se poštuje osnovno regulatorno načelo odražavanja stvarnih troškova u formiranju cijena. Time se omogućava tržišno nadmetanje i u opskrbi kućanstava, odnosno otvara mogućnost tržišnim opskrbljivačima da ponude povoljnije cijene i budu konkurentni i u tom segmentu tržišta.

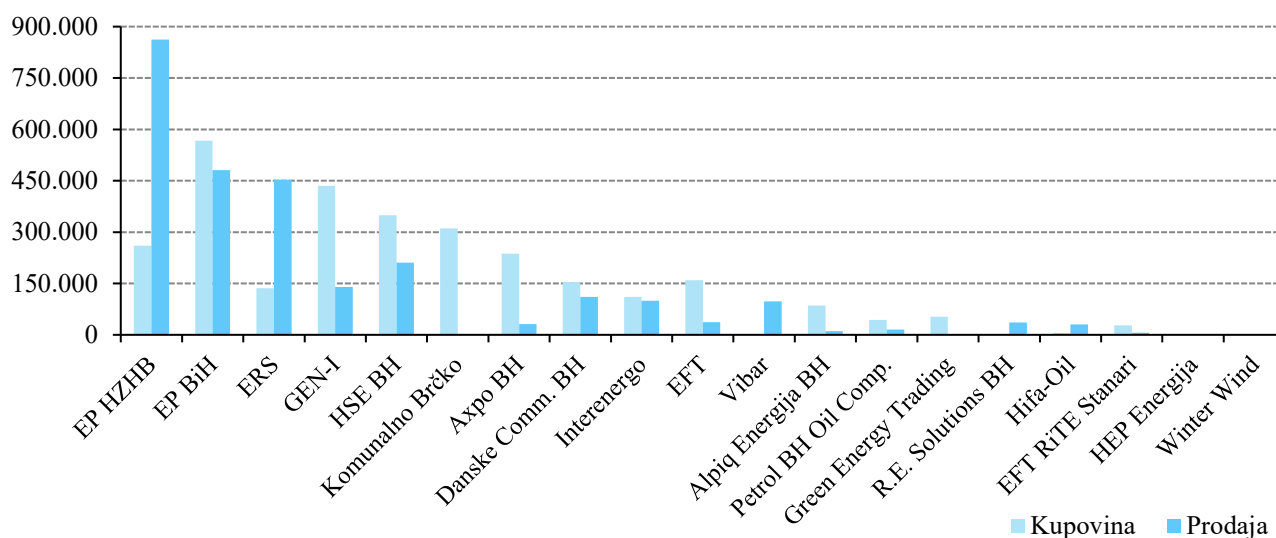
Na maloprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini od 1. siječnja 2016. godine registrirane su prve promjene opskrbljivača kod kupaca priključenih na distribucijski sustav, od kada iz mjeseca u mjesec njihov broj varira. U 2023. godini najveći dio kupaca se opskrbljivao kod svojih tradicionalnih opskrbljivača (tzv. ‘inkubenti’). Razina veleprodajnih cijena uzrokovala je smanjenje konkurencije na maloprodajnom tržištu, te su pored inkubenata, na maloprodajnom tržištu bila aktivna još tri opskrbljivača: HEP Energija d.o.o., Mostar, Petrol BH Oil Company d.o.o., Sarajevo i Energy Financing Team d.o.o., Bileća. Oni su kupcima na srednjem naponu i kupcima u kategoriji ‘ostala potrošnja’ isporučili ukupno 9,98 GWh. Inkubenti su opskrbljivali sve kupce električne energije priključene na prijenosni sustav, izuzimajući 9,82 GWh koje je Elektroprivreda RS isporučila za potrošnju proizvodnih pogona koje Metalleghe Silicon d.o.o., Mrkonjić Grad ima u Jajcu. Elektroprivreda BiH je opskrbljivala jednog 10 kV kupca koji se nalazi na distribucijskom području kojim upravlja Elektroprivreda HZHB, s isporukom 3,10 GWh.

Dakle, u 2023. godini kupcima koji su promijenili opskrbljivača isporučeno je 22,90 GWh, ili svega 0,2% od ukupno preuzete energije krajnjih kupaca u BiH. U prethodnom razdoblju desetine tisuća kupaca promijenilo je uvjete opskrbe promjenom ugovora sa svojim ranijim tradicionalnim opskrbljivačima, čime su na otvorenom tržištu izabrali ponudu za opskrbu koja najbolje odgovara njihovim potrebama.

Kupcima koji se opskrbljuju u okviru javne, odnosno univerzalne usluge isporučeno je 6.520,97 GWh (63,0% od ukupne potrošnje krajnjih kupaca), a kupcima za koje cijene nisu regulirane isporučeno je 3.834,69 GWh (37,0%).

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u BiH, koje se zasniva na bilateralnim aranžmanima kupovine i prodaje električne energije (slika 12). Premda ovo tržište i dalje nije institucionalizirano (ne postoji operator tržišta, odnosno burza

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2023. godini (MWh)

električne energije), rezultat brojnih bilateralnih ugovora je značajan – 20 aktivnih licenciranih subjekata ostvarilo je promet od 2.902 GWh na domaćem tržištu. Uz to registrirane su i prekogranične transakcije u ukupnom obimu 6.065 GWh, od čega su izvozne iznosile 5.148 GWh, a uvozne 917 GWh.

Pored veleprodajnog i maloprodajnog tržišta u Bosni i Hercegovini je funkcionalno i tržište uravnoteženja kojim upravlja NOS BiH. U biti radi se o *monopsonom* tržištu, gdje na strani potražnje postoji samo jedan subjekat – NOS BiH, dok na strani ponude egzistiraju uglavnom proizvođači koji pružaju pomoćne usluge. Na tržištu uravnoteženja se također obavlja i obračun odstupanja (debalansa) strana odgovornih za uravnoteženje od dnevnog rasporeda u energetske i financijske smislu. Cijene odstupanja se određuju na temelju cijena regulacijske (balansne) energije na satnoj razini. Sve transakcije između ponuđača s jedne strane i NOS-a BiH s druge strane obavljaju se na tržišnom načelu putem godišnjih i mjesečnih tendera, dok se cijene regulacijske energije formiraju dan unaprijed putem ponuda pružatelja na satnoj osnovi.

Vrijednost ukupno nabavljenih pomoćnih usluga na tržištu uravnoteženja u 2023. godini iznosi 60,31 milijuna KM, od čega se 39,96 milijuna KM odnosi na nabavu energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sustavu, 1,73 milijuna KM na plaćanje odstupanja prema SHB regulacijskom bloku frekvencije i snage razmjene (LFC blok SHB) – tzv. *FSKAR* obračun, te 18,62 milijuna KM na plaćanja regulacijskih kapaciteta (snage) i regulacijske (balansne) energije (tablica 9).

Regulacijska energija je angažirana u smjeru ‘nagore’ u iznosu 45,04 GWh (od čega je 3,39 GWh pozitivna pričuva za održavanje frekvencije – FCR, 37,87 GWh pričuva za automatsku obnovu frekvencije – aFRR i 3,79 GWh pričuva za ručnu obnovu frekvencije – mFRR). U smjeru ‘nadolje’ regulacijska energija je

Tablica 9. Vrijednost nabavljenih pomoćnih usluga

Pomoćna usluga	2022. (KM)	2023. (KM)	Promjena (%)
FCR – kapacitet		830.715	
aFRR – kapacitet	4.925.252	7.266.227	47,5
mFRR – kapacitet	3.107.578	7.941.410	155,5
Balansna energija ‘nagore’	23.922.432	12.010.387	-49,8
Balansna energija ‘nadolje’	-13.494.425	-9.431.267	-30,1
Gubici u prijenosnom sustavu	38.649.737	39.961.871	3,4
Odstupanja prema LFC bloku SHB (FSKAR obračun)	32.447.904	1.730.731	-94,7
Ukupno	89.558.478	60.310.074	-32,7

angažirana u iznosu 78,82 GWh (od čega je 4,09 GWh negativna FCR, 74,28 GWh aFRR i 0,45 GWh mFRR). Po pitanju odstupanja strana odgovornih za uravnoteženje, iskazano je ukupno odstupanje u smjeru deficita (manjka) energije od 46,14 GWh i ukupno odstupanje u smjeru suficita (viška) energije od 45,67 GWh, što je rezultiralo deficitom prema LFC bloku SHB u iznosu od 0,47 GWh. Pri tome su ostvarene prosječne cijene odstupanja od 205,31 KM/MWh za deficit i 78,09 KM/MWh za suficit energije.

NOS BiH je, pružanjem sustavne usluge, od opskrbljivača koji preuzimaju energiju iz prijenosnog sustava i kroz obračun odstupanja od dnevnog rasporeda strana odgovornih za uravnoteženje, ostvario prihod 76.032.040 KM, od čega 50.163.442 KM prema tarifi za sustavnu uslugu i 25.868.598 KM za odstupanja.

Smanjenjem veleprodajnih cijena električne energije u 2023. godini umanjene su i cijene energije uravnoteženja, a time i cijene odstupanja. To se odrazilo na pad prihoda od odstupanja za 41,05 milijuna KM, nakon što je u prethodne dvije godine evidentiran značajan rast ovih prihoda. Pored toga, evidentiran je izvoz prekograničnih usluga uravnoteženja u vrijednosti 501.120 KM i uvoz u vrijednosti 5.476 KM.

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sustava Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sustavima omogućava visoku razinu prekogranične razmjene električne energije. Zbog povećanja proizvodnje i smanjenja potrošnje, povećan je izvoz električne energije, te je u 2023. godini izvezeno 5.148 GWh, što je 30,4% više nego u prethodnoj godini. Električnu energiju izvezilo je 18 subjekata, a po opsegu na prvom mjestu je bio EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari s 1.997 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda Republike Srpske s 1.010 GWh, GEN-I s 370 GWh, HSE BH 332 GWh itd.

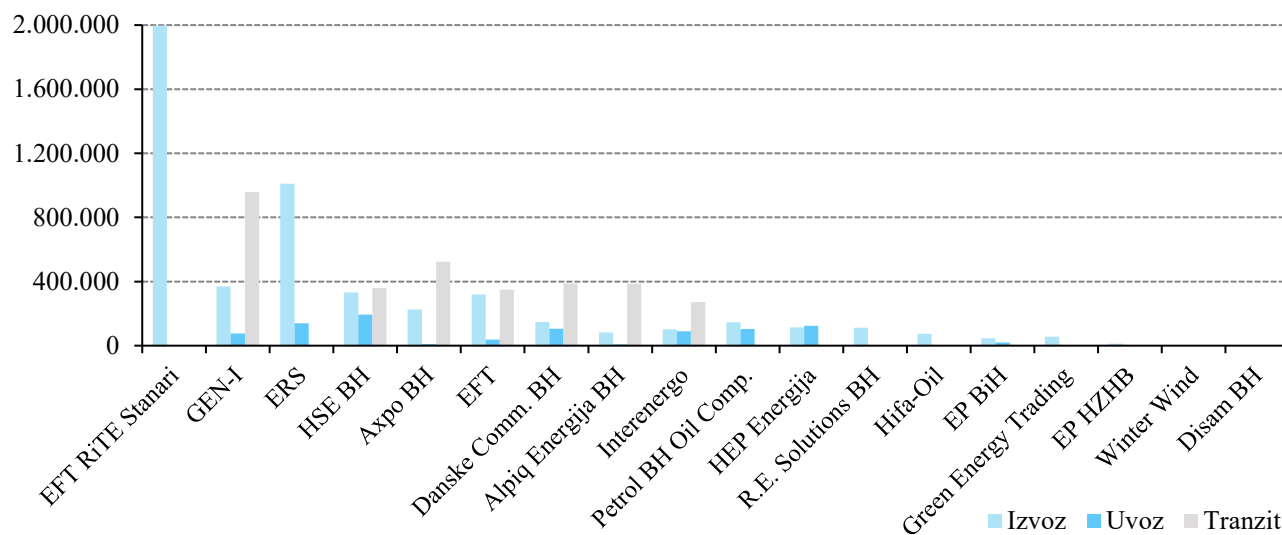
Tablica 10. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

Zemlja	Izvoz	Uvoz
Hrvatska	2.489,4	2.008,4
Srbija	2.810,1	1.534,1
Crna Gora	3.084,1	610,0
Ukupno	8.383,6	4.152,5

Uvoz električne energije je iznosio 917 GWh i povećan je 6,1% u odnosu na prethodnu godinu. Među 16 subjekata koji su obavljali uvoz električne energije najveću realizaciju imali su HSE BH 194 GWh, Elektroprivreda Republike Srpske (139 GWh), HEP Energija (124 GWh), Danske Commodities BH (106 GWh), itd. Najveći opseg prekogranične trgovine električnom energijom se obavljao na granici s Hrvatskom, zatim na granicama sa Srbijom i Crnom Gorom (tablica 10). Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2023. godini dat je na slici 13.

Tijekom 2023. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sustava BiH u iznosu od 3.235 GWh, što je 162 GWh ili 4,8% manje nego prethodne godine. Tranzitni tokovi imaju specifičan značaj jer se koriste kao osnovni element kod obračuna prihoda i rashoda u okviru *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava* (ITC mehanizam). Kako njegov obračun, zbog kompleksne procedure znatno kasni, tek krajem 2023. godine su objavljeni kompletni podatci za 2022. godinu. Prema tim podatcima ukupan rashod koji je BiH ostvarila iznosi 4.032.659 KM, čime se po treći put u nizu ne bilježi prihod u definiranom vremenskom okviru. Prema pravilima, povećani tranzitni tokovi uvećavaju prihod, dok povećanje kako izvoznih tako i uvoznih tokova utječe na povećanje rashoda.

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2023. godini (MWh)

Tablica 11. Prihodi ostvareni na godišnjim aukcijama

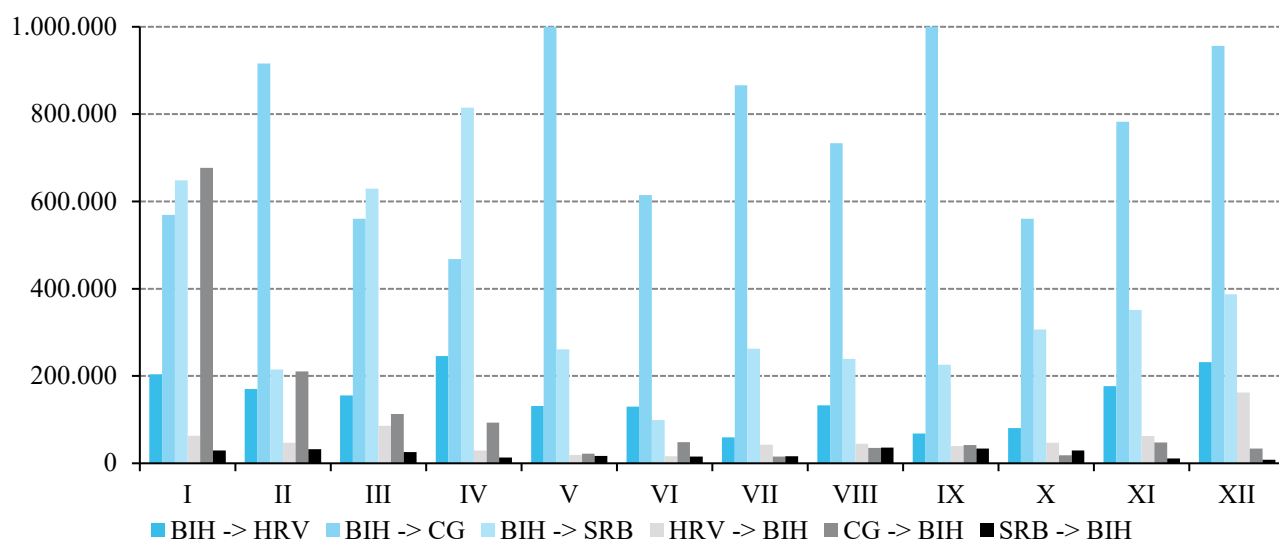
Godina	Prihod (KM)	Godina	Prihod (KM)
2013.	2.036.125	2019.	2.683.896
2014.	2.905.655	2020.	2.605.349
2015.	1.091.719	2021.	3.533.182
2016.	952.030	2022.	7.914.536
2017.	2.021.274	2023.	17.166.909
2018.	1.171.731	2024.	14.635.393

Ukupan prihod Bosne i Hercegovine po osnovi aukcija za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta na godišnjoj razini, koje su održane početkom prosinca 2023. godine za narednu godinu iznosi 14.635.393 KM, što je drugi najveći iznos (tablica 12). Drugu godinu zaredom najviša cijena postignuta je na granici s Crnom Gorom u iznosu 3,11 €/MWh za 200 MW prijenosnog kapaciteta u smjeru iz BiH. U smjeru iz BiH prema Hrvatskoj (za kapacitet 400 MW) i u smjeru iz BiH prema Srbiji (za kapacitet 150 MW) postignuta je ista cijena 1,67 €/MWh. Na svim granicama u smjeru prema BiH za iste iznose ponuđenih kapaciteta cijene su višestruko niže.

Na slici 14 prikazani su prihodi po osnovi mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima. Ovi prihodi su u 2023. godini smanjeni 20,5% i iznosili su 15.953.458 KM. Dnevne i unutardnevne aukcije prekograničnih kapaciteta za 2023. godinu rezultirale su prihodom od 1.597.863 KM, što je 61% manje od ostvarenja u prethodnoj godini.

U skladu s pravilima, Elektroprijenos BiH je korisnik svih prihoda po osnovi dodjele prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda od primjene ITC mehanizma.

Slika 14. Prihod po osnovi mjesečnih i dnevnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

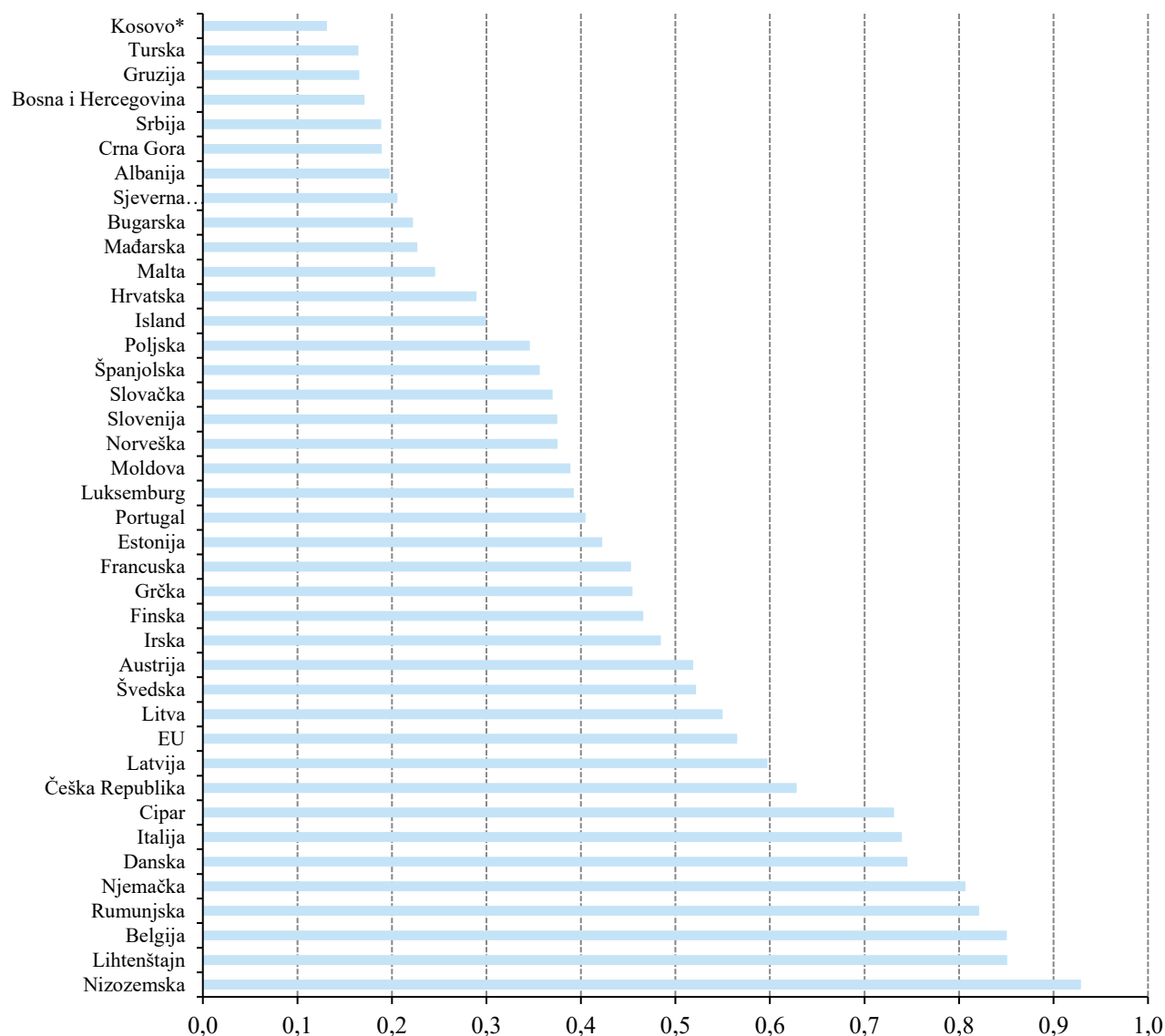
3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetskim veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tijekom 2023. godine posebnu pozornost posvetio unaprijeđenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike.

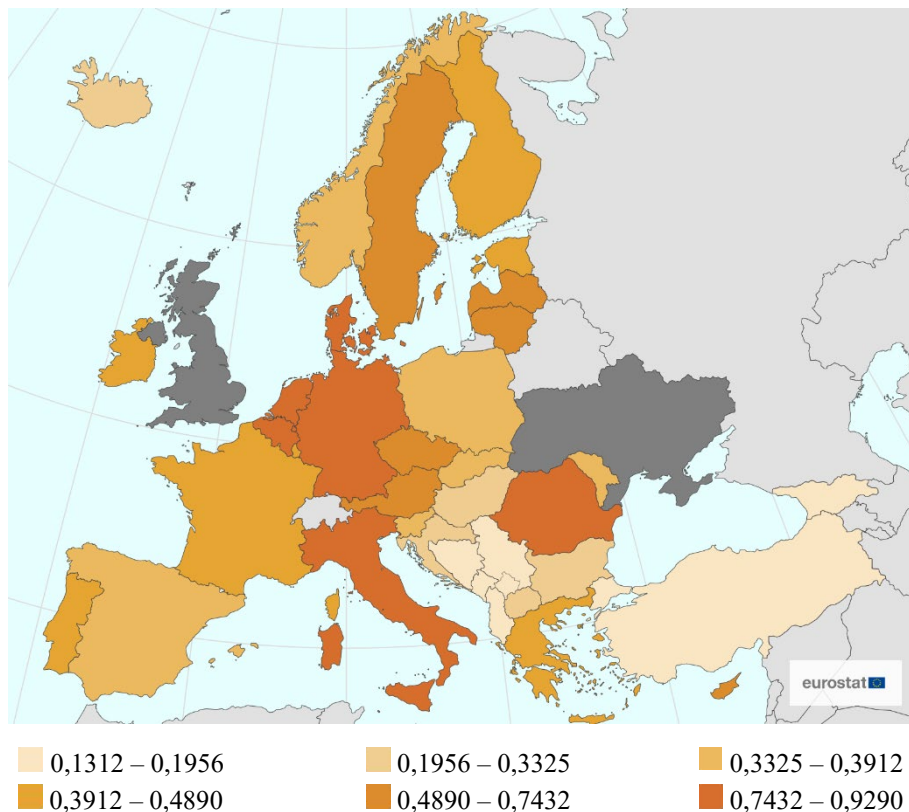
Ključni partner u razmjeni energetskih veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, s kojom DERK dugi niz godina surađuje, osobito u ispunjavanju obveze izvješćivanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvješćivanja. Suradnja dvije institucije pridonosi razvoju energetske statistike i harmonizaciji sustava službene statistike Bosne i Hercegovine i statistike zemalja Europske unije u svim oblastima, a osobito u oblasti energije.

Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za kućanstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u prvoj polovini 2023. godine, po metodologiji Eurostata

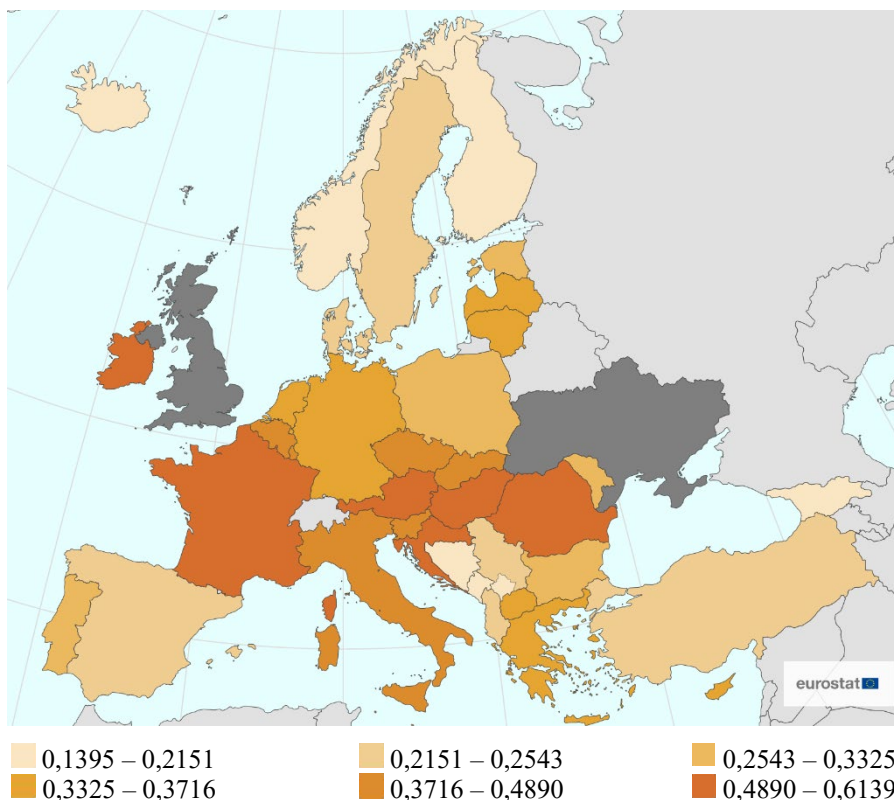

Napomena: navedeni iznosi uključuju sve poreze i naknade

Slika 16. Zemljopisni prikaz cijena električne energije za kućanstva (u KM/kWh) u prvoj polovini 2023. godine, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Zemljopisni prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u prvoj polovini 2022. godine, po metodologiji Eurostata

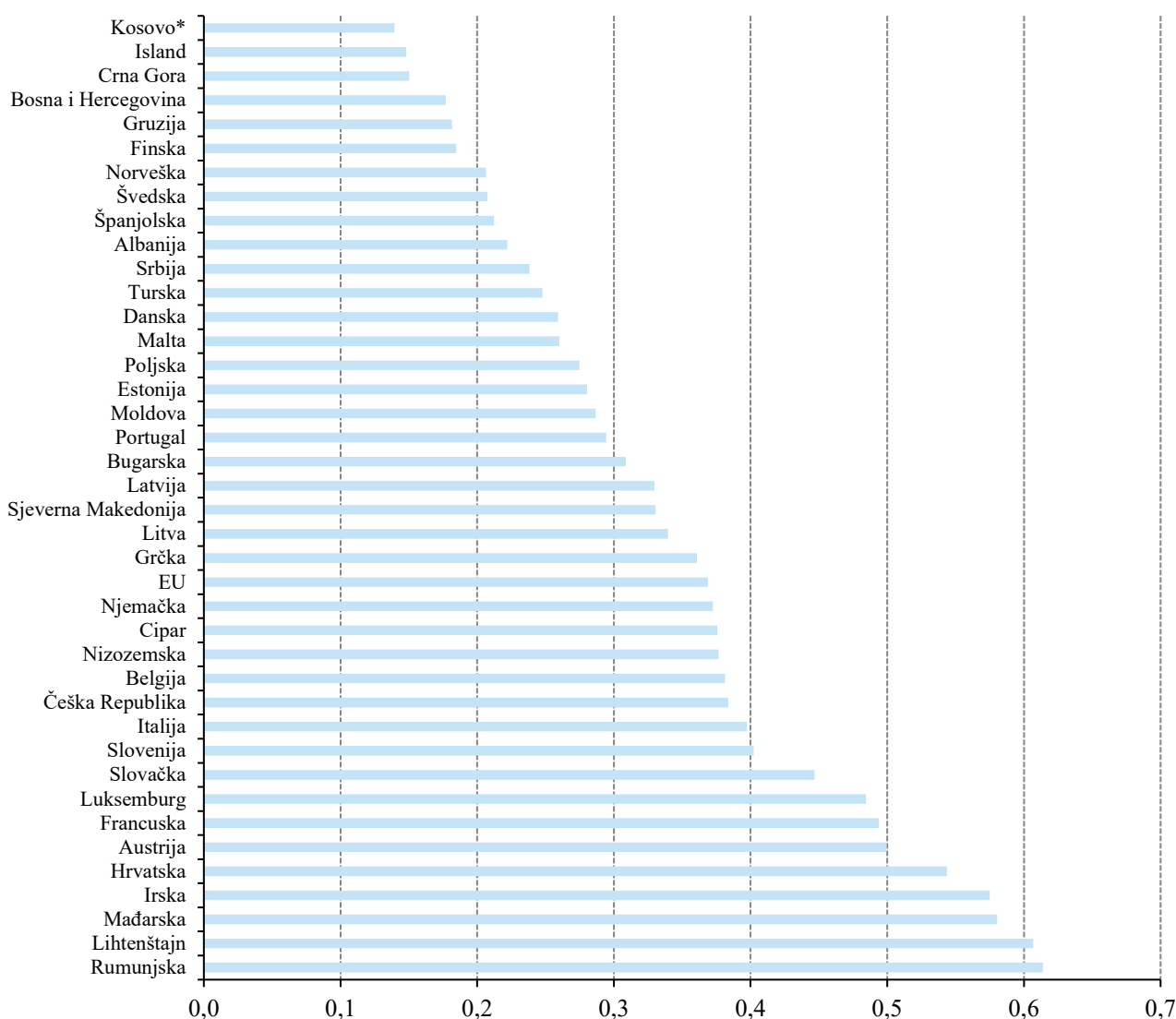
Rezultati suradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvješćima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH, što omogućuje njihovu usporedbu sa zemljama Europske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU-u (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke burzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu, Ljubljani, Beogradu i Zagrebu (tablica 5).

Na temelju sistematiziranog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tijekom 2023. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke o elektroenergetskom sektoru Bosne i Hercegovine.

Eurostat je statistička institucija Europske unije smještena u Luxembourg. Njen zadatak je da osigura statistike Europskoj uniji na europskoj razini koje omogućuju usporedbe između zemalja i regija.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u prvoj polovini 2023. godine, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi isključuju sve poreze i naknade

3.9 Sudski i drugi sporovi

Svih šest dosadašnjih presuda Suda Bosne i Hercegovine je potvrdilo zakonitost odluka DERK-a koje su bile sudskim putem osporene od pravnih osoba o čijim zahtjevima je odlučivao nakon provedenih tarifnih postupaka ili postupaka rješavanja sporova. Tijekom 2023. godine, nije bilo novih zahtjeva od aktivno legitimiranih subjekata za preispitivanje odluka iz regulatorne prakse Državne regulatorne komisije za električnu energiju.

Jedna od specifičnosti regulacije je adjudikativna funkcija regulatora, odnosno nadležnost za rješavanje sporova koji nastanu između korisnika i pružatelja usluga u reguliranom sektoru. Shodno *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*, rješavanje sporova koji se odnose na prijenosni sustav dio je nadležnosti i ovlaštenja Državne regulatorne komisije za električnu energiju. Tijekom 2023. godine, nije bilo novih zahtjeva za rješavanje sporova koji su u nadležnosti DERK-a.

Osim izravnog osiguravanja prava na fer i nediskriminirajući pristup prijenosnoj mreži i aktivne zaštite kupaca kroz rješavanje sporova, Državna regulatorna komisija nastoji djelovati edukativno i preventivno, te ova nastojanja u značajnoj mjeri predupređuju ove sporove. Preventivne aktivnosti se ostvaruju na više načina – provođenjem nadzora nad reguliranim subjektima i kvalitetom usluga koje pružaju, prikupljanjem, analizom i obradom podataka o propisima i postupanjima reguliranih subjekata u domenu pristupa prijenosnoj mreži i zaštite potrošača, te aktivnim sudjelovanjem predstavnika DERK-a u kreiranju različitih platformi i edukativnih alata za korisnike sustava i kupce električne energije.

3.10 Ostale ključne aktivnosti

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je i tijekom 2023. godine razmjenjivala podatke s većim brojem državnih institucija, među kojim se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Direkcija za europske integracije Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH,⁴ te pripremala različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. U skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, DERK u svom radu surađuje i s Vladom Distrikta.

⁴ Memorandume o suradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je s Agencijom za statistiku BiH 19. travnja 2011. godine i s Konkurencijskim vijećem BiH 28. svibnja 2014. godine.

Državna regulatorna komisija i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji BiH i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, surađuju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

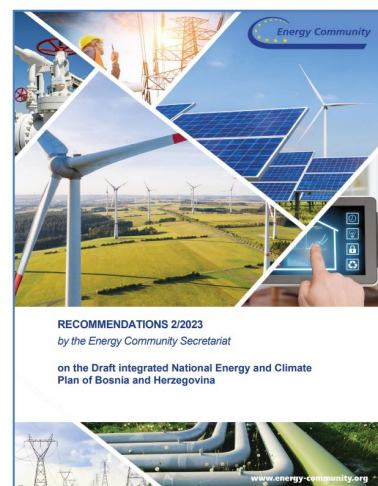
DERK kontinuirano proaktivno djeluje u reformi i razvoju pravnog okvira za električnu energiju u BiH u skladu s pravnom stečevinom Europske unije. Pri tome, na temelju dosadašnjih regulatornih iskustava u primjeni zakona u oblasti električne energije, kao i na temelju dosadašnje edukacije i suradnje s relevantnim međunarodnim institucijama, izražava spremnost da pruži potporu i konkretnu pomoć u ispunjavanju obveza Bosne i Hercegovine putem različitih normativnih aktivnosti.

Na zahtjev Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, koje je nadležno tijelo za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*, DERK je imenovao predstavnika u *Radnu skupinu za nastavak rada na izradi i usuglašavanju Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog plina, prijenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini*. DERK očekuje da se izradom novog državnog zakona završi prijenos pravno obvezujućih dijelova *Trećeg energetskeg paketa* EU-a i paketa *Čista energija za sve Europljane* u domaće zakonodavstvo.

Napominje se da je u Energetskoj zajednici kompletiran novi paket pravila za tržište električne energije, uz obvezu da se do kraja 2023. godine izvrši njihov prijenos u domaći pravni okvir i osigura njihova provedba (vidjeti dio 4.1 i Prilog E).

DERK, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, daje potporu u izradi *Integriranog nacionalnog energetskeg i klimatskeg plana Bosne i Hercegovine (NECP)*. Proces njegove izrade vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, uz suradnju s nadležnim entitetskim ministarstvima. DERK sudjeluje u aktivnostima interresorne radne skupine uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne skupine za energetske učinkovitost, Tematske radne skupine za obnovljive izvore i Tematske radne skupine za sigurnost opskrbe i unutarnje energetske tržište.

Nacrt NECP-a dostavljen je na pregled Tajništvu Energetske zajednice 30. lipnja 2023. Krajem prosinca iste godine, Tajništvo je, na temelju članka 9. *Uredbe (EU) 2018/1999 o upravljanju energetskeg unijom i djelovanjem u području klime*, ocijenio Nacrt plana i dao svoje detaljne preporuke. Istaknuto je da Nacrtu nedostaje analitički dio, bitan za neophodan pregled planiranog puta Bosne i Hercegovine prema postizanju ciljeva do 2030. godine u pogledu obnovljivih izvora energije, energetske učinkovitosti i smanjenja emisija stakleničkih plinova. Potrebne su konkretnije formulacije politika i mjera koje odražavaju precizne radnje koje vlasti Bosne i Hercegovine planiraju poduzeti kako bi olakšale zelenu tranziciju.

Bosna i Hercegovina je pozvana da uskladi svoje ciljeve za 2030. godinu u pogledu energetske učinkovitosti (maksimalna razina potrošnje primarne energije) s ciljevima Energetske zajednice. *Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime* zahtijeva od Ugovornih strana da uzmu u obzir sve preporuke Tajništva u svom konačnom NECP-u, koji treba usvojiti i dostaviti do 30. lipnja 2024. godine.

Na poziv Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, DERK aktivno sudjeluje u aktivnostima Radne skupine za uspostavljanje sustava energetskog menadžmenta i informacijskog sustava energetske učinkovitosti u institucijama BiH (EMIS).

Značajnu potporu DERK daje i u okviru *Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju*, aktivno sudjelujući u aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Trans-europske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

Predstavnici DERK-a su i u 2023. godini aktivno sudjelovali u realizaciji projekta Svjetske banke, u okviru kojeg su se provodile aktivnosti u pripremi *Studije o skladištenju energije i uslugama uravnoteženja u Bosni i Hercegovini*.

Tijekom 2023. godine predstavnici DERK-a su aktivno sudjelovali u projektima Njemačkog društva za međunarodnu suradnju (njem. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*): *Dekarbonizacija energetskog sektora u Bosni i Hercegovini* koji je završen u protekloj godini, te u projektu *Akcija zajednice za energetsku tranziciju u Bosni i Hercegovini*, pokrenutom u prosincu 2023. godine, kao i u regionalnom projektu *Zelena agenda: Dekarbonizacija sektora električne energije na Zapadnom Balkanu* koji se provodi od sredine 2023. godine.

Djelujući kao nacionalni regulator u zastupanju interesa BiH, DERK je sudjelovao u više lokalnih i regionalnih projekata koji su se odvijali tijekom 2023. godine. Pri tome se posebno ističu projekti, koje su Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalna asocijacija regulatora SAD (NARUC) organizirali po slijedećim temama:

- Globalni razvoj i prosperitet žena: Unaprijeđenje žena lidera u energetici,
- Priprema operatorâ prijenosnog sustava za zimsku sezonu,
- Uloga regulatora u provođenju obligacijskih shema energetske učinkovitosti,
- Kibersigurnost, i
- Odnosi sa javnošću i komunikacije.

U tim oblastima, u okviru Regulatornog partnerstva bosanskohercegovačkih energetskih regulatora (DERK, FERK i RERS) s

NARUC-om, a koje podržava USAID, tijekom 2023. godine organizirana su brojna stručna usavršavanja. *Memorandum o razumijevanju* između strana u projektu Regulatornog partnerstva potpisan je u siječnju 2014. godine. Od tada se razmjenjuju informacije i iskustva, te upoznaju najbolje prakse kako bi regulatori mogli nastaviti da kreiraju i sprovode fer i neovisnu regulaciju u cilju osiguranja učinkovitog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroenergetskog sektora, u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

USAID Projekt asistencije energetsom sektoru

Američka agencija za međunarodni razvoj je u rujnu 2019. godine pokrenula petogodišnji *USAID Projekt asistencije energetsom sektoru* (USAID EPA), kroz koji pomaže Bosni i Hercegovini da privuče investicije i integrira svoje tržište energije u regionalno i tržište Europske unije.

Projekt pruža tehničku pomoć u koordiniranju, upravljanju i poboljšanju pravnog okvira i transparentnosti u sektorima plina i električne energije. Kroz ove aktivnosti razvijaju se i preporučuju normativne i druge mjere na svim razinama vlasti, kako bi se osigurala usuglašenost legislative energetskega sektora u Bosni i Hercegovini sa zahtjevima EU-a. USAID EPA podržava i program za adekvatnu komunikaciju s javnošću i podizanje svijesti u cilju promoviranja liberaliziranog, tržišno uređenog sektora energije, kao i upoznavanja opće javnosti o prednostima promjena koje se dešavaju u sektoru energije.

Kreiranje transparentnog i konkurentnog zakonodavnog i regulatornog okvira i integriranje energetskega sektora BiH u regionalno i tržište EU-a je ključno za poticanje novih investicija, koje doprinose diversifikaciji izvora, spriječavanju korupcije i povećanju sigurnosti opskrbe. U tom smislu je u okviru USAID EPA projekta tijekom 2023. godine pripremljen niz analiza, preporuka i drugih dokumenata, od kojih se posebno izdvajaju *Konceptualni dizajn tržišta za dan unaprijed i unutarodnevno tržište*, *Preporuke za sustavni pristup energetskega učinkovitosti u BiH*, te *Analiza usklađenosti Mrežnog kodeksa BiH*.

Tijekom 2023. godine predstavnici DERK-a izravno su sudjelovali u aktivnostima koje su u okviru ovog Projekta provodile Radna skupina za tržište za dan unaprijed i unutarodnevno tržište, Radna skupina za kibersigurnost u energetsom sektoru, Radna skupina za razvoj sustava za upravljanje potrošnjom, Radna skupina za uravnoteženje kućanstava i malih komercijalnih kupaca i Radna skupina za odnose s javnošću.

Slijedeći uspješnu organizaciju prethodnih energetskega samita, kroz koje je uspostavljen novi model dijaloga o aktualnim temama iz sektora energije, Vlada Sjedinjenih Američkega Država, kroz Projekt asistencije energetskega sektoru Američkega agencije za međunarodni razvoj (USAID EPA), Britanska ambasada u

Sarajevu, Delegacija Europske unije u BiH, Njemačko društvo za međunarodnu suradnju (GIZ) u ime Savezne vlade Njemačke, Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) u Bosni i Hercegovini i Ministarstvo vanjskih poslova Republike Češke, organizirali su Energetski samit 2023 u Bosni i Hercegovini.

Samit je održan u Neumu od 26. do 28. travnja 2023. godine, pod pokroviteljstvom Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državne regulatorne komisije za električnu energiju, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske.

Na ovom skupu sudjelovali su predstavnici državnih i entitetskih parlamenata, ministarstava i regulatora, općina, elektroprivrednih poduzeća, gospodarskih komora, malih i srednjih poduzeća, nevladinih organizacija i medija, te međunarodnih organizacija i donatora koji djeluju u sektoru. Najavljeno je da će Energetski samit 2024 u Bosni i Hercegovini biti održan u Neumu, od 23. do 26. travnja 2024. godine.

EU4Energy

U studenom 2022. godine pokrenut je trogodišnji projekt *EU4Energy*, odnosno projekt tehničke pomoći Europske unije energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

Svrha projekta je pružiti potrebnu tehničku pomoć za potporu sistematskoj reformi energetskega sektora u zemlji, uključujući ispunjavanje obveza Bosne i Hercegovine iz *Ugovora o uspostavi Energetske zajednice*, *Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama* i drugih relevantnih međunarodnih dokumenata.

Fokus projekta je na provedbi i nadzoru novog zakonodavnog okvira, jačanju institucionalnih kapaciteta i pružanju znanja i tehničke pomoći za učinkovito upravljanje energetskim sektorom. Projekt podržava ulaganje u javni sektor i održive pilot projekte u lokalnim zajednicama koje promoviraju tranziciju ka zelenijoj, ekološki prihvatljivoj i održivijoj cirkularnoj ekonomiji, čime se povećava politička stabilnost širom zemlje.

Projekt uključuje sljedeće komponente:

- reforma energetskega sektora, uključujući razvoj novih energetskega i klimatskega politika i usklađivanje s pravnom stečevinom Europske unije i Energetske zajednice,
- izgradnja institucionalnih kapaciteta na svim razinama vlasti za tranziciju energetskega sektora,
- podizanje svijesti javnosti u vezi tema vezanih za energiju, i
- podrška dijaloga i s javnošću i sa svim zainteresiranim stranama u energetskom sektoru, radi informiranja, ali i razumijevanja dobiti energetske reforme.

Oblasti obuhvaćene projektom uključuju električnu energiju, plin, unutarnje tržište energije, sigurnost opskrbe, okoliš/klimu, konkurenciju, obnovljive izvore energije, energetska učinkovitost, naftu, statistiku i infrastrukturu.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju sudjeluje u realizaciji ovog projekta u skladu sa svojim nadležnostima.

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. listopada 2005. godine i stupio na snagu 1. srpnja 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i plin na svijetu, u kojem efektivno sudjeluje Europska unija i sljedećih devet Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Kosovo*, Moldavija, Sjeverna Makedonija, Srbija i Ukrajina.⁵

U skladu s izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice sudjeluju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Italija, Cipar, Latvija, Litva, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Švedska. Ovih 19 tzv. zemalja sudionica iz Europske unije izravno sudjeluje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Europska komisija.

Status promatrača u Energetskoj zajednici imaju Armenija, Norveška i Turska.

Zaključivanjem ovog Ugovora, Ugovorne strane iz regije se obvezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i plina koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU-a s kojim će se integrirati. To se postiže postupnim preuzimanjem dijelova *acquisa* EU-a, odnosno provedbom odgovarajućih uredbi i direktiva EU-a u područjima električne energije, plina, sigurnosti opskrbe, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, infrastrukture, konkurencije i statistike (Prilog E).

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna skupina na visokoj razini, Regulatorni odbor i Tajništvo. Dok su Forum za električnu energiju (Atinski forum) i Forum za plin osnovani Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice, Naftni forum osnovan je Odlukom Ministarskog vijeća 2008. godine. Pravni forum, Forum za pravednu tranziciju, Forum za konkurenciju, Forum za rješavanje sporova i Forum za ulaganja u obnovljivu energiju sazivaju se na osnovu inicijative Tajništva.

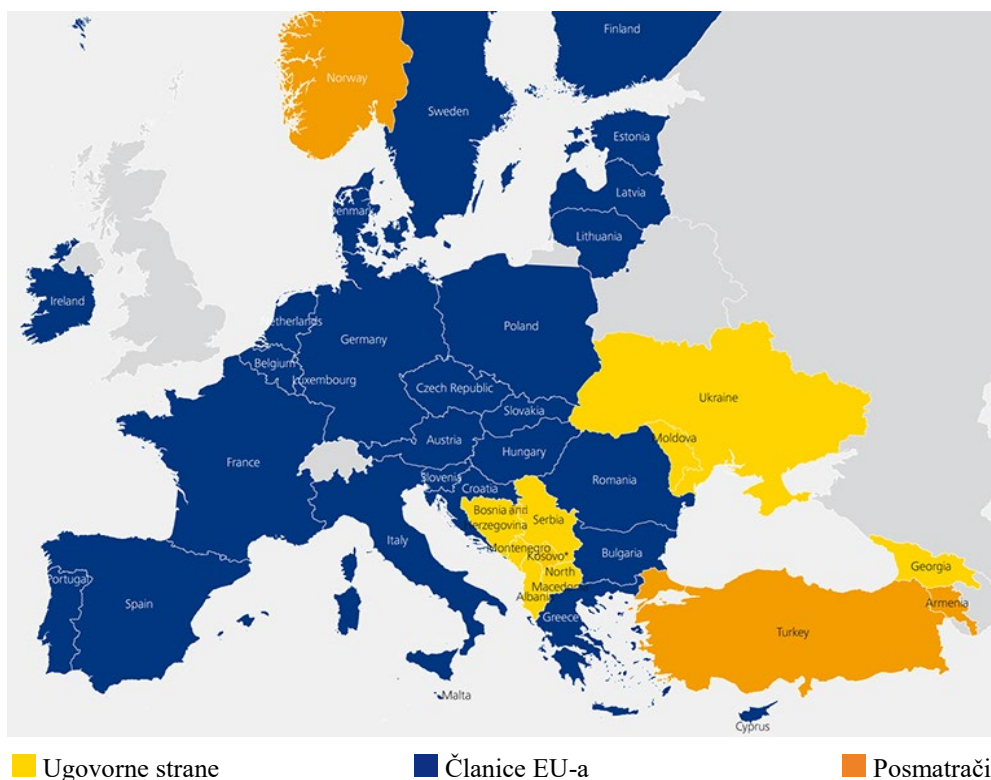
Ministarsko vijeće, kao najviše tijelo, osigurava postizanje ciljeva Energetske zajednice. Čine ga po jedan predstavnik svake Ugovorne strane i dva predstavnika Europske unije.

⁵ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. prosinca 2023. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. svibnja 2010. godine, Ukrajina od 1. veljače 2011. godine, a Gruzija od 1. srpnja 2017. godine.

Ugovorne strane u vrijeme stupanja na snagu bile su i Bugarska i Rumunjska, koje su pristupile Europskoj uniji 1. siječnja 2007. godine, kao i Hrvatska koja je članica EU-a od 1. srpnja 2013. godine.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji osigurava pouzdanu opskrbu energijom i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog plina. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca opskrbe i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora.

Slika 19. Zemljopisni obuhvat Energetske zajednice

Stalna skupina na visokoj razini (PHLG), koja okuplja visoke dužnosnike Ugovornih strana i dva predstavnika Europske komisije, osigurava kontinuitet sastanaka Ministarskog vijeća i provođenje dogovorenih aktivnosti, te odlučuje o provođenju mjera u određenim oblastima.

Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), sa sjedištem u Ateni, čine predstavnici državnih regulatornih tijela zemalja regije, a Europsku uniju predstavlja Europska komisija, uz pomoć po jednog regulatora iz zemalja sudionica iz EU-a, te jednog predstavnika Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER). ECRB razmatra pitanja regulatorne suradnje i može prerasti u tijelo koje donosi regionalne regulatorne odluke i služi kao institucija za rješavanje sporova. Regulatorni odbor ima glavnu ulogu u radu proširenog tržišta.

Forumi Energetske zajednice okupljaju sve zainteresirane aktere – predstavnike vlada, regulatora, kompanija, kupaca, međunarodnih financijskih institucija i dr.

Tajništvo Energetske zajednice, sa sjedištem u Beču, predstavlja ključni administrativni faktor i s Europskom komisijom osigurava neophodnu suradnju i pruža potporu za rad drugih institucija. Tajništvo je odgovorno za nadgledanje odgovarajuće provedbe obveza Ugovornih strana i podnosi godišnje izvješće o napretku Ministarskom vijeću. U tom smislu, Tajništvo djeluje kao ‘čuvar’ Ugovora, dok Europska komisija ima ulogu generalnog koordinатора.

*Olaf Scholz (Šolc), kancelar Savezne Republike Njemačke:
“Klimatske promjene imaju posebno izražen utjecaj na države Zapadnog Balkana. Kroz regionalno njemačko-zapadnobalkansko klimatsko partnerstvo želimo podržati borbu protiv klimatskih promjena i dati konkretnu potporu korištenju obnovljive energije... Njemačka bi za te ciljeve osigurala 1,5 milijardi eura u razdoblju do 2030. godine.”*

(Tirana, 16. listopada 2023.)

U proteklom razdoblju Energetska zajednica je izrasla u organizaciju koja osigurava čvrst institucionalni okvir za suradnju, međusobnu potporu i razmjenu iskustava i stoga služi kao model za regionalnu suradnju u vezi energetske pitanja.

Značajnu potporu razvoju regije daju mjere koje su definirane u okviru ‘Berlinskog procesa’, odnosno inicijative za šest zemalja Zapadnog Balkana (WB6 inicijativa) u koju su uključene Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Sjeverna Makedonija i Srbija. Berlinski proces je politička i diplomatska inicijativa za suradnju na visokoj razini pokrenuta 2014. godine s ciljem pružanja potpore reformskim naporima zemalja jugoistoka Europe na njihovom europskom putu.

Devet godina nakon njegove uspostave, Samit Berlinskog procesa održan je u Tirani, 16. listopada 2023. godine. Samit je okupio šefove država ili vlada Zapadnog Balkana, njihove kolege iz devet država članica EU-a (Austrije, Bugarske, Hrvatske, Grčke, Francuske, Njemačke, Italije, Poljske, Slovenije), Ujedinjenog Kraljevstva, te visoke zvaničnike institucija EU-a, uz sudjelovanje predstavnika najvažnijih međunarodnih financijskih institucija, te regionalnih i međunarodnih organizacija.

Tom prilikom, u aktualnom kontekstu geopolitičke nesigurnosti i rata na europskom tlu, posebno je istaknut značaj regionalne suradnje. Naglašena je važnost jačanja trgovinskih, energetske i transportnih veza između šest država zapadnog Balkana, kao i između regije i EU-a. Istaknuta je potreba za premošćavanjem socijalnog i ekonomskog jaza između zapadnog Balkana i EU-a.

Lideri zapadnobalkanske šestorke i Savezne Republike Njemačke podržali su *Zajedničku deklaraciju o namjerama regionalnog klimatskog partnerstva*. Time je izražena namjera da unaprijede svoj strateški dijalog o klimi i prošire suradnju za socijalno pravednu i zelenu energetske tranziciju, s fokusom na energetske učinkovitost i obnovljive izvore energije, održivi urbani razvoj, turizam, transport i poljoprivredu.

Povodom *Zajedničke deklaracije o energetske sigurnosti i zelenoj tranziciji na Zapadnom Balkanu* iz 2022. godine, sudionici Samita su istakli snažnu predanost zajedničkim ciljevima zelene tranzicije koje podržava *Mapa puta za dekarbonizaciju za Ugovorne strane Energetske zajednice*, usvojena u studenom 2021. godine u kontekstu *Zelene agende za Zapadni Balkan*.⁶

Naglašena je važnost usklađivanja zakonodavstva sa Europskom unijom u energetske sektoru, u cilju omogućavanja pune integracije tržišta, dekarbonizacije, ubrzanja primjene obnovljivih izvora energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova, u skladu sa pravnim okvirom Energetske zajednice.

⁶ Sofijska deklaracija o *Zelenoj agendi za Zapadni Balkan* potpisana je 10. studenog 2020. godine, u kontekstu Berlinskog procesa.

Koherentan sadržaj ima i *Deklaracija iz Bruxellesa*, koja je donijeta na sastanku na vrhu Europske unije i Zapadnog Balkana održanom 13. prosinca 2023. godine u okviru provedbe *Strateškog programa EU-a za razdoblje 2019. – 2024.* Tom prilikom lideri Europske unije i njenih država članica, uz konzultacije sa liderima Zapadnog Balkana, i u prisustvu regionalnih i međunarodnih zainteresiranih strana donijeli su niz zaključaka koji se izravno odnose na sektor energije.

Između ostalog je ponovljeno da je Europska unija odlučna podržavati lidere Zapadnog Balkana u ispunjavanju obveze potpunog provođenja Zelene agende za regiju, što uključuje obveze u oblasti klime u okviru Pariškog sporazuma, Energetske zajednice i Sofijske deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, kao ključnog pokretača tranzicije prema modernim, klimatski neutralnim i resursno učinkovitim ekonomijama koje su otporne na klimatske promjene. EU će nastaviti podržavati regiju u razvoju i provođenju klimatske politike i politike energetske tranzicije, uključujući određivanje cijene ugljika na temelju stabilnog praćenja, izvješćivanja i verifikacija emisija.

Europska unija će nastaviti podržavati partnere Zapadnog Balkana u borbi protiv negativnih učinaka reforme na njihove ekonomije i društva, naročito putem Paketa mjera za energetske potporu u obliku milijarde eura bespovratnih sredstava EU-a, od čega je polovina u vidu nepovratnih sredstava izdvojena tijekom 2023. godine za izravnu pomoć ranjivim obiteljima i malim i srednjim poduzećima. Preostalih 500 milijuna eura se osigurava putem Investicijskog okvira za Zapadni Balkan (WBIF) kako bi se unaprijedila energetska tranzicija i energetska neovisnost, podržali projekti u oblasti obnovljive energije, financirala poboljšanja energetske infrastrukture i interkonekcijskih vodova, uključujući tečni prirodni plin, nadogradili sustavi za prijenos energije i centralno grijanje, te poboljšala energetska učinkovitost privatne i javne infrastrukture u regiji.

Provođenje *Ekonomskog i investicijskog plana za Zapadni Balkan* (EIP) te *Zelene agende* i *Digitalne agende za Zapadni Balkan* će pomoći da se osnaži ekonomija i otpornost regije, između ostalog, putem dodatne potpore za sigurnu i otpornu povezanost, energetske tranziciju i diverzifikaciju opskrbe energijom. Potpora koja se pruža u okviru EIP-a uključuje devet milijardi eura u vidu grantova iz Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA) III i do 20 milijardi eura u investicijama za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Od investicijskog paketa za regiju vrijednog skoro 30 milijardi eura već je mobilirano 16,6 milijardi eura. U tom kontekstu partneri Zapadnog Balkana moraju ojačati vladavinu prava i odlučno sprovesti ekonomske i socijalne reforme, uključujući one koje su sadržane u njihovim programima ekonomskih reformi i u zajedničkim zaključcima ekonomskog i financijskog dijaloga.

Charles Michel (Šarl Mišel), predsjednik Europskog vijeća:
“Evo nekoliko poruka prenesenih u političkoj deklaraciji koju smo usvojili i koju dijelimo s vama. Prvo, ovo je bila prigoda da se ponovno potvrdi, sa snažnim političkim uvjerenjem, da budućnost Zapadnog Balkana leži u Europskoj uniji: to se odnosi na reafirmaciju izgleda za članstvo u Europskoj uniji za šest zemalja Zapadnog Balkana. Također, želimo da ojačamo suradnju u svim oblastima, a o ideji postupne integracije smo uspjeli da razgovaramo na vrlo praktičan način...
Drugi se odnosi na ekonomsku dimenziju: povećanje investicija; podržavanje ekonomskog rasta. Ovo je također ključna točka i mnogi su istakli važnost energetske suradnje.”

(Bruxelles, 13. prosinca 2023.)

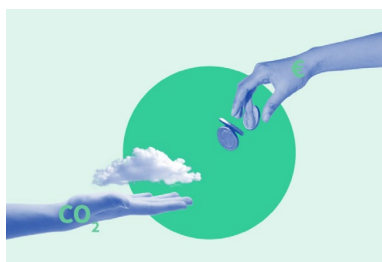
Ministarsko vijeće Energetske zajednice godišnji sastanak održalo je 14. prosinca 2023. godine. Tom prilikom donijeta je Odluka o produljenju Ugovora o uspostavi Energetske zajednice za deset godina, čime Ugovor važi do 30. lipnja 2036. godine. Odlukama Ministarskog vijeća u *acquis* je, uz potrebna prilagođenja, uključena

- Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu, izmjeni uredbi (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 i direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013.

Pri tome je naglasak stavljen na podsticanje integracije tržišta, konkurentnosti, sigurnosti opskrbe i ciljeva klimatske neutralnosti. Provedba ove Uredbe počinje već u 2024. godini identificiranjem Liste projekata od interesa Energetske zajednice.

Ministarsko vijeće je odobrilo Proceduralni akt kojim je Ukrajina određena kao budući domaćin Plinskog foruma, kada se za to steknu neophodni uvjeti, a do tada će domaćin Plinskog foruma biti Beč.

Odluka Ministarskog vijeća Energetske zajednice iz prosinca 2022. godine kojom su u *acquis* uključene Direktiva 2003/87/EZ o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije, Provedbena uredba (EU) 2018/2066 2018. o praćenju i izvješćivanju o emisijama stakleničkih plinova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ i Provedbena uredba (EU) 2018/2067 o verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ, omogućava Ugovornim stranama da imaju točan i verificiran pregled ukupnih emisija iz energetske i drugih instalacija, što predstavlja temelj za mogući budući mehanizam određivanja cijena ugljika.

To je važan prvi korak kako bi se osigurala usklađenost sa zahtjevima koji proizlaze iz Uredbe (EU) 2023/956 Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 2023. o uspostavi mehanizma za ugljičnu prilagodbu na granicama (CBAM). Ova Uredba je dio paketa propisâ *Spremni za 55* (engl. *Fit for 55*), detaljnije opisanom u Izvješću o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2022. godini. Paket *Spremni za 55* definira međucilj u smanjivanju neto emisija stakleničkih plinova u zemljama EU-a za najmanje 55% do 2030. godine, u odnosu na veličine iz 1990. godine.

Aktivnosti Energetske zajednice u 2023. godini obavljane su pod predsjedavanjem Albanije, a u 2024. godini Bosna i Hercegovina će predsjedavati ovima aktivnostima.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju pripremila je prijevod *acquisa* Energetske zajednice, pregledno naveden u Prilogu E ovom Izvješću, i objavila ga u okviru svoje internet prezentacije (www.derk.ba).

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredijeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike s članicama Europske unije.

Potpisivanjem *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane* (SSP) 16. lipnja 2008. godine država je preuzela obvezu postupnog usklađivanja svog postojećeg i budućeg zakonodavstva i njegovu propisnu primjenu i provođenje do kraja prijelaznog razdoblja od šest godina od dana stupanja Sporazuma na snagu. S obzirom da je SSP stupio na snagu 1. lipnja 2015, rok za ispunjavanje te obveze istekao je 1. lipnja 2021. godine.

Evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim razinama treba učiniti dodatne napore u prijenosu i provedbi pravne stečevine Europske unije i Energetske zajednice. Za realizaciju svih obveza rokovi su već prošli, izuzimajući prijenos i provedbu Uredbe (EU) 2022/869 o smjernicama za transeuropsku energetsku infrastrukturu, koja treba biti provedena do kraja 2024. godine (Prilog E).

Na ovo ukazuju i brojne odluke Ministarskog vijeća Energetske zajednice zbog kršenja koja se odnose na odredbe o prirodnom plinu iz Drugog energetskog paketa EU-a, prijenos Trećeg energetskog paketa EU-a, smanjenje emisije sumpordioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva, te na pravno i funkcionalno razdvajanje operatorâ distribucijskih sustava.

Tajništvo Energetske zajednice je tijekom 2023. godine uputilo obrazložene zahtjeve Ministarskom vijeću Energetske zajednice u okviru postupaka koji se odnose na nedostatak prijenosa Direktive 2004/35/EZ o odgovornosti za okoliš u pogledu spriječavanja i otklanjanja štete u okolišu, te na nepoštivanje gornjih granica emisija utvrđenih u okviru Nacionalnog plana za smanjenje emisija.

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu suradnju s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz potporu i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i osobito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koja su planirale i provodile različite skupine šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Europske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB),

*Bosna i Hercegovina
1. siječnja 2024. godine
preuzima godišnje rotirajuće
predsjedavanje u Energetskoj
zajednici. U ovoj ulozi BiH
ima za cilj jačanje reformi
energetskog sektora, s
posebnim fokusom na
energetsku i klimatsku
politiku. Glavni prioriteti bit
će usvajanje sveobuhvatnih
energetskih i klimatskih
planova, olakšavanje
pravedne tranzicije,
koordinacija inicijativa za
dekarbonizaciju, provedba
regionalnih sustava
garancijâ porijekla i
rješavanje trgovinskih
prepreka u obnovljivoj
energiji.*

*Ključni prioriteti na dnevnom
redu su integracija tržišta
energije, završetak Paketa
čiste energije, razgovori u
vezi s Mehanizmom za
ugljičnu prilagodbu na
granicama (CBAM) i
ispunjavanje različitih
obveza.*

uspostavljen 11. prosinca 2006. godine u Ateni. Sve od tada DERK aktivno sudjeluje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom skupinom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta.

Tijekom 2023. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za razvoj tržišta električne energije i plina. Između ostalog, pripremljeni su brojni dokumenti koji sadrže rezultate regulatornog nadzora veleprodajnih i maloprodajnih tržišta električne energije i plina sa posebnim osvrtom na energetske krizu, analize kvaliteta opskrbe, kibersigurnosti, integracije i fleksibilnosti obnovljivih izvora, provođenja europskih pravila za rad mreža, te razvoja mehanizama za zaštitu, informiranje i edukaciju kupaca.

U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti s Agencijom za suradnju energetske regulatora (ACER), Vijećem europskih energetske regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetske regulatora (MEDREG).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz svoje radne skupne (Radna skupina za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Radna skupina za električnu energiju, Radna skupina za plin i Radna skupina za cjelovitost i transparentnost veleprodajnog tržišta energije – REMIT) djelujući uz potporu Odsjeka Tajništva za ECRB.

4.2 Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA

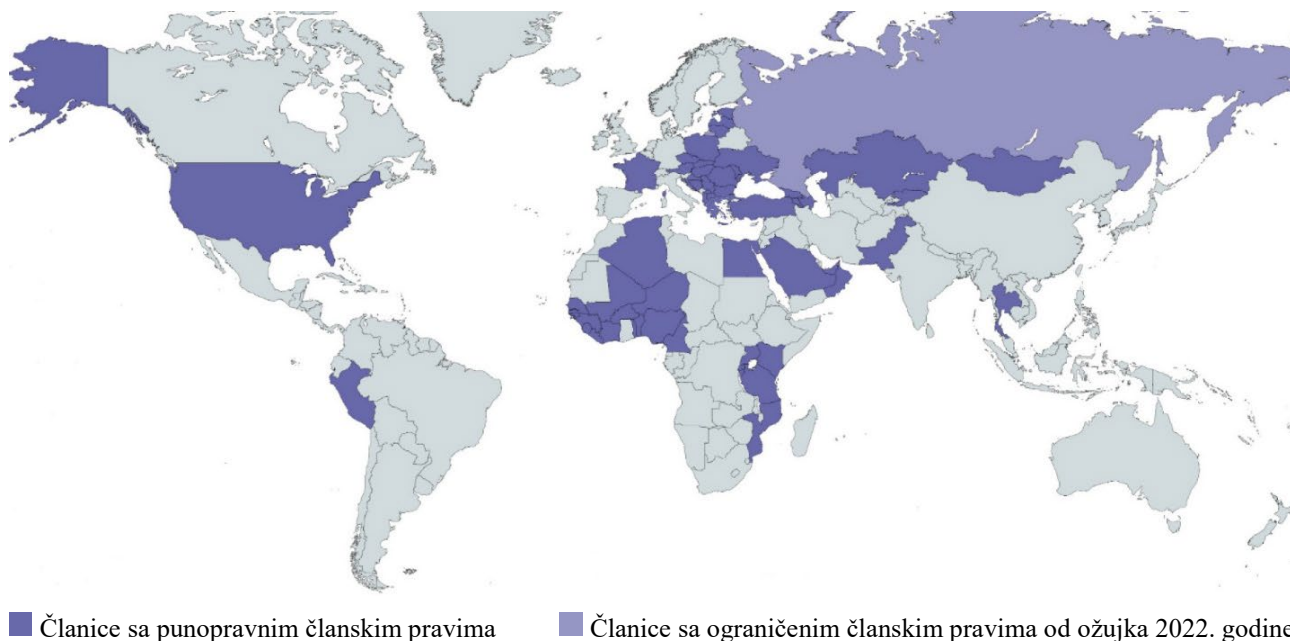

Regionalna asocijacija energetske regulatora (ERRA) je organizacija neovisnih regulatornih tijela za energiju iz Europe, Azije, Afrike i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. ERRA ima 35 punopravnih i 12 pridruženih članica, i okuplja regulatore iz 43 države i dvije regionalne regulatorne institucije, s gotovo svih kontinenata – Europe, Azije, Afrike i Amerike (slika 20).

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. svibnja 2004. godine. U svibnju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i entitetske regulatorne komisije iz Bosne i Hercegovine – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetske djelatnosti, poticanje razvoja neovisnih i stabilnih regulatora, suradnja između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, te bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetske djelatnosti. ERRA promovira i organizira obuke iz oblasti reguliranja energije.

Slika 20. Članstvo u ERRA-i

Tijekom 2023. godine obrađivane su aktualne teme u sektoru, kao što su energetska tranzicija, reguliranje cijena na tržištima u tranziciji, deregulacija, regulatorna politika u uvezivanju sektora električne energije i plina, učinkovit način upravljanja u slučaju mogućih nestašica plina, garancije porijekla za električnu energiju i plin, izazovi integracije obnovljivih izvora energije, strategija i napredak u oblasti vodika, elektromobilnost, novi subjekti na tržištima energije (kao što su agregatori i energetske zajednice), programi fleksibilnosti i upravljanje potrošnjom.

U skladu sa svojim nadležnostima predstavnici DERK-a aktivno sudjeluju u radu Generalne skupštine ERRA-e, Odbora za tržišta električne energije i ekonomsko reguliranje, Odbora za obnovljivu energiju i Radne skupine za zaštitu kupaca. Pored rada u tijelima ERRA-e, pružanjem relevantnih informacija o energetske sektoru Bosne i Hercegovine, posebno o regulatornoj praksi, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu, u skladu s članstvom u ERRA-i.

4.3 Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) osnovana je 2007. godine radi promoviranja suradnje energetskih regulatora iz 23 zemlje na sjevernoj, južnoj i istočnoj obali Mediteranskog bazena. MEDREG okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Cipra, Libanona, Libije, Malte, Maroka, Palestine, Portugala, Slovenije, Sjeverne Makedonije, Španije, Tunisa i Turske (slika 21).

*Abdellatif Bardach
(Abdelatif Bardaş),
predsjednik MEDREG-a:
“Mediterransko energetska
tržište ima potencijal za
privlačenje većih investicija
iz svih dijelova svijeta, s
obzirom na njegovu veličinu
i predispozicije za uzajamno
povezivanje. Štaviše, naša
regija ima ogroman
potencijal u smislu
obnovljive energije i novih
vektora, posebno zelenog
vodika. S tog stanovišta,
samo potpuno neovisan
regulator može osigurati
transparentnost i neutralnost
potrebne za iskorištavanje
ove dragocjene mogućnosti.”
(Rodós, 15. lipnja 2023.)*

Slika 21. Geografski obuhvat MEDREG-a

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira radi omogućavanja investicija u energetska infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvješća s preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije. Asocijacija je posvećena zaštiti kupaca, fokusirajući se na pristup informacijama i podizanje svijesti o promjenama u sektoru.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Opću skupštinu, Tajništvo sa sjedištem u Milanu i radne skupine za: institucionalna pitanja, električnu energiju, plin, problematiku kupaca, te okoliš, obnovljive izvore energije i energetska učinkovitost.

Predstavnici DERK-a afirmaciji BiH u MEDREG-u doprinose kroz neposredno sudjelovanje u radu Opće skupštine i dopredsjedavanjem Radnom skupinom za problematiku kupaca, te dostavljanjem traženih informacija i komentara u pripremi različitih izvješća i drugih dokumenata. Tijekom 2023. godine aktivnosti MEDREG-a su, između ostalog, bile fokusirane na obnovljivu energiju, energetska tranziciju, skladištenje energije i upravljanje potrošnjom, te regulatornu potporu zaštiti kupaca.

4.4 Vijeće europskih energetskih regulatora – CEER

Vijeće europskih energetskih regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija neovisnih, zakonom propisanih tijela odgovornih za reguliranje energije na državnoj razini. Vijeće okuplja 39 nacionalnih regulatornih tijela (30 punopravnih članova i devet promatrača) iz država članica Europske unije, Europske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja Europskoj uniji, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice.

Glavni cilj CEER-a je da podrži kreiranje jedinstvenog, konkurentnog, učinkovitog i održivog tržišta za plin i električnu energiju u Europi. Vijeće europskih energetske regulatora djeluje kao platforma za suradnju, razmjenu informacija i pomoć između europskih nacionalnih regulatornih tijela u oblasti energije.

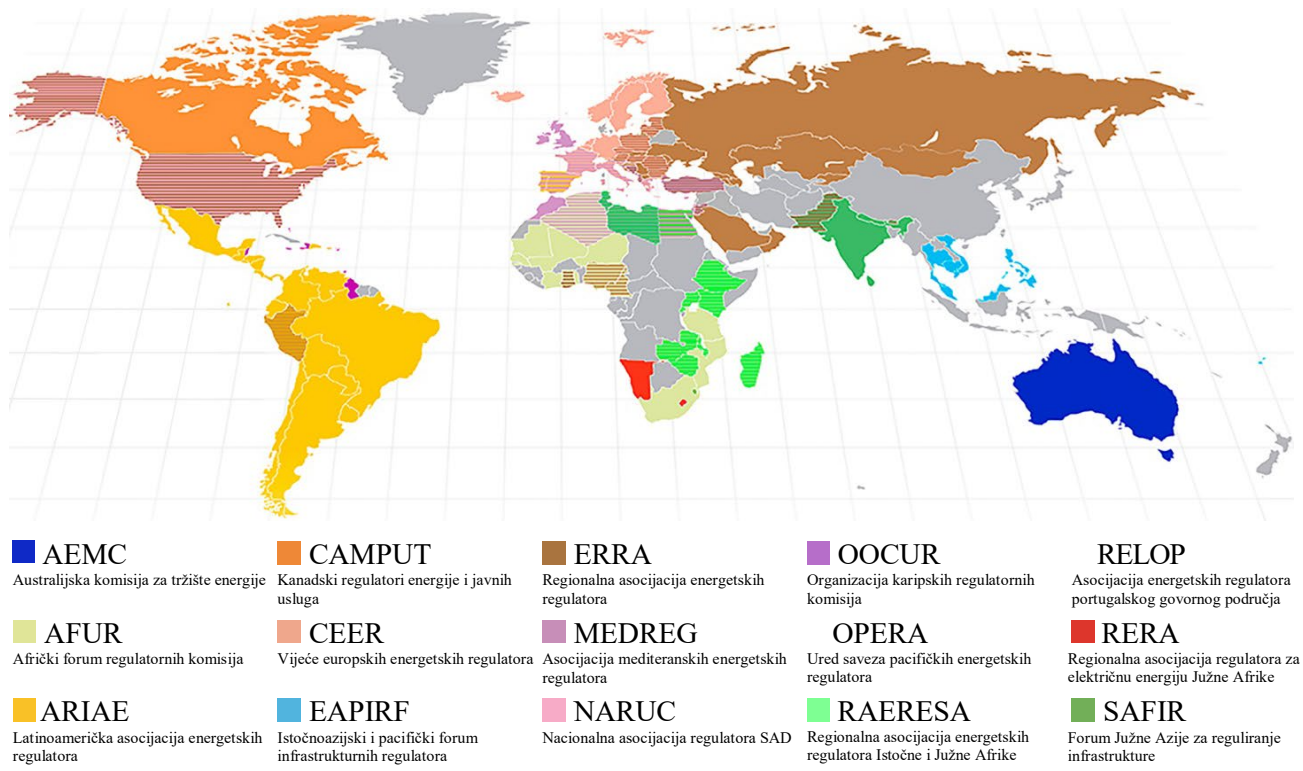
Državna regulatorna komisija za električnu energiju status promatrača u CEER-u ima od 1. siječnja 2017. godine. U tom svojstvu predstavnici DERK-a sudjeluju u radu Opće skupštine i radnih skupina CEER-a. Također, DERK ima pristup CEER-ovoj afirmiranoj regulatornoj mreži i instrumentima suradnje, uz mogućnost detaljnog razumijevanja energetske politika i praksi Europske unije. U tom pogledu, sudjelovanje u radu Vijeća europskih energetske regulatora je korisno i na putu Bosne i Hercegovine ka članstvu u Europskoj uniji, i ispunjavanju obveza koje ono povlači u smislu provedbe *acquisa* u oblasti energije.

4.5 Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER

Osnovana u listopadu 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetske regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za suradnju na svjetskoj razini. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političke odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja. Preko 270 regulatornih tijela, putem 15 regionalnih regulatornih asocijacija ostvaruju članstvo u ICER-u (slika 22).

Slika 22. Članice ICER-a

DERK aktivno sudjeluje i prati rad ICER-a putem ERA-e, MEDREG-a i CEER-a, te pruža potporu djelovanju ICER-a na razne načine, uključujući razmjenu znanja i dostavu potrebnih informacija, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u područjima od interesa za rad regulatora.

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih područja, u skladu s temama koje definira *Svjetski energetske regulatorni forum*, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Osmi Svjetski energetske regulatorni forum, održan je u Limi, Peru, od 22. do 25. kolovoza 2023. godine. Glavna tema ovog Foruma odnosila se na izazove energetske transformacije, uz fokus na četiri oblasti: konkurencija, institucionalnost, univerzalni pristup energiji i energetska tranzicija. Deveti Svjetski energetske regulatorni forum bit će održan u Gruziji 2026. godine.

ICER promovira osnaživanje uloge žena u oblasti energije kroz ujednačavanje rodne perspektive u svim aktivnostima, što je nastavak aktivnosti započelih listopada 2013. godine u okviru inicijative ICER-a pod nazivom *Žene u oblasti energije*. Iste godine pokrenuto je izdavanje Kronike ICER-a, kao sredstva za daljnju razmjenu regulatornih znanja i istraživanja.

4.6 Balkanska energetska škola – BES

Na inicijativu Regulatornog tijela Italije za energiju, mreže i okoliš (ARERA), regulatorna tijela Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Italije i Sjeverne Makedonije su 16. prosinca 2022. godine osnovala *Balkansku energetske školu* (BES). Balkanska energetska škola, čije je sjedište u Milanu, Italija, promovira usklađivanje regulatornog okvira na regionalnoj razini s ciljem pružanja potpore razvoju energetske tržišta na području Balkana i njegovoj učinkovitoj integraciji na razini Europske unije. Fokus aktivnosti BES-a je razvoj elektroenergetskih i plinskih mreža, integracija obnovljivih izvora energije, spajanje tržišta i ostale relevantne aktivnosti u okviru energetske tranzicije, kroz intenzivno jačanje kapaciteta i razmjenu znanja i iskustva.

Balkanska energetska škola proizašla je iz uspješnog iskustva *Programa razmjene znanja* (KEP) odnosno *Potpore jačanju regulatornih tijela za energetiku na Zapadnom Balkanu* koji je promovirala i koordinirala ARERA u prethodne četiri godine u okviru programa financiranog od Centralnoeuropske inicijative (CEI).

Tijekom 2023. godine održana su tri sastanka Opće skupštine Balkanske energetske škole, na kojima su između ostalog usvojena Interna pravila, Financijska pravila, te Plan rada i Proračun za 2024. godinu. Uspješno su organizirane četiri edukativne radionice na kojima je obrađena problematika rizikâ rada burzi električne energije na tržištu za dan unaprijed i

unutardnevnom tržištu, uravnoteženja elektroenergetskog sustava, dugoročne dodjele kapaciteta i spajanja tržišta energije.

4.7 Međuregionalna suradnja

Različiti oblici suradnje između regionalnih asocijacija energetskih regulatora postoje već izvjesno vrijeme kroz organiziranje zajedničkih obuka, radionica i sastanaka relevantnih radnih skupina. Iako su neka regulatorna tijela istovremeno članovi nekoliko asocijacija energetskih regulatora, te asocijacije pokrivaju regione koji se značajno razlikuju u postignutom stupnju integracije što znači da se zajednički izazovi moraju rješavati na različite načine. Istodobno članstvo pojedinih regulatornih tijela u više energetskih asocijacija promovira približavanje ciljeva i načela. Iz tog razloga suradnja ovih asocijacija u smislu razmjene iskustava i regulatornih praksi dobija sve veći značaj.

Prepoznajući važnost ovakvih oblika suradnje i predanost unaprijeđivanju usklađenosti i transparentnosti u reguliranju energije kroz promoviranje najboljih praksi i razmjenu iskustava, Vijeće europskih energetskih regulatora (CEER), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB) i Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG) su 12. prosinca 2018. godine u Beču potpisali *Dogovor o suradnji*.

U okviru postojećeg mehanizma o suradnji, tijekom 2023. godine ECRB, CEER i MEDREG su održali više zajedničkih radionica posvećenih aktualnim regulatornim temama, fokusirajući se na problematiku kupaca, održivi razvoj energetskog sektora i obnovljive izvore.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je član i ECRB-a i MEDREG-a, dok u CEER-u ima status promatrača. Ovakva pozicija omogućava daljnje jačanje stručnih kapaciteta DERK-a kroz stjecanje novih znanja i razmjenu iskustava i regulatornih praksi.

5. REVIZIJSKO IZVJEŠĆE

Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u Bosni i Hercegovini utvrđeno je da se Državna regulatorna komisija za električnu energiju financira iz vlastitih prihoda. Osnovni prihod u 2023. godini je bila regulatorna naknada koju su, u skladu sa Odlukom DERK-a donijetom u rujnu 2022. godine, plaćali vlasnici licenci za prienos električne energije, aktivnosti neovisnog operatora sustava, međunarodnu trgovinu, opskrbu kupaca, te distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za procijenjeni višak prihoda nad rashodima se umanjuju obveze za plaćanje regulatorne naknade u narednom razdoblju. *Odluku o utvrđivanju regulatorne naknade za 2024. godinu* DERK je donio 13. rujna 2023. godine, čime je vlasnicima licenci omogućeno blagovremeno planiranje.

Osim brige za realizaciju pomenutih vlastitih prihoda, financijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje financijskih obveza za potrebe definirane u odobrenom financijskom planu,
- kratkoročno planiranje i upravljanje novčanim tokovima,
- redovito praćenje realizacije financijskog plana za tekuću godinu,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog financijskog plana,
- priprema financijskog plana za narednu godinu,
- praćenje i razvoj financijskog upravljanja i interne kontrole,
- unutarnje financijsko izvješćivanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka, i
- financijsko izvješćivanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

U svrhu razvoja sustava financijskog upravljanja i kontrole DERK je, između ostalog, uspostavio i funkciju interne revizije potpisivanjem *Sporazuma o vršenju interne revizije s Jedinicom za internu reviziju Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (JIR)*. U skladu sa revizijskom procjenom rizika i odobrenim godišnjim i dugoročnim planom rada JIR, u rujnu 2023. godine obavljena je interna revizija procesa Financijsko upravljanje i kontrola.

Prema mišljenju internih revizora, interne kontrole u revidiranom procesu su ocijenjene revizorskim mišljenjem ‘zadovoljavajuće uz manje značajne nedostatke’. Prema navodima revizora, iskazano mišljenje znači da uočeni nedostaci nisu materijalno značajni, ali da u ovom procesu nije u potpunosti izgrađen učinkovit sustav internih kontrola, te da se, kroz implementaciju

četiri date preporuke, sustav može unaprijediti u kratkom roku. Do kraja 2023. godine DERK je realizirao sve preporuke interne revizije i o tome obavijestio JIR.

Financijska izvješća u kojima su iskazani rezultati poslovanja na kraju poslovne godine su konačan rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka. U cilju neovisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka s važećim propisima, DERK svake godine provodi eksternu reviziju svojih financijskih izvješća.

U prvom kvartalu 2023. godine reviziju financijskih izvješća DERK-a za prethodnu godinu vršilo je Društvo za reviziju, računovodstvo i konzalting Revik d.o.o., Sarajevo, s kojim je zaključen ugovor u postupku provedenom prema procedurama javnih nabava.

Obavljajući reviziju u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima, revizori su prikupili dokaze o transakcijama i drugim podacima objavljenim u financijskim izvješćima kako bi se u razumnoj mjeri uvjerali da financijska izvješća ne sadrže materijalno značajne pogreške. Osim utvrđivanja realnosti financijskih izvješća u cjelini, revizija podrazumijeva i ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva DERK-a.

Na temelju pribavljenih dokaza neovisni revizor je pozitivno ocijenio financijska izvješća DERK-a za 2022. godinu. Mišljenje neovisnog revizora je da prezentacija financijskih izvješća, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obveza, kapitala i financijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti financijskih izvješća s međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK od svog osnivanja dobijao od eksternih revizora, među kojim su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Provođenjem eksterne revizije, DERK osigurava i neovisno i pouzdano izvješće o korištenju imovine te upravljanju prihodima i rashodima. Vodeći se opredjeljenjem i načelima objektivnosti i javnosti u radu, a u cilju pružanja informacija o svom financijskom položaju i rezultatima poslovanja, Državna regulatorna komisija svake godine objavljuje revizijsko izvješće. Revidirani financijsko izvješće za 2022. godinu su, pored objave u zakonom propisanom registru i "Službenom glasniku BiH" broj 35/23, objavljeni i u okviru internet prezentacije DERK-a.

"Prema našem mišljenju, priložena godišnja financijska izvješća istinito i fer prikazuju financijski položaj DERK-a na dan 31. prosinca 2022. godine, njegovu financijsku uspješnost i novčane tokove za tada završenu godinu u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Federacije BiH i Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja (MSFI-ima)."

*Revik d.o.o.,
Sarajevo, 15. ožujka 2023.*

Revik d.o.o. Sarajevo

Member of **HLB** International

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2024. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuiranu opskrbu električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih europskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2024. godini zadržati kontinuitet suradnje s Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno s Komisijom za saobraćaj i komunikacije Zastupničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sustava električne energije u BiH*.

Svi do sada primjenjivani modaliteti uzajamnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2024. godini u odnosima s Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i s drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnoj razini, prije svega s Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih razina odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije, DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju, DERK će slijediti razvoj pravila EU-a i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak suradnje s Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u potpunom energetske sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje, promjenu, suspenziju i ukidanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje nabave pomoćnih usluga i pružanja sustavne usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sustava BiH, i po potrebi nastavak razvoja modela ovih usluga,
- stvaranje većeg stupnja integracije domaćeg tržišta električne energije,

- doprinos uređenju i funkcioniranju veleprodajnog tržišta, uključujući uspostavljanje institucionalnog okvira za organizirano tržište za dan unaprijed i unutar dana,
- doprinos uređenju i funkcioniranju potpuno otvorenog maloprodajnog tržišta u BiH,
- razvoj pravila kojim se regulira priključenje korisnika na prijenosni sustav,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obveza u vezi s regulatornim izvješćivanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Neovisni operator sustava u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za razdoblje 2025. – 2034. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže za naredno desetogodišnje razdoblje*, kao i *Plana investicija Elektroprijenos BiH*,
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sustava (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Europi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi pravila i smjernica za rad mreža i Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije,
- regulatorno djelovanje u razvoju kibersigurnosti u elektroenergetskom sektoru BiH,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obvezna u svoje zakonodavstvo prenijeti i u praksi provesti propise Europske unije o internom energetsom tržištu ('Treći energetska paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom s drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom proširenja *acquis-a*, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, koji od 15. prosinca 2022. godine uključuje i cijeli paket energetske propisa Europske unije za očuvanje konkurentnosti u tranziciji prema čistoj energiji (*Čista energija za sve Europljane*), kao i sva pravila za rad mreža, čime

je, uz potrebna prilagođenja i donošenje *Procesnog akta o regionalnoj integraciji tržišta*, u Energetskoj zajednici kompletiran novi paket propisa za tržište električne energije.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba energetske tranzicije i reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i učinkovita koordinacija među tijelima koja sudjeluju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na direktivama i uredbama EU-a o unutarnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog sudjelovanja u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu s pravnom stečevinom EU-a, te u otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u izvješćima Europske komisije o BiH.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Europskoj uniji i Pododbora za transport, energiju, okoliš i regionalni razvoj. DERK će nastaviti svoje učešće u *Programu integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju*, dajući doprinos aktivnostima iz Poglavlja 15 – Energija, Poglavlja 21 – Transeuropske mreže, i Poglavlja 28 – Zaštita zdravlja i potrošača.

DERK će, djelujući u skladu sa svojim ovlaštenjima, dati potporu u izradi *Integriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine*. DERK će nastaviti sudjelovanje u aktivnostima interesorne radne skupine uspostavljene za izradu ovog plana, kao i u radu Tematske radne skupine za energetske učinkovitost, Tematske radne skupine za obnovljive izvore i Tematske radne skupine za sigurnost opskrbe i unutarnje energetske tržište.

DERK će participirati u potpori i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor BiH, i navode se u Zaključcima Ministarskog vijeća i *Izvyješću o provedbi acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*. DERK će dati svoj puni doprinos u realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene u okviru 'Berlinskog procesa'.

DERK planira dati svoj doprinos i u nastavku realizacije više regionalnih projekata Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) i Nacionalne asocijacije regulatora SAD (NARUC).

U 2024. godini nastavlja se višegodišnji *USAID Projekt asistencije energetske zajednice*, te će DERK pratiti njegove aktivnosti i sudjelovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su u funkciji rada regulatora. Svoje aktivno sudjelovanje DERK planira i na

narednom Energetskom samitu u BiH, koji će se u okviru ovog Projekta održati tijekom travnja 2024. godine.

Na isti način Državna regulatorna komisija za električnu energiju će djelovati i povodom trogodišnjeg projekta *EU4Energy*, odnosno projekta tehničke pomoći Europske unije energetskom sektoru BiH, pokrenutog u studenom 2022. godine.

DERK će nastaviti suradnju sa Njemačkim društvom za međunarodnu suradnju (njem. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit – GIZ*) i aktivno sudjelovati u projektu *Akcija zajednice za energetske tranziciju u Bosni i Hercegovini*, pokrenutom u prosincu 2023. godine, kao i u regionalnom projektu *Zelena agenda: Dekarbonizacija sektora električne energije na Zapadnom Balkanu* koji se provodi od sredine 2023. godine.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam sudjeluje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice,
- ERRA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora,
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora,
- CEER – Vijeće europskih energetskih regulatora,
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora,
- BES – Balkanska energetska škola.

Državna regulatorna komisija će nastaviti praćenje rada Agencije za suradnju energetskih regulatora (ACER), i ovisno od razvoja pravnog okvira u Bosni i Hercegovini razmotriti mogućnosti za dizravno sudjelovanje u radu ovog tijela.

DERK će u narednom razdoblju vršiti analizu sadržaja i aktivnosti koje proizlaze iz novih propisa Europske unije. Ovakav pristup uvažava činjenicu da sve nove uredbe i direktive EU-a iz sektora energije postaju obvezujuće i za Bosnu i Hercegovinu putem mehanizama koji su razvijeni prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice.

PRILOG A: Osnovni podatci o elektroenergetskom sustavu Bosne i Hercegovine

(korišteni podatci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podatci o instaliranoj snazi proizvodnih objekata

Ukupna instalirana snaga proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.770,23 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.076,6 MW, u termoelektranama 2.065 MW, u većim vjetroelektranama 134,6 MW, a u većim solarnim elektranama 29,9 MW. Instalirana snaga malih hidroelektrana je 185,88 MW, malih solarnih elektrana 182,29 MW, elektrana na bioplin i biomasu 2,71 MW, malih vjetroelektrana 0,40 MW, dok je 92,85 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Veći proizvodni objekti

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	126+108	234
Čapljina	2×210	420
Rama	80+90	170
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15,3	30,6
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315
Fotonaponske elektrane		Instalirana snaga (MW)
Petnjik		29,9

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
<i>Tuzla G3</i>	100	85
<i>Tuzla G4</i>	200	182
<i>Tuzla G5</i>	200	180
<i>Tuzla G6</i>	215	188
KAKANJ	450	398
<i>Kakanj G5</i>	110	100
<i>Kakanj G6</i>	110	90
<i>Kakanj G7</i>	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279
STANARI	300	283
Vjetroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Mesihovina	22×2,3	50,6
Jelovača	18×2	36
Podveležje	15×3,2	48

Osnovni podatci o prijenosnom sustavu

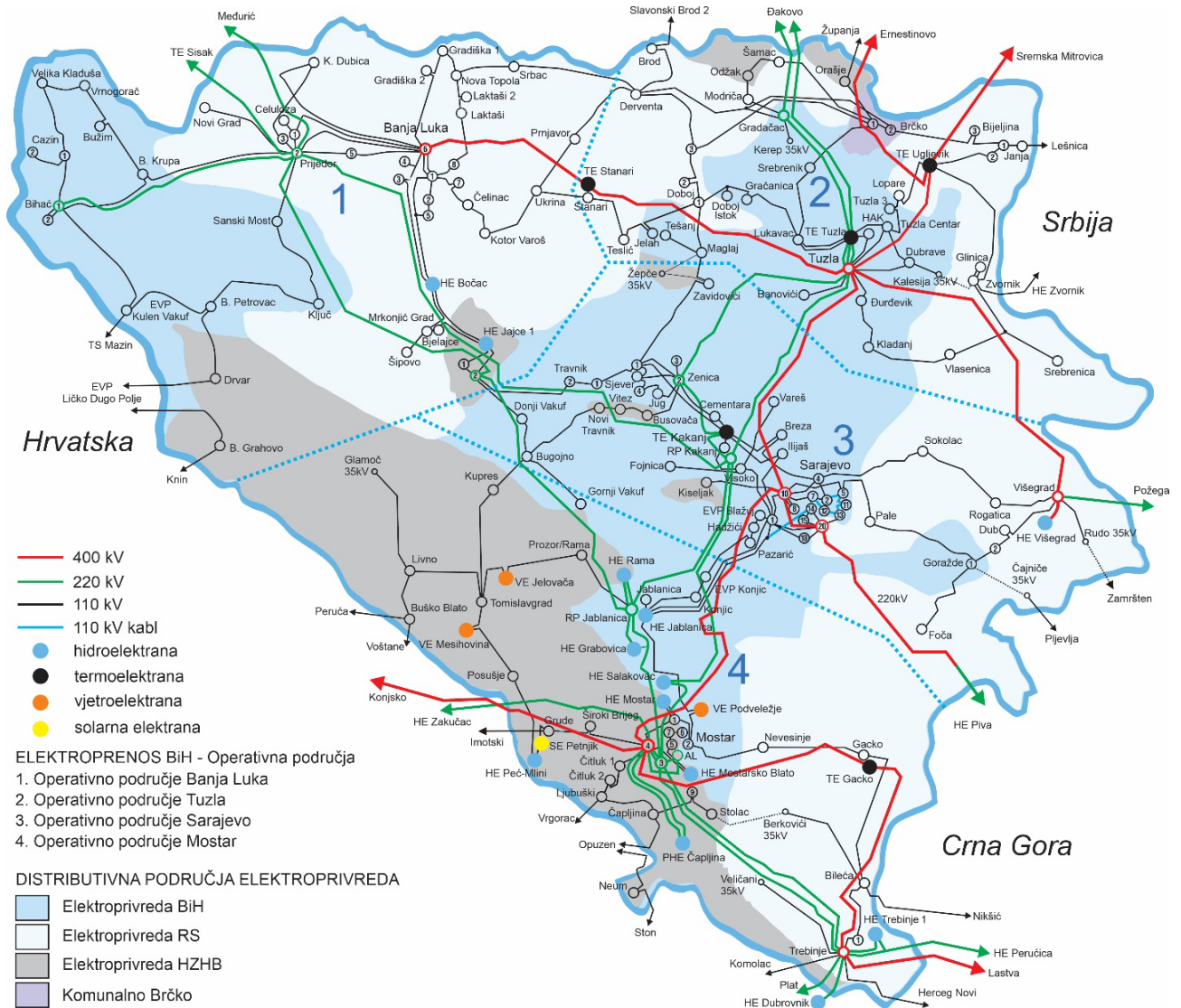
Nazivni napon dalekovoda	<i>dalekovodi</i>	
	Dužina (km)	
400 kV	865,97	
220 kV	1.520,81	
110 kV	4.038,66	
110 kV – kablovski vod	34,66	

Nazivni napon dalekovoda	<i>interkonekcije</i>	
	Broj interkonektora	
400 kV	4	
220 kV	10	
110 kV	23	
<i>Ukupno</i>	37	

Vrsta trafostanice	<i>trafostanice</i>	
	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	6.130,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	136	5.789,0

Prijenosni odnos transformatora	<i>transformatori</i>	
	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	13	2.100,0
TR 110/x kV	256	6.342,5

**PRILOG B: Karta elektroenergetskog sustava Bosne i Hercegovine
s operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i
distribucijskim područjima elektroprivreda
(31. prosinca 2023. godine)**

PRILOG C: Bilančne veličine elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

(GWh)

2023. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.565,65	2.693,75	1.931,30		93,14	6.283,84
Proizvodnja termoelektrana	3.593,97	2.823,91			1.987,36	8.405,24
Proizvodnja većih solarnih i vjetroelektrana	100,21		151,12		119,20	370,53
Proizvodnja malih i industrijskih elektrana	73,63	67,96			620,50	762,09
Proizvodnja	5.333,46	5.585,62	2.082,42		2.820,20	15.821,70
Distribucijska potrošnja	5.024,59	3.805,03	1.440,27	277,84		10.547,73
Prijenosni gubici						334,02
Veliki kupci	503,82	188,83	24,97			717,62
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje	0,34	13,42	15,01		6,49	35,26
Potrošnja	5.528,75	4.007,28	1.480,25	277,84	6,49	11.634,63
2022. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.125,62	1.978,29	1.296,81		57,83	4.458,55
Proizvodnja termoelektrana	4.544,09	2.957,13			2.128,21	9.629,43
Proizvodnja većih vjetroelektrana	121,16		154,64		114,59	390,39
Proizvodnja malih i industrijskih elektrana	58,33	40,53			458,73	557,59
Proizvodnja	5.849,20	4.975,95	1.451,45		2.759,36	15.035,96
Distribucijska potrošnja	4.911,88	3.917,49	1.431,65	284,85		10.545,87
Prijenosni gubici						333,03
Veliki kupci	511,51	573,76	38,97			1.124,24
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		14,68	35,03		4,79	54,50
Potrošnja	5.423,39	4.505,93	1.505,65	284,85	4,79	12.057,64
2021. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.665,49	2.487,46	2.082,77		78,27	6.313,99
Proizvodnja termoelektrana	4.840,82	3.107,68			1.872,48	9.820,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana	107,17		162,99		111,65	381,81
Proizvodnja malih i industrijskih elektrana	63,59	58,89			416,17	538,66
Proizvodnja	6.677,06	5.654,04	2.245,76		2.478,58	17.055,44
Distribucijska potrošnja	4.861,66	3.896,14	1.424,27	285,65		10.467,72
Prijenosni gubici						369,20
Veliki kupci	549,67	422,94	12,95		184,32	1.169,88
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		12,43	143,86		6,69	162,98
Potrošnja	5.411,33	4.331,51	1.581,08	285,65	191,01	12.169,78
2020. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.024,07	1.677,83	1.533,93		40,65	4.276,48
Proizvodnja termoelektrana	5.155,80	3.285,61			2.001,57	10.442,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			147,50		114,31	261,81
Proizvodnja malih i industrijskih elektrana	58,05	36,07			315,28	409,40
Proizvodnja	6.237,92	4.999,51	1.681,43		2.471,81	15.390,67
Distribucijska potrošnja	4.677,57	3.690,32	1.352,59	272,74		9.993,22
Prijenosni gubici						317,16
Veliki kupci	560,62	216,72	17,20		95,50	890,04
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		12,57	112,59		3,92	129,08
Potrošnja	5.238,19	3.919,61	1.482,38	272,74	99,42	11.329,50
2019. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	Ostali subjekti	BiH
Proizvodnja hidroelektrana	1.443,95	1.604,74	2.537,38		63,53	5.649,60
Proizvodnja termoelektrana	4.527,31	3.017,35			2.068,32	9.612,98
Proizvodnja većih vjetroelektrana			165,98		87,69	253,67
Proizvodnja malih i industrijskih elektrana	62,52	47,24			448,00	557,76
Proizvodnja	6.033,78	4.669,33	2.703,36		2.667,54	16.074,01
Distribucijska potrošnja	4.737,34	3.726,24	1.407,10	271,87		10.142,55
Prijenosni gubici						323,95
Veliki kupci	493,33	374,32	571,41		311,52	1.750,58
Vlastita potrošnja elektrana i crpljenje		13,83	96,28		2,94	113,05
Potrošnja	5.230,67	4.114,39	2.074,79	271,87	314,46	12.330,13

PRILOG D: Elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

		2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Proizvodnja električne energije	(GWh)	16.074,02	15.390,67	17.055,44	15.035,96	15.821,70
Neto uvoz	(GWh)	2.824,96	3.266,28	3.312,00	3.875,64	3.699,33
Neto izvoz	(GWh)	6.568,84	7.327,44	8.197,66	6.853,90	7.886,41
Ukupna isporučena električna energija	(GWh)	12.330,13	11.329,50	12.169,78	12.057,64	11.634,63
Ukupna potrošnja električne energije	(GWh)	12.330,13	11.329,50	12.169,78	12.057,64	11.634,63
Prijenosni gubici	(GWh)	323,95	317,16	369,20	333,03	334,02
Prijenosni gubici	(%)	1,77%	1,75%	1,87%	1,83%	1,79%
Distribucijski gubici	(GWh)	933,29	912,62	965,04	931,12	909,69
Distribucijski gubici	(%)	9,20%	9,13%	9,22%	8,83%	8,62%
Potrošnja elektrana i crpljenje	(GWh)	113,05	129,08	162,98	54,50	35,26
Ukupna potrošnja krajnjih kupaca	(GWh)	10.959,84	9.970,65	10.672,56	10.738,99	10.355,65
	<i>Nerezidencijalni kupci</i>	6.233,91	5.175,82	5.761,04	5.810,40	5.355,32
	<i>Kućanstva</i>	4.725,94	4.794,83	4.911,52	4.928,59	5.000,33
Maksimalno opterećenje sustava	(MW)	1.945,00	1.804,00	1.909,00	1.893,00	1.851,00
Ukupna instalirana snaga elektrana	(MW)	4.530,64	4.530,64	4.608,26	4.655,62	4.770,23
Termoelektrane na ugljen		2.156,23	2.156,23	2.157,85	2.157,85	2.157,85
Ukupno hidroelektrane		2.238,84	2.248,79	2.256,78	2.258,49	2.262,48
	<i>male hidroelektrane</i>	162,24	172,19	180,18	181,89	185,88
	<i>crpne hidroelektrane</i>	420,00	420,00	420,00	420,00	420,00
Ostali obnovljivi izvori ukupno		111,46	124,00	193,62	239,27	349,90
	<i>vjetroelektrane</i>	87,00	87,00	135,00	135,00	135,00
	<i>solarne elektrane</i>	22,35	34,89	56,51	101,56	212,19
	<i>elektrane na biomasu</i>	1,12	1,12	1,12	1,12	1,12
	<i>elektrane na bioplin</i>	0,99	0,99	0,99	1,59	1,59
Prijenosna mreža	(km)	6.442,86	6.454,80	6.457,78	6.458,78	6.460,12
	<i>400 kV</i>	865,93	865,93	865,93	865,93	865,97
	<i>220 kV</i>	1.520,09	1.520,09	1.520,09	1.520,09	1.520,81
	<i>110 kV</i>	4.056,84	4.068,68	4.071,74	4.072,74	4.073,34
Broj interkonektora		37	37	37	37	37
Instalirana snaga trafostanica	(MVA)	12.783,00	13.045,50	13.065,50	13.065,50	13.342,50
Kupci električne energije		1.567.786	1.588.773	1.570.415	1.590.197	1.607.251
	<i>Nerezidencijalni kupci</i>	128.224	137.629	125.895	128.354	130.649
	<i>Kućanstva</i>	1.439.562	1.451.144	1.444.520	1.461.843	1.476.602
Kvalificirani kupci		1.567.786	1.588.773	1.570.415	1.590.197	1.607.251
Kupci koji su promijenili opskrbljivača		16	17	12	7	4
Isporučena energija	(GWh)	365,92	157,90	235,55	251,34	22,90
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	3,34%	1,58%	2,21%	2,34%	0,22%
Kupci za koje cijene nisu regulirane		10.091	13.640	9.910	13.442	14.723
Isporučena energija	(GWh)	4.371,07	3.423,61	3.851,16	4.234,31	3.834,69
Udio u ukupnoj potrošnji krajnjih kupaca	(%)	39,88%	34,34%	36,08%	39,43%	37,03%

PRILOG E: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis Energetske zajednice (pravni okvir Energetske zajednice) prati razvoj pravnog okvira Europske unije, tzv. *acquis communautaire*, u dijelu koji se tiče energije i srodnih sektora. Prilikom definiranja novog *acquis-a*, Ministarsko vijeće (MC) i Stalna skupina na visokoj razini (PHLG) svojim odlukama vrše određena prilagođavanja propisa EU-a institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Time se osigurava da Ugovorne strane idu u korak s razvojem Europske unije i kontinuirano usklađuju svoju pravni okvir s onim u EU-u.

Acquis Energetske zajednice obuhvata ključnu energetske legislativu EU-a u područjima električne energije, plina, sigurnosti opskrbe, nafte, okoliša, obnovljivih izvora, energetske učinkovitosti, infrastrukture, konkurencije i statistike. U *acquis* Energetske zajednice u studenom 2021. uključen je prvi, a u prosincu 2022. preostali dio paketa *Čista energija za sve Europljane*, odnosno kompletiran je novi paket za tržište električne energije. Tom prilikom usvojeni su i ambiciozni energetske i klimatski ciljevi do 2030., te uključeni pravni akti o praćenju emisija stakleničkih plinova. U rujnu 2022. uključena je Uredba (EU) 2022/1032 o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina, a u prosincu 2023. Uredba (EU) 2022/869 o smjernicama za transeuropsku energetske infrastrukturu.

Napomena: Opći rokovi za prijenos propisa u nacionalno zakonodavstvo i njihovu provedbu navode se u zagradama.

Međusektorski *acquis*

- Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetske unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredbi (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/1044 od 8. svibnja 2020. o dopuni Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu vrijednosti potencijalâ globalnog zagrijavanja i smjernica za inventare te u pogledu sustava inventara Unije i o stavljanju izvan snage Delegirane uredbi Komisije (EU) br. 666/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/1208 od 7. kolovoza 2020. o strukturi, formatu, postupcima dostavljanja i reviziji informacija koje države članice dostavljaju u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i o stavljanju izvan snage Provedbene uredbi Komisije (EU) 749/2014, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Uredba (EU) br. 1227/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije, prilagođena Odlukom 2018/10/MC-EnC (rok: 29. svibnja 2020.).

Acquis o električnoj energiji

- Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetske regulatora, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.)
- Uredba Komisije (EU) 2017/2196 od 24. studenog 2017. o uspostavljanju mrežnog kodeksa za poremećeni pogon i ponovnu uspostavu elektroenergetskih sustava, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba Komisije (EU) 2017/2195 od 23. studenog 2017. o uspostavljanju smjernica za električnu energiju uravnoteženja, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba Komisije (EU) 2017/1485 od 2. kolovoza 2017. o uspostavljanju smjernica za pogon elektroenergetskog prijenosnog sustava, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba Komisije (EU) br. 2016/1447 od 26. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje na mrežu sustava za prijenos istosmjernom strujom visokog napona i istosmjerno priključenih modula elektroenergetskog parka, prilagođena Odlukom 2018/04/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),
- Uredba Komisije (EU) 2016/1388 od 17. kolovoza 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za priključak kupca, prilagođena Odlukom 2018/05/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),
- Uredba Komisije (EU) 2016/631 od 14. travnja 2016. o uspostavljanju mrežnih pravila za zahtjeve za priključivanje proizvođača električne energije na mrežu, prilagođena Odlukom 2018/03/PHLG-EnC (rok: 12. srpnja 2021.),
- Uredba Komisije (EU) 2015/1222 od 24. srpnja 2015. o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima, prilagođena Odlukom 2022/03/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. lipnja 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I Uredbe (EZ) br. 714/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2015/01/PHLG-EnC (rok: 24. prosinca 2015.),
- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010 od 23. rujna 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sustava i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa, prilagođena Odlukom 2013/01/PHLG-EnC (rok: 1. siječnja 2014.).

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak s prethodne stranice*

Acquis o plinu

- Uredba Komisije (EU) 2017/460 od 16. ožujka 2017. o uspostavi mrežnih pravila o usklađenim strukturama transportnih tarifa za plin, prilagođena Odlukom 2018/07/PHLG-EnC (rok: 28. veljače 2020.),
- Uredba Komisije (EU) 2017/459 od 16. ožujka 2017. o uspostavi mrežnih pravila za mehanizme raspodjele kapaciteta u transportnim sustavima za plin, prilagođena Odlukom 2018/06/PHLG-EnC (rok: 28. veljače 2020.),
- Uredba Komisije (EU) 2015/703 od 30. travnja 2015. o uspostavi mrežnih pravila interoperabilnosti i razmjene podataka, prilagođena Odlukom 2018/02/PHLG-EnC (rok: 1. listopada 2018.),
- Uredba Komisije (EU) br. 312/2014 od 26. ožujka 2014. o uspostavi mrežnih pravila o uravnoteženju plina transportnih mreža, prilagođena Odlukom 2019/01/PHLG-EnC (rok: 12. prosinca 2020.),
- Direktiva 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina i stavljanju izvan snage Direktive 2003/55/EZ, prilagođena Odlukom 2011/02/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.),
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog plina i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005, prilagođena odlukama 2018/01/PHLG-EnC, 2011/02/MC-EnC i 2022/01/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2015.).

Acquis o sigurnosti opskrbe

- Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina, prilagođena Odlukom 2022/01/MC-EnC (rok: 1. listopada 2022.),
- Uredba (EU) 2019/941 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o pripravnosti na rizike u sektoru električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 2005/89/EZ, prilagođena Odlukom 2021/13/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Uredba (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2017. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 994/2010, prilagođena odlukama 2021/15/MC-EnC i 2022/01/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. rujna 2009. o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata, prilagođena Odlukom 2012/03/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2023.).

Acquis o okolišu

- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2067 od 19. prosinca 2018. o verifikaciji podataka i akreditaciji verifikatora u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2018/2066 od 19. prosinca 2018. o praćenju i izvješćivanju o emisijama stakleničkih plinova u skladu s Direktivom 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i o izmjeni Uredbe Komisije (EU) br. 601/2012, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Direktiva (EU) 2016/802 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2016. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tekućim gorivima prilagođena Odlukom 2016/15/MC-EnC (rok: 30. lipnja 2018.),
- Direktiva 2011/92/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, izmijenjena Direktivom 2014/52/EU, prilagođena Odlukom 2016/12/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2019.),
- Direktiva 2010/75/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenog 2010. o industrijskim emisijama (integrirano spriječavanje i kontrola zagađenja), prilagođena odlukama 2013/06/MC-EnC i 2015/06/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2018.),
- Direktiva 2004/35/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu spriječavanja i otklanjanja štete u okolišu, izmijenjena Direktivom 2006/21/EZ, Direktivom 2009/31/EZ i Direktivom 2013/30/EU, prilagođena Odlukom 2016/14/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2021.),
- Direktiva 2003/87/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. listopada 2003. o uspostavi sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova unutar Unije i o izmjeni Direktive Vijeća 96/61/EZ, prilagođena Odlukom 2022/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2023.),
- Direktiva 2001/80/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača zraka iz velikih uređaja za loženje, prilagođena Odlukom 2013/05/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2017.),
- Direktiva 2001/42/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2001. o procjeni učinaka određenih planova i programa na okoliš, prilagođena Odlukom 2016/13/MC-EnC (rok: 31. ožujka 2018.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. travnja 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. srpnja 2006.).

Acquis o obnovljivim izvorima

- Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Acquis o energetske učinkovitosti

- Uredba (EU) br. 2017/1369 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2017. o utvrđivanju okvira za označavanje energetske učinkovitosti i stavljanju izvan snage Direktive 2010/30/EU, prilagođena Odlukom 2018/03/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2020.),
- Direktiva 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetske učinkovitosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, prilagođena Odlukom 2021/14/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2022.),
- Direktiva 2010/31/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 19. svibnja 2010. o energetske učinkovitosti zgrada, prilagođena odlukama 2009/05/MC-EnC i 2010/02/MC-EnC (rok: 30. rujna 2012.).

⇨ Nastavak s prethodne stranice

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) 2022/869 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2022. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu, izmjeni uredbi (EZ) br. 715/2009, (EU) 2019/942 i (EU) 2019/943 i direktiva 2009/73/EZ i (EU) 2019/944 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 347/2013, prilagođena Odlukom 2023/02/MC-EnC (rok: 31. prosinca 2024.),
- Uredba (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu te stavljanju izvan snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009, prilagođena odlukama 2015/09/MC-EnC i 2021/11/MC-EnC (rok: 1. siječnja 2017.).

Acquis o konkurenciji

U skladu s Aneksom III Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu s čl. 101., 102. i 107. Ugovora o funkcioniranju Europske unije sljedeće aktivnosti:

- Spriječavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje državne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

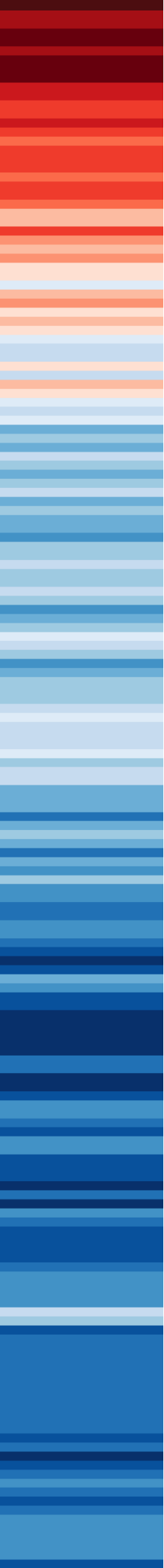
Poštovat će se odredbe Ugovora o funkcioniranju Europske unije, posebno članka 106. koje se odnose na javna poduzeća i poduzeća kojim su data posebna ili isključiva prava.

Acquis o statistici

- Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/803 od 17. svibnja 2019. o tehničkim zahtjevima u pogledu sadržaja izvješća o kvaliteti europske statistike o cijenama prirodnog plina i električne energije u skladu s Uredbom (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća, prilagođena Odlukom 2020/03/MC-EnC (rok: 15. lipnja 2022.),
- Uredba (EU) 2016/1952 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o europskoj statistici cijena prirodnog plina i električne energije te stavljanju izvan snage Direktive 2008/92/EZ, prilagođena Odlukom 2018/1/MC-EnC (rok: 1. ožujka 2018.),
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2008. o energetske statistici, prilagođena odlukama 2012/02/MC-EnC, 2013/02/MC-EnC, 2015/02/MC-EnC, 2021/12/MC-EnC i 2022/01/PHLG-EnC (rok: 31. prosinca 2022.).

Propisi koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derk.ba).

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 035 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica Đorđa Mihajlovića 4/II.

Ilustracija na koricama:
Ed Hawkins Warming Stripes
Ed Hawkins